

SIYASAL İLİŞKİLER VE TOPLUMSAL FAKTÖRLER

DOÇ. DR. CÜNEYT YILMAZ

SIYASAL İLİŞKİLER VE TOPLUMSAL FAKTÖRLER

YAZAR

Doç. Dr. Cüneyt YILMAZ

İMEVA KİTAPLARI

SİYASAL İLİŞKİLER VE TOPLUMSAL FAKTÖRLER

YAZAR
DOÇ.DR. CÜNEYT YILMAZ

İMEVA KİTAPLARI

EDİTÖR
ASSOC. PROF. DR. YILDIRIM BAYEZİT
DELDAL

2025/İSTANBUL

SİYASAL İLİŞKİLER VE TOPLUMSAL FAKTÖRLER

Bu Eser, Kültür Ve Turizm Bakanlığın E-Kitap Yönetmeliğine Göre Tescillenmiş Olup Akademik Amaçlı Bir Kitaptır. Eser Milli Kütüphaneye kayıtlıdır.

Kitabın Yazarı : Doç. Dr. Cüneyt YILMAZ

Kitabın Editörü: Assoc. Prof. Dr. Yıldırım Bayezit DELDAL

E-ISBN:978-625-97135-0-2

1.E-Baskı, 2025, İstanbul

Yayına Hazırlayan: Yıldırım Bayezit DELDAL

Kitap Kapak Tasarım: Yıldırım Bayezit DELDAL

© 2023 : İstanbul Medisosal Eğitim ve Araştırma -İstanbul

Kitap Yayımcısı: Yıldırım Bayezit DELDAL

www.istanbulmedisosal.com.tr

istanbulmedisosal@gmail.com

Basım: E-Kitap

İMEVA KİTAPLARI

YAZAR HAKKINDA

Doç. Dr. Cüneyt YILMAZ

İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünü bitirdi. Aynı üniversitede Avrasya Araştırmaları alanında yüksek lisansını “İran’da yaşayan Azerbaycan Türkleri ve Azerbaycan-İran ilişkilerine etkileri” teziyle tamamladı.

Polonya’da bulunun University of Economics and Human Sciences in Warsaw’da alan dışı olarak “ Yetenek yönetiminin çalışan üretkenliğine etkisi” alanında ikinci yüksek lisansını Polonya’da tamamlamıştır.

St. Clements University’de “Polonya ve Türkiye’nin Avrupa Birliği entegrasyonu bağlamında paylaştığı ve ayrıştığı siyasi dinamikler’ doktora tezi ile Political Science alanında doktrasını tamamlamıştır. Aynı Üniversitesde Doçent ünvanıyla Siyaset Bilimi alanında dersler vermeye devam eden yazarın, yayınlanmış üç kitabı ve ulusal/uluslararası hakemli dergilerdemakaleleri bulunmaktadır.

TEŞEKKÜR

Bu kitabın yazımı sırasında bana destek olan kıymetli Aileme ve Akademisyen arkadaşlarıma. Kitabımın Editörü Öğretim Üyesi Assoc. Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt DELDAL hocama teşekkürlerimi sunarım

Doç. Dr. Cüneyt YILMAZ

ÖZET

SİYASAL İLİŞKİLER VE TOPLUMSAL FAKTÖRLER

Siyasi parti örgütlerinin içsel yapısını ve bu örgütlerin üyelerinin psikolojik dinamiklerini anlamaya yönelik kapsamlı bir inceleme sunmaktır. Demokratik süreçlerin vazgeçilmez birer aktörü olan siyasi parti örgütleri, toplumun farklı kesimlerini temsil ederek politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında etkili bir rol oynamaktadır.

Siyasi bilim, psikoloji ve sosyoloji disiplinlerini bir araya getirerek siyasi parti örgütlerinin içsel dinamiklerini daha iyi anlamak ve bu anlayışı politika yapımında ve parti yönetiminde kullanışlı stratejilere dönüştürmektir. Siyasi parti örgütlerinin iç dinamiklerini, liderlik yapılarını ve üye motivasyonlarını anlamak adına değerli bir iç görüdür..

İÇİNDEKİLER

YAZAR HAKKINDA.....	I
TEŞEKKÜR.....	II
ÖZET.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Giriş.....	1
1.1. Avrupa Göç Politikalarının Değişen Dinamikleri.....	1
1.2. Avrupa Birliği'nin Göç Politikalarının Tarihsel Arka Planı	14
1.3. Avrupa Bütünleşmesi ve Göç Politikaları.....	16
1.4. Polonya'nın Göç Politikalarının Tarihsel Arka Planı.....	20
1.5. Polonya'nın Mülteci Krizi ve Göç Politikalarındaki Sertleşme.....	28
1.6.AB Üyesi Ülkeler Arasında Farklılaşan Göç ve İltica Politikaları	33

İKİNCİ BÖLÜM

2. Popülizmin Demokratik Süreçlerdeki Rolü	38
2.1. Popülizm ve demokrasi arasındaki ilişki	42
2.2. Demokrasinin Tarihsel Gelişimi	45

2.3.Popülist Stratejilerin Analizi	55
2.4.Popülizmin Demokratik Kurumlara Etkisi.....	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Türkiye ve Gürcistan Siyasi İlişkilerinde Ahıska Türkleri'nin Konumu	64
3.1. Türkiye-Gürcistan İlişkileri, Tarihi ve Kültürel Bağları.....	66
3.2. Gürcistan'ın Tarihi	68
3.3. Türkiye'nin Orta Asya ile Münasebetleri	77
3.3.1.Siyasi ve Ekonomik İlişkiler.....	78
3.4. Ahıska Bölgesi ve Önemi	84
3.5. Ahıska Türklerinin Kökeni.....	87
3.6. Ahıska Türkleri'nin Sürgünü Meselesi.....	88
3.7. Ahıska Türkleri'nin Günümüzdeki Durumu ve Sorunları	93

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Siyasi Parti Örgütlerinde Psikoloji, Sosyoloji ve Siyasal Olarak Karşılaştırılması	104
4.1. Siyasi Parti Örgütleri	108
4.2. Siyasi Parti Örgütlerinin Anlaşılmasında Toplumsal Bilimlerin Rolü.	112
4.3. Siyasi Parti Örgütlerinde Psikolojik Dinamikler.....	117

4.4. Siyaset Bilimi, Siyasi Parti Üyelerinin Davranışları ve Motivasyonları	125
---	-----

BESİNCİ BÖLÜM

5. Pluralizm	135
5.1. Pluralizmin Toplumsal Ve Siyasal Etkileri.....	136
5.2. Pluralizmin Siyasal ve Toplumsal Kökenleri.....	142
5.3. Pluralizmin Demokratik Süreçlere Etkisi	147
5.4. Pluralizmin Zayıf Noktaları	153

ALTINCI BÖLÜM

6. Toplumların Siyaset Karmaşası ve Siyaset Bilimi	164
6.1. Siyaset Bilimi	166
6.2. Siyaset Biliminde Zihni Bulanıklığın Oluşumundaki Faktörler ve Küresel Örnekler.....	172
6.3. Görüş Ayrılıkları ve İdeolojik Çeşitlilik	177
6.4. Zihni Bulanık Toplumun İnşası Kavramı.....	188

YEDİNCİ BÖLÜM

7. Dijitalleşmenin Toplumsal ve Siyasal Etkileri	191
7.1. Çevrim içi Platformlardaki Kültürel Kimliklerin Oluşumu	194
7.2. Dijital Dönüşüm ve Ağ Toplumu.....	197

7.3. İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Yapı	201
7.4. Politik İletişim ve Dijital Dönüşüm	205
7.5. Medyanın Rolü ve Siyasal Etkileri.....	208
7.6. Dijital Kimlikler ve Kültürel Çeşitlilik	211
7.7. Dijital Dönüşümün Siyasal ve Toplumsal Sonuçları...	213
KAYNAKÇA.....	219

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Giriş

Göç, çağımızın en önemli küresel meselelerinden biridir ve özellikle Avrupa'da bu konu, siyasi tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Avrupa'nın tarihsel ve kültürel çeşitliliği, coğrafi konumu ve ekonomik gücü, kıtaya yönelen göç dalgalarını karmaşık hale getirmektedir. Bu karmaşıklık, Avrupa Birliği ülkelerini, göç politikalarını belirleme ve uygulama konusunda sürekli olarak yeni stratejiler geliştirmeye zorlamaktadır.¹

1.1.Avrupa Göç Politikalarının Değişen Dinamikleri

Kitabın bu bölümünde Polonya Devletini ele alacağız. Özellikle Polonya gibi Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, kendi göç politikalarını AB'nin genel politikalarıyla uyumlu hale getirirken, aynı zamanda ulusal çıkarlarını da göz önünde bulundurmak zorundadır.² Avrupa'nın göç politikalarının değişen dinamiklerini anlamak için Polonya'nın örnek alınmasını ele alacak ve Polonya'nın

¹ Geddes, 2019

² Grabowska, 2020

göç politikalarındaki evrimi incelerken AB ile ilişkilerinin nasıl şekillendiğini üzerine durulacaktır.

Polonya'nın AB'ye katılımı ve sonrasında yaşanan mülteci krizi gibi önemli olaylar, Polonya'nın göç politikalarında nasıl bir dönüşüm yaşandığını anlamak için kritik birer dönemeç olmuştur.

Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler arasında göç politikaları konusunda farklı yaklaşımlar ve uygulamalar bulunmaktadır. Polonya, Orta ve Doğu Avrupa'da yer alan ve AB'ye 2004 yılında katılan bir ülke olarak, göç politikalarında dikkate değer değişiklikler yapmış ve bu değişiklikler hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Bu çalışmanın temel hedefleri şunlardır:

Polonya'nın Göç Politikalarının Tarihsel Arka Planını İncelemek: Polonya'nın tarih boyunca göç politikaları nasıl şekillenmiştir? Tarihsel olaylar ve dönemler Polonya'nın göç politikalarını nasıl etkilemiştir?

Polonya'nın Göç Politikalarının AB ile İlişkilerini İncelemek: Polonya'nın göç politikalarındaki tutumları, AB'nin ortak göç politikaları ve mülteci dağılım planlarıyla nasıl bir etkileşim içindedir? Polonya'nın bu

politikalarla olan uyumu veya uyumsuzluğu AB içindeki siyasi tartışmaları nasıl şekillendirmiştir?³

Bu amaçlar doğrultusunda, Polonya'nın göç politikalarındaki değişen dinamikler incelenecek ve bu değişimlerin Avrupa genelindeki göç politikaları üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Polonya örneği üzerinden, Avrupa'nın göç yönetimindeki zorluklar ve üye ülkeler arasındaki politika farklılıklarının nasıl ele alındığına dair kapsamlı bir anlayış geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Polonya'nın II. Dünya Savaşı sonrası göç dalgalarına maruz kalışı ve komünist dönemdeki göç politikaları, ülkenin göç yönetimindeki deneyimlerini şekillendirmiştir.⁴

Soğuk Savaş sonrası dönemde, Polonya'nın demokratikleşme süreci ile birlikte göç politikalarında da değişimler gözlemlenmiştir.

Polonya'nın 2004 yılında AB'ye katılımı, göç politikalarında belirgin değişiklikler yapmasına neden olmuştur. AB'nin serbest dolaşım hakkı, Polonya

³ Kutu, 2018

⁴ Grabowska, 2020

vatandaşlarının diğer AB ülkelerine göçünü kolaylaştırmış ve bu durum, Polonya'nın iç göç politikalarını yeniden şekillendirmiştir.⁵

Polonya'nın AB'ye katılımıyla birlikte, Polonya vatandaşlarına AB ülkeleri arasında serbest dolaşım hakkı tanındı. Bu durum, Polonyalıların Batı Avrupa'ya yönelik göç hareketlerinde önemli bir artışa yol açtı. Özellikle İngiltere, Almanya, İrlanda ve Hollanda gibi ülkeler, Polonyalı göçmenlerin başlıca destinasyonları haline gelmiştir.⁶

Polonya'nın AB'ye katılımı, ekonomik fırsatlar arayan Polonyalılar için yeni kapılar açtı. Batı Avrupa'daki daha yüksek ücretler ve yaşam standartları, birçok Polonyalı için cazip hale geldi. AB üyeliği sonrasında, özellikle genç ve eğitimli Polonyalılar, daha iyi iş imkanları bulmak amacıyla yurt dışına göç etmeye başlamıştır.⁷

Polonya'nın AB'ye uyum süreci, ülkenin kendi iç göç politikalarını ve yasalarını AB standartlarına uyarlama gerekliliğini de beraberinde getirdi. Bu süreçte, Polonya

⁵ Kutý, 2018

⁶ Kahanec & Zimmermann, 2010

⁷ Okólski, 2012

göç yönetimi ve entegrasyon politikalarını yeniden yapılandırdı ve AB'nin ortak göç politikalarına uyum sağlamıştır.⁸

AB üyeliği, Polonya'nın göç politikalarında kapsamlı yasal ve kurumsal değişiklikler yapmasını zorunlu kıldı. AB'nin göç, iltica ve sınır yönetimi konusundaki direktifleri ve düzenlemeleri, Polonya tarafından benimsenmiş ve ulusal mevzuata dâhil edilmiştir.

Polonya, AB'nin göç ve iltica politikalarına uyum sağlamak amacıyla, iltica başvuruları ve mülteci hakları konusundaki mevzuatını AB normlarına uygun hale getirdi. Bu değişiklikler, Polonya'nın göç yönetimindeki standartları yükseltmiş ve mülteci kabul süreçlerini düzenlemiştir.⁹

AB üyeliği ile birlikte Polonya, Schengen Bölgesi'ne dahil olma sürecinde sınır güvenliği ve kontrol politikalarını güçlendirmiştir. Schengen Anlaşması çerçevesinde, Polonya'nın dış sınırları, AB'nin ortak

⁸ Grabowska-Lusińska & Okólski, 2009

⁹ Frejka, 2008

sınır güvenlik politikalarına uygun olarak yeniden yapılandırılmış ve modernize edilmiştir.¹⁰

AB üyeliği, Polonya'nın göç politikalarını AB standartlarına uyumlu hale getirme sürecini hızlandırmıştır.

2015 mülteci krizi, Polonya'nın göç politikalarında ciddi bir sertleşmeye yol açmıştır. Polonya hükümeti, AB'nin mülteci dağılım planlarına karşı çıkmış ve sığınmacı kabulüne yönelik kısıtlamalar getirmiştir.¹¹

Bu dönemde Polonya, göçmen karşıtı politikalar ve söylemler geliştirmiştir. Bu durum, Polonya'nın AB içindeki konumunu ve ilişkilerini de etkilemiştir.

Polonya'nın göç politikaları, AB'nin ortak göç politikalarına uyum sağlamada zorluklar yaşadığını göstermektedir. Polonya'nın göçmen kabul etmeme tutumu, AB içindeki dayanışma prensibini zayıflatmış ve siyasi gerilimlere yol açmıştır.¹²

Polonya'nın göç politikalarındaki sert tutumu, AB'nin göç yönetimi politikalarına yönelik eleştirileri artırmış

¹⁰ Kicinger, 2009

¹¹ Geddes, 2019

¹² Castles, 2019

ve AB'nin gelecekteki göç politikalarını şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır.

Polonya'nın göç politikaları, ülkenin tarihsel deneyimleri, siyasi tercihleri ve uluslararası bağlamlarla birlikte ele alınmalıdır. Bu politikaların etkin bir şekilde yönetilmesi, ülkenin kalkınması ve toplumsal uyumun sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.¹³

Polonya'daki siyasi partilerin AB'ye yaklaşımlarının çeşitliliği üzerine yapılan çalışmalar, bu partilerin farklı tutumlar sergilediğini göstermektedir. AB hayranlığı ile AB karşıtlığı arasındaki zıtlık, Polonya'daki siyasi manzaranın karmaşıklığını yansıtmaktadır (Taggart ve Szczerbiak, 2001: 21). Bu durum, Polonya'nın AB politikalarına yönelik tutumlarının ne kadar çeşitli olduğunu ve AB ile ilişkilerinde karşılaştığı zorlukları anlamak için önemlidir.

Polonya'daki siyasi partilerin AB'ye yaklaşımlarının değişkenliği, ülkede çeşitli politik pozisyonların bulunduğunu ve AB ile ilişkilerin karmaşıklığını göstermektedir (Taggart ve Szczerbiak, 2001: 18). Örneğin, Katolikmilliyetçi Hristiyan Ulusal Birlik

¹³ Yentür, 2023

Partisi ve Polonya Köylü Partisi gibi partiler, AB'ye karşı şüpheli bir tutum sergilerken (Taggart ve Szczerbiak, 2001: 18), Polonyalı Aileler Birliği ve Savunma Partisi gibi partiler ise AB karşıtı bir duruş sergilemiştir (Önkol, 2009). Ancak, AB'ye yönelik tutumlar, zamanla ve siyasi gelişmelere bağlı olarak değişmiştir. Örneğin, 2001 seçimlerinde Hukuk ve Adalet Partisi'nin AB üyeliğine destek vermesi, partinin tutumundaki evrimi yansıtmaktadır.¹⁴

AB'ye yönelik tutumlar, Polonya'nın siyasi tercihlerini şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. 2001 seçimlerinde, AB adaylığını destekleyen partilerin çoğunlukta olduğu görülmüştür (Szczerbiak, 2002: 13-18). Ancak, Hukuk ve Adalet Partisi gibi partilerin AB üyeliğine temkinli yaklaşması ve bazı koşullara bağlaması, ülkedeki siyasi çeşitliliği göstermektedir (Szczerbiak, 2002: 15). Bu tutumlar, Polonya'nın AB ile ilişkilerinde belirleyici olmuş ve AB'nin ülkenin kaynaklarını sömürme endişesini artırmıştır.¹⁵

2004'teki Avrupa Parlamentosu seçimleri, Polonya siyasetindeki tartışmaları yansıtmış ve ülkede AB'ye

¹⁴ (Önkol, 2009).

¹⁵ Szczerbiak, 2002: 15

karşı direnç artmıştır (Millard, 2010: 124). Ancak, Sivil Platform gibi partilerin AB ile bütünleşmeyi desteklemesi, siyasi manzaradaki çeşitliliği göstermektedir (Millard, 2010: 134). Bu durum, Polonya'nın AB ile ilişkilerindeki karmaşıklığı ve siyasi tercihlerin farklılık gösterebileceğini vurgulamaktadır.¹⁶

Polonya'da siyasi partilerin AB'ye yaklaşımı zaman içinde değişmiştir. Örneğin, 2007 parlamento seçimlerinde Hukuk ve Adalet Partisi'nin devletçi politikalarıyla ve Sivil Platform'un ekonomik liberal politikalarıyla AB'ye bakışlarının farklı olduğu görülmüştür. Bu değişkenlik, Polonya'nın AB ile ilişkilerinde karmaşıklığı ve siyasi tercihlerin çeşitliliğini yansıtmaktadır.

2014 Avrupa Parlamentosu seçimleri, Polonya için sembolik bir öneme sahiptir ve AB ile ilişkili meselelerin vurgulanmasına neden olmuştur (Lodzki ve Paluch, 2017: 43). Ancak, sağ popülist partilerin AB politikalarını eleştirmesi ve enerji politikasına karşı

¹⁶ Millard, 2010: 159

çıkması, ülkedeki çeşitli bakış açılarını yansıtmaktadır.¹⁷

2011 parlamento seçimlerinde kayıp yaşayan Hukuk ve Adalet Partisi, liderleri Jarosław Kaczyński ile 2015 seçimlerinde iktidara gelmiştir. Ancak, partinin AB'ye karşı muhalif tavrı değişmemiştir (BBC, 2015). Bu durum, Polonya'da AB'ye karşı ve destekleyen kesimlerin dengeye oturduğunu göstermektedir.

Polonya'da AB'ye yönelik artan eleştiri, ülkenin farklı kesimlerinin AB politikalarına karşı çıkmasının sonucudur. Özellikle, AB'nin ulusal çıkarları gözetmediği ve ülkedeki siyasi partilerin AB'ye tamamen bağlı olmasının eleştirilmesi, kamuoyunun AB'ye karşı daha eleştirel bir tutum almasına yol açmıştır.

2019'daki kamuoyu yoklamaları, Polonya'da AB'ye güvenin azaldığını ve AB'nin çeşitli sorunlarla karşı karşıya olduğu algısının güçlendiğini göstermektedir. Bu durum, Polonya'nın AB ile ilişkilerindeki

¹⁷ Lodzki ve Paluch, 2017: 20, 21

karmaşıklığı ve ülkenin AB politikalarına karşı tutumunu yansıtmaktadır.¹⁸

Polonya'da 2015'teki seçimlerle birlikte Hukuk ve Adalet Partisi'nin iktidara gelmesi, ülkede siyasi bir dönüşümü beraberinde getirmiştir (Buras, 2017). Bu dönüşüm, özellikle güçler ayrılığı ilkesinden uzaklaşma ve yargı bağımsızlığının sorgulanmasıyla kendini göstermiştir. Bu durum, AB ile ilişkilerde gerilime yol açmış ve ülkenin demokratik standartları konusunda endişeleri artırmıştır.¹⁹

Anayasa Mahkemesi'nin bağımsızlığı ve yargı reformları gibi konular, AB ile Polonya arasındaki siyasi gerilimlerin ana kaynağını oluşturmaktadır. AB, Polonya'yı demokratik değerlere saygı göstermeye ve yargı bağımsızlığını korumaya çağırmıştır. Ancak, Polonya hükümeti bu endişeleri dikkate almamış ve reformlarına devam etmiştir, bu da AB ile ilişkilerde gerginliği artırmıştır

Polonya, Avro Bölgesi'ne katılmama kararı alarak, AB mali politikalarında farklı bir konum almıştır (Schimmelfennig, 2017). Ülke, ulusal para birimini

¹⁸ BBC, 2019; European Commission, 2019

¹⁹ Buras, 2017

korumak ve ekonomik bağımsızlığını sürdürmek adına bu tercihi yapmıştır. Bu durum, AB içindeki ekonomik ve siyasi dengeyi etkileyen önemli bir faktördür.²⁰

Polonya'nın göç ve mülteci politikaları, AB içindeki ayrışmayı derinleştiren bir diğer konudur (Hooghe ve Marks, 2019). Ülke, göçmen ve mültecilere karşı sert bir tutum benimseyerek, ulusal kimliğini ve egemenliğini korumaya odaklanmıştır. Bu politika, AB'nin ortak göç politikalarıyla uyumsuzluk göstermektedir ve AB ile Polonya arasındaki ilişkileri zorlamaktadır.²¹

Polonya, bölgesel iş birliği girişimleriyle AB içindeki konumunu güçlendirmeye çalışmaktadır (Zwolski, 2017). Üç Deniz Girişimi gibi projeler, ülkenin bölgesel liderlik iddialarını ve AB içindeki etkisini artırmayı hedeflemektedir. Ancak, bu tür girişimler AB'nin bütünlüğünü zorlayabilir ve AB'nin dış politikasında ayrışma yaratabilir.²²

Polonya'nın Avrupa Birliği (AB) ile finansal bütünleşme süreci, ülkenin finansal bağımsızlığını

²⁰ Schimmelfennig, 2017

²¹ Hooghe ve Marks, 2019

²² Zwolski, 2017

devretme ve Avro'ya adaptasyon gibi konularda önemli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durum, AB'nin para birliğine zarar verebileceği endişeleriyle birlikte, Polonya'nın finansal politikalarının AB standartlarına uyum sağlama sürecini de içermektedir (Ingham ve Ingham, 2002: 11, 12).

Polonya'nın Avro'ya adaptasyonu, 2008'den itibaren siyasi gündemin öncelikli konularından biri haline gelmiştir. Ancak, 2008 sonlarında küresel ekonomik kriz ve Avro krizi, bu süreci olumsuz etkilemiştir (Kierzenkowski, 2010: 6, 7). Döviz kuru dalgalanmaları ve enflasyon baskısı, Polonya'nın Avro'ya geçiş sürecini ertelemesine neden olmuştur.²³

Polonya'nın tarım sektörü, AB ile ilişkilerinde önemli bir konumdadır. AB'nin ortak tarım politikası, Polonya'nın tarım politikasını etkileyen temel bir faktördür (İKV, 2011). Özellikle Polonya'nın AB dönem başkanlığı sırasında, tarım politikasındaki reformlar ve doğrudan ödemelerin dağıtımı konusundaki talepler dikkat çekmiştir.²⁴

²³ Kierzenkowski, 2010: 6, 7

²⁴ İKV, 2011

Polonya'da Hukuk ve Adalet Partisi'nin AB politikalarına karşı tutumu, ülkenin iç siyasi dinamikleriyle de şekillenmektedir (Hodson ve Puetter, 2019: 10, 11). Parti lideri Kaczynski, hem AB'ye eleştirel yaklaşırken hem de bütünleşmenin önemini vurgulamıştır (Hodson ve Puetter, 2019: 10, 11). Ancak, AB'nin Polonya'daki demokratik standartlarına müdahale ettiği iddiaları, AB ile ilişkileri gerilmiştir.²⁵

1.2.Avrupa Birliği'nin Göç Politikalarının Tarihsel Arka Planı

Avrupa, II. Dünya Savaşı sonrası üç ana göç dalgasıyla karşı karşıya kalmıştır. İlk dalgayı 1950-1970 yılları arasındaki işçi göçü oluşturmuştur. Ancak, 1970'lerin ortalarında Avrupa ülkelerinin ekonomik güçlenmesiyle birlikte, göçmen işçilerin kendi ülkelerine geri dönüşünü teşvik eden politikalar benimsenmiştir.

Ancak, bu politikaların uygulanması, göçmen işçilerin aile birleşimi yoluyla ailelerini yanlarına getirmeleriyle ikinci bir göç dalgasına yol açmıştır. Soğuk Savaş'ın

²⁵ Hodson ve Puetter, 2019: 10, 11; European Commission, 2017

sona ermesiyle ise üçüncü bir göç dalgası olarak mülteci ve sığınmacı göçü yaşanmıştır.²⁶

AB ülkeleri, göç politikalarını genellikle kendi aralarında yaptıkları anlaşmalarla sağlamışlardır. Ancak, 1993 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ve 1995'te imzalanan Schengen Anlaşması ile ortak bir göç politikasının oluşturulması yönünde adımlar atılmıştır. Bu anlaşmalar, AB'nin dış sınırlarının korunması ve göçle ilgili ortak çıkarlar konusunda düzenlemeler içermiştir. Ancak, bu politikalar genellikle güvenlik odaklı olup eleştirilere maruz kalmıştır.²⁷

1997 yılında imzalanan ve 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması, AB ülkeleri arasındaki göç politikalarını daha da ortaklaştırmıştır. Bu anlaşma ile AB'nin dış sınırlarının korunması ve mültecilere uluslararası koruma sağlanması hedeflenmiştir.²⁸ Bu dönemde, AB'nin göç politikalarının güvenlikten ziyade adalet ve özgürlük odaklı olması amaçlanmıştır.

²⁶ Ölmez Kıyıcı ve Kaygısız, 2018

²⁷ Koca, 2002

²⁸ Saraçlı, 2019

2007'de imzalanan Lizbon Anlaşması, AB'nin göç politikasının yasal dayanağını oluşturmuştur. Bu anlaşma ile AB'nin göç politikalarının etkin bir şekilde yönetilmesi ve üye ülkeler arasında iş birliği sağlanması hedeflenmiştir. Ancak, sonraki yıllarda yaşanan göç krizleri, AB'nin tutarlı bir göç politikası oluşturmasını zorlaştırmış ve üye ülkeler arasında görüş ayrılıklarına neden olmuştur.²⁹

1.3. Avrupa Bütünleşmesi ve Göç Politikaları

Avrupa Bütünleşmesi, Avrupa'nın siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan entegrasyonunu ifade eden bir terimdir. Temel amacı, Avrupa'daki uluslararası iş birliğini artırmak ve Avrupa ülkeleri arasında barışı ve refahı sağlamaktır. Avrupa Bütünleşmesinin tarihsel kökenleri, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'nın istikrarsızlığı ve bölünmüşlüğüyle mücadele etmek için ortaya çıkmıştır.

Avrupa Bütünleşmesinin ana hedefleri arasında ekonomik entegrasyon, siyasi iş birliği, serbest dolaşım ve ortak değerlerin paylaşımı yer almaktadır. Bu hedeflere ulaşmak için Avrupa'nın farklı ülkeleri

²⁹ Ölmez Kıyıcı ve Kaygısız, 2018

arasında kurulan kurumlar ve anlaşmalar önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle Avrupa Birliği (AB), Avrupa'nın bütünleşme sürecindeki en belirleyici ve etkili kurumlardan biridir.³⁰

Avrupa Bütünleşmesinin tarihsel gelişimi, Temel Kurucu Antlaşmalar olarak bilinen anlaşmalarla işaretlenmiştir. Bu antlaşmalar, Avrupa'nın çeşitli alanlarda ortak politikalar geliştirmesini ve uygulamasını sağlamıştır (Hooghe ve Marks, 2019). Özellikle Roma Antlaşmaları, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) kurulmasına ve Avrupa'nın ekonomik entegrasyonuna önemli bir adımı temsil etmiştir.³¹

Avrupa Bütünleşmesinin gelişimi, zaman içinde genişleme ve derinleşme olarak iki ana süreçte ilerlemiştir. Genişleme süreci, Avrupa'nın yeni üyelerle genişlemesini ifade ederken, derinleşme süreci, Avrupa'nın mevcut üyeler arasındaki entegrasyonunun derinleştirilmesini ifade eder. Bu süreçler, Avrupa'nın

³⁰ Kriesi, Grande, Lachat, Dolezal, Bornschiefer ve Frey, 2006

³¹ Van Elzas, Hakhverdian ve van der Brug, 2016

politik, ekonomik ve sosyal yapısının evrilmesinde önemli rol oynamıştır.³²

Avrupa Bütünleşmesinin bugünkü durumu, karmaşık ve çeşitli bir yapıya sahiptir. AB'nin kurumları, politikaları ve üye ülkeler arasındaki ilişkiler, Avrupa Bütünleşmesinin dinamiklerini şekillendiren önemli unsurlardır (Stubb, 1996). Ayrıca, Avrupa'nın karşılaştığı küresel zorluklar ve değişen jeopolitik dengeler, Avrupa Bütünleşmesinin geleceği üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir.³³

Göç politikaları, Avrupa'nın iç ve dış politikalarında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle son yıllarda artan göç hareketleri, AB'nin göç politikalarını şekillendiren önemli faktörlerden biri olmuştur. Göçmenlerin entegrasyonu, uyumu ve korunması gibi konular, AB'nin politika gündeminde yer alan temel konulardır.

Avrupa'da göç politikalarını şekillendiren bir diğer önemli unsur da bütünleşme kuramlarıdır. Farklılaştırılmış Bütünleşme Kuramı, Avrupa'nın bütünleşme sürecini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu kuram, AB'nin farklı hızlarda ve farklı

³² Schimmelfennig, 2014'a

³³ Holzinger ve Schimmelfennig, 2012

alanlarda entegrasyonunu açıklamak için kullanılmaktadır. Örneğin, AB'nin iç pazarındaki serbest dolaşımın daha hızlı gerçekleştiği ekonomik alanlar, diğer alanlara göre daha derin bir entegrasyon seviyesine sahiptir.

Ayrıca, Yeni İşlevselcilik ve Post-İşlevselcilik gibi kuramlar da AB'nin göç politikalarının anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu kuramlar, AB'nin politika yapma sürecindeki aktörleri, çıkarları ve etkileşimleri analiz ederek göç politikalarının nasıl şekillendiğini açıklamaktadır. Örneğin, Yeni İşlevselcilik, AB'nin çeşitli çıkar grupları arasında iş birliği yaparak göç politikalarını geliştirdiğini savunmaktadır.

Avrupa'da göç politikalarının tarihsel arka planı da, bütünleşme sürecinin anlaşılmasında önemli bir role sahiptir. AB'nin kuruluşundan bu yana göç politikaları, üye ülkeler arasında önemli bir iş birliği ve çatışma alanı olmuştur. Özellikle Schengen Anlaşması'nın imzalanmasıyla, AB'nin iç sınırlarında serbest dolaşım hakkı ve dış sınırların güvenliği gibi konular, göç politikalarının merkezinde yer almıştır.³⁴

³⁴ Davies, 2005.

Bu bağlamda, Avrupa Bütünleşmesi ve Göç Politikaları, Avrupa'nın bütünleşme sürecinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu süreç, AB'nin politika yapma sürecindeki aktörleri ve etkileşimleri anlamak için çeşitli kuramların kullanılmasını gerektirmektedir. Ayrıca, göç politikalarının tarihsel arka planı, AB'nin bugünkü politika gündemini şekillendiren önemli faktörlerden biridir.³⁵

1.4.Polonya'nın Göç Politikalarının Tarihsel Arka Planı

Polonya'nın göç politikalarının tarihsel arka planı, ülkenin coğrafi konumu, siyasi tarihi ve sosyoekonomik gelişmeleriyle şekillenmiştir. Polonya, tarih boyunca birçok kez sınır değişiklikleri yaşamış, savaşlar ve siyasi rejim değişiklikleriyle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, ülkenin göç politikalarının da sürekli evrilmesine neden olmuştur.

Polonya'nın göç politikaları, ülkenin tarihsel, siyasi ve ekonomik dinamikleriyle derinlemesine bağlantılıdır. Bu bağlamda, Polonya'nın göç politikalarının evrimi, özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dönemde yaşanan

³⁵ Yentür, 2023

demografik değişiklikler, siyasi rejimlerin dönüşümü ve Avrupa Birliği'ne katılım gibi belirleyici olaylarla şekillenmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın ardından Polonya, büyük bir yerinden etme ve sınırların yeniden çizilmesiyle karşı karşıya kalmıştır. Milyonlarca Polonyalı, Almanya ve Sovyetler Birliği'ne göç etmek zorunda kalmış ve ülkenin demografik yapısı köklü bir değişime uğramıştır. Bu süreç, Polonya'nın göç politikalarının ilk önemli dönüm noktasını oluşturmuştur.³⁶

Savaş sonrası dönemde, Polonya komünist bir rejim altında Sovyetler Birliği'nin etkisi altına girmiştir. Bu dönemde göç, sıkı devlet kontrolü altında gerçekleşmiş ve siyasi mülteciler ile Doğu'dan gelen göçmenlerin kabul edilmesi öne çıkmıştır. Soğuk Savaş döneminde, Polonya'nın göç politikaları, Doğu Bloku'nun genel politikaları ile uyumlu bir şekilde şekillenmiştir. Ancak, siyasi baskılardan kaçan Polonyalılar Batı'ya göç etmiş ve ülke diğer Doğu Bloku ülkelerinden gelen göçmenlere de kapılarını açmıştır.³⁷

³⁶ Stola, 2001

³⁷ Kamusella, 2008

1989'da komünist rejimin çöküşü, Polonya'nın göç politikalarında önemli bir dönüşümü tetiklemiştir. Demokratikleşme süreciyle birlikte, Polonyalıların yurtdışına göç etme özgürlüğü genişlemiş ve ülke Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'ya yoğun bir göç dalgası yaşamıştır. Bu dönemde Polonya, AB'ye katılım sürecine girmiştir ve AB üyeliği Polonya'nın göç politikalarını daha da dönüştürmüştür.³⁸

AB üyeliği, Polonya'nın göç politikalarını AB standartlarına uyumlu hale getirmesini gerektirmiş ve ülke göç yönetimi ve entegrasyon politikalarını yeniden yapılandırmıştır (Grabowska, 2020). Polonya'nın göç politikalarının tarihsel arka planı, ülkenin geçmişte yaşadığı siyasi ve ekonomik değişimlerin bir yansımasıdır.

II. Dünya Savaşı sonrası dönemdeki yerinden etmelerden komünist rejim altındaki göç kısıtlamalarına, demokratikleşme süreciyle gelen serbest göçe ve AB üyeliğiyle artan uluslararası göç akımlarına kadar, Polonya'nın göç politikaları sürekli bir evrim içinde olmuştur. Bu tarihsel perspektif,

³⁸ Iglicka, 2001; Kahanec & Zimmermann, 2010

Polonya'nın bugünkü göç politikalarının ve AB içindeki konumunun anlaşılmasında kritik bir öneme sahiptir.

Polonya'nın göç politikaları, Avrupa Birliği (AB) üyeliği öncesi ve sonrasında önemli değişiklikler yaşamıştır. Bu değişimler, ülkenin tarihsel deneyimleri ve uluslararası bağlamlarla yakından ilişkilidir.

Avrupa Birliği'ne katılmadan önce, Polonya komünist bir rejim altında Sovyetler Birliği'nin etkisi altındaydı. Göç, sıkı devlet kontrolü altında gerçekleşti ve Batı'ya göçü sınırlayan politikalar izlendi. Ancak, Doğu'dan gelen göçmenler kabul edildi ve özellikle siyasi mülteciler ve Yahudi göçmenler Polonya'ya sığınmıştır.

1989 yılında komünist rejimin çöküşüyle birlikte Polonya'da demokratikleşme süreci başlamıştır. Bu dönemde, Polonya vatandaşlarının yurtdışına göç etme özgürlüğü genişlemiş ve Polonyalılar, daha iyi yaşam koşulları arayışıyla Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'ya yönelmeye başlamışlardır.³⁹

2004 yılında Polonya'nın AB'ye katılması, ülkenin göç politikalarında radikal bir değişime yol açmıştır. AB üyeliğinin, Polonya vatandaşlarına Avrupa genelinde

³⁹ Yentür, 2023

serbest dolaşım hakkı tanınması ile Polonyalıların diğer AB ülkelerine göçünde önemli bir artış yaşanmıştır

AB üyeliği sürecinde, Polonya göç yönetimi ve entegrasyon politikalarını AB standartlarına uyumlu hale getirmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte, AB'nin ortak göç politikalarına uyum sağlama ve göçmenlerin entegrasyonunu destekleme konularına odaklanıldığı görülür. Ancak, AB üyeliği sonrasında Polonya'da göçmenlere karşı artan ön yargılar ve dışlamalar gözlemlenmektedir. Özellikle, göçmenlerin yerel işgücünün ücretlerini düşürmesi gibi ekonomik etkiler, bu olumsuz bakış açısının ana nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir.⁴⁰

Polonya'nın Avrupa Birliği'ne (AB) katılım süreci, ülkenin siyasi, ekonomik ve toplumsal yapılarında derin ve karmaşık değişikliklere yol açmıştır. Bu süreç, 1990'ların sonlarına doğru başlamış ve ülkenin demokratikleşme ve piyasa ekonomisine geçişini hızlandırmıştır. Katılım müzakereleri sırasında, Polonya, AB'nin siyasi ve ekonomik kriterlerini karşılamak için geniş kapsamlı reformlar gerçekleştirmiştir. Bu reformlar, hukukun üstünlüğünü

⁴⁰ Kochenov, 2015

sağlama, piyasa ekonomisini kurma, demokratik kurumları güçlendirme ve insan haklarını koruma gibi alanları kapsamaktadır.⁴¹ Polonya'nın AB'ye katılımı, ülkenin iç politikasında ve toplumsal yapısında önemli değişikliklere yol açmıştır. AB standartlarını benimseyerek, Polonya demokratikleşme sürecini hızlandırmış ve ekonomik yapılarını AB normlarına uygun hale getirmiştir. Ancak, bu süreçte Polonya'da AB'ye karşı eleştirel bir tutum da belirmiştir. Bazı kesimler, AB üyeliğinin ulusal egemenliği zayıflattığını ve Polonya'nın çıkarlarını tehlikeye attığını savunmuşlardır.⁴²

Polonya'nın AB'ye katılımı, ülkenin göç politikalarında da önemli değişikliklere neden olmuştur. AB üyeliği, Polonya'nın sınırlarını diğer AB ülkeleriyle serbest dolaşıma açması anlamına gelmiş ve ülkede göçmen nüfusun artmasına neden olmuştur (Grabowska-Lusinska ve Okolski, 2014). Ancak, AB'ye katılımdan sonra Polonya hükümeti göç politikalarını AB

⁴¹ Henderson, 2015

⁴² Schimmelfennig ve Winzen, 2019; Kochenov, 2015

standartlarına uyumlu hale getirmek için çeşitli adımlar atmıştır⁴³

Bu adımlar arasında, göçmenlerin entegrasyonunu desteklemek amacıyla çeşitli programların oluşturulması, yasa dışı göçle mücadele edilmesi ve göçmenlerin sosyal haklarının korunması gibi önlemler bulunmaktadır. Bununla birlikte, son yıllarda Polonya'da göç politikaları üzerindeki tartışmalar artmıştır. Özellikle, AB'nin göç politikalarına karşı eleştirel bir tutum sergileyen Polonya hükümeti, ülkeye yönelik göçü sınırlamak ve AB'nin dış sınırlarını korumak için daha sıkı politikalar izlemiştir.⁴⁴

Polonya'nın AB'ye katılımı, göç politikalarında önemli değişikliklere yol açarken, bu durumun toplumsal ve siyasi yansımaları da olmuştur. Polonya'dan Batı Avrupa'ya yönelik göç, ülkede demografik değişikliklere yol açmıştır. Genç ve eğitimli nüfusun bir kısmının göç etmesi, Polonya'da iş gücü piyasasında değişiklikler yaratmış ve bazı bölgelerde iş gücü eksikliklerine neden olmuştur.⁴⁵

⁴³ Triandafyllidou, 2013

⁴⁴ Grabowska-Lusinska ve Okolski, 2014

⁴⁵ White, 2011

Ancak, Polonya ekonomisinin büyümesine ve refah seviyesinin artmasına da katkıda bulunmuştur.

Göç politikalarındaki değişimler, Polonya’da iç siyasette de tartışmalara yol açmıştır. AB’nin ortak göç politikalarına uyum sağlama süreci, bazı kesimlerde ulusal egemenlik kaybı olarak algılanmış ve AB karşıtı söylemler güç kazanmıştır. Özellikle 2015 mülteci krizi sonrasında, Polonya’da göçmen karşıtı politikalar ve söylemler ön plana çıkmıştır.⁴⁶

Polonya’nın AB’ye katılımı, ülkenin sadece göç politikalarını değil, genel olarak tüm politikalarını ve toplumsal yapısını etkilemiştir. AB üyeliği, Polonya’ya ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarda önemli avantajlar sağlarken, göç politikaları konusunda da belirli sorumluluklar yüklemiştir.

AB üyeliği, Polonya’ya ekonomik kalkınma ve altyapı projeleri için önemli fonlar sağlamıştır. Bu fonlar, Polonya’nın ekonomik büyümesini hızlandırmış ve yaşam standartlarını yükseltmiştir.⁴⁷

⁴⁶ Buchowski, 2006

⁴⁷ Inotai, 2009

Polonya, AB üyeliği ile birlikte, AB'nin karar alma süreçlerine aktif olarak katılma ve politika oluşturma süreçlerinde yer alma fırsatı elde etmiştir. Bu durum, Polonya'nın uluslararası alanda daha fazla söz sahibi olmasını sağlamıştır.

Bu bağlamda, Polonya'nın AB'ye katılımı, ülkenin göç politikalarında kapsamlı ve önemli değişiklikler yapmasına neden olmuştur. AB üyeliği, Polonyalıları için yeni fırsatlar sunarken, ülkenin göç yönetimindeki standartları yükseltmiş ve AB'nin ortak politikalarına uyum sağlama sürecini hızlandırmıştır. Ancak, bu süreç aynı zamanda toplumsal ve siyasi tartışmaları da beraberinde getirmiştir.⁴⁸

1.5. Polonya'nın Mülteci Krizi ve Göç Politikalarındaki Sertleşme

2015 yılında Avrupa'yı etkisi altına alan mülteci krizi, birçok Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkesinde olduğu gibi Polonya'da da önemli siyasi ve toplumsal tartışmalara neden olmuştur. Krizin ardından Polonya, göç politikalarında belirgin bir sertleşme yaşamış ve AB'nin ortak mülteci politikalarına karşı tutumunu net

⁴⁸ Górka, 2013

bir şekilde ortaya koymuştur (Sadowski, 2016). Polonya'nın göç politikalarındaki sertleşme, birkaç ana faktörden kaynaklanmıştır. Öncelikle, Polonya hükümeti büyük çaplı mülteci akınının güvenlik sorunlarına yol açabileceği endişesini dile getirmiştir.⁴⁹

Özellikle terörizm ve radikalizm riski, mülteci kabulüne yönelik kamuoyundaki çekinceleri artırmıştır. Ayrıca, Polonya, homojen bir toplum yapısına sahiptir ve hükümet, büyük ölçekli göçün toplumsal uyumu ve kültürel yapıyı olumsuz etkileyebileceğini savunmuştur. Bu nedenle, özellikle Müslüman mülteci gruplarına karşı olumsuz bir tutum benimsenmiştir.⁵⁰

Siyasi ve ideolojik faktörler de Polonya'nın mülteci politikalarını etkilemiştir. Özellikle iktidardaki Hukuk ve Adalet Partisi (PiS), milliyetçi ve muhafazakâr politikalarıyla bilinir. PiS, mülteci karşıtı söylemleri kullanarak, hem iç politikada destek kazanmış hem de AB'nin mülteci politikalarına meydan okumuştur.⁵¹

Polonya'nın mülteci krizine yönelik sert tutumu, AB ile ilişkilerinde gerilime yol açmıştır. AB, üye ülkeler

⁴⁹ Sadowski, 2016

⁵⁰ Górak-Sosnowska, 2016

⁵¹ Bill, 2016

arasında mültecilerin adil bir şekilde dağıtılmasını öngören bir kota sistemi önerdiğinde, Polonya bu plana karşı çıkan başlıca ülkelerden biri olmuştur. Polonya'nın kota sistemine karşı çıkması, AB ile hukuki ve siyasi çatışmalara yol açmıştır. AB, Polonya ve diğer Visegrád Grubu ülkelerine (Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya) karşı ihlal prosedürleri başlatarak, mülteci kabulü konusundaki sorumluluklarını yerine getirmelerini talep etmiştir.⁵²

Polonya'daki iç politikada da mülteci krizinin yansımaları belirgin olmuştur. Hükümet, mülteci karşıtı politikalarını ve söylemlerini sıkılaştırmış, bu da kamuoyunda mülteci karşıtlığını artırmıştır. PiS hükümeti, mülteci karşıtı söylemleri kullanarak, kamuoyunda mültecilere karşı olumsuz bir algı yaratmıştır. Ayrıca, hükümet, mülteci ve sığınmacı kabulüne yönelik yasal düzenlemeleri sıkılaştırmış ve sınır kontrollerini artırmıştır.⁵³

Polonya, mülteci başvurularını zorlaştırarak, mültecilerin ülkeye girişini engellemeye çalışmıştır. Bu adımlar, mülteci politikalarındaki sertleşmenin somut

⁵² Koçan, 2018

⁵³ Kucharczyk & Mesežnikov, 2015

göstergeleridir. Bu faktörler, Polonya'nın mülteci krizine ve göç politikalarındaki sertleşmeye tepkisini şekillendirmiş ve ülkenin AB ile ilişkilerinde gerilimlere neden olmuştur.⁵⁴

Polonya'nın mülteci krizine verdiği sert tepki, ülkenin göç politikalarında önemli değişikliklere yol açmıştır. Özellikle güvenlik kaygıları ve kültürel uyum endişeleri, Polonya'nın mültecilere yönelik tutumunu belirlemiştir. Bu tutum, ülkenin iç politikasında da yankı bulmuş ve mülteci karşıtı söylemlerin güçlenmesine neden olmuştur.

Güvenlik endişeleri, özellikle terörizm ve radikalizm riski bağlamında, Polonya hükümetinin büyük çaplı mülteci akınına karşı direnç göstermesine katkıda bulunmuştur.⁵⁵

Kültürel uyum sorunları da Polonya'nın mülteci krizine tepkisinde belirleyici olmuştur. Özellikle homojen bir toplum yapısına sahip olan Polonya, büyük ölçekli göçün toplumsal uyumu ve kültürel yapıyı olumsuz

⁵⁴ (Kucharczyk & Mesežnikov, 2015).

⁵⁵ (Sadowski, 2016).

etkileyeceği endişesiyle mülteci kabulüne karşı çıkmıştır.⁵⁶

Ancak, Polonya'nın AB ile olan ilişkilerindeki gerilim, sadece mülteci kriziyle sınırlı değildir. AB'nin mülteci politikalarına karşı çıkma ve kota sistemini reddetme kararı, Polonya'nın birçok AB ülkesiyle ilişkilerini olumsuz etkilemiştir.⁵⁷

Bu durum, AB içinde Polonya'nın konumunu zayıflatmış ve uluslararası alanda eleştirilere maruz kalmasına neden olmuştur. AB'nin Polonya ve diğer Visegrád Grubu ülkelerine karşı başlattığı ihlal prosedürleri de, Polonya'nın AB içindeki konumunu etkileyen faktörler arasındadır.⁵⁸

Polonya'nın mülteci krizine verdiği sert tepki, ülkenin iç ve dış politikasını derinlemesine etkilemiştir. Bu durum, ülkenin AB ile olan ilişkilerini de şekillendirmiş ve göç politikalarındaki değişimlerin uluslararası boyutta tartışılmasına neden olmuştur.

⁵⁶ (Górak-Sosnowska, 2016).

⁵⁷ (Trauner, 2016).

⁵⁸ (Koçan, 2018).

1.6.AB Üyesi Ülkeler Arasında Farklılaşan Göç ve İltica Politikaları

Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında göç ve iltica politikalarındaki farklılıklar, bloğun iç dinamikleri ve ülkelerin kendi iç politikalarıyla şekillenen karmaşık bir konudur. Bu farklılıkların temelinde, ülkelerin tarihî, kültürel, ekonomik ve siyasal farklılıkları yatmaktadır.

Öncelikle, bazı AB ülkeleri daha büyük ve zengin ekonomilere sahip olduğu için göçmenlere daha fazla imkân sunabilirken, diğerleri daha küçük ekonomilere ve kaynaklara sahiptir, bu da onların göç politikalarını daha kısıtlı hale getirebilir. Örneğin, Almanya ve Fransa gibi büyük ekonomilere sahip ülkeler, göçmenlere daha geniş iş olanakları ve sosyal hizmetler sağlayabilirken, daha küçük ekonomilere sahip ülkeler bu konuda daha sınırlı olabilirler.⁵⁹

Ayrıca, AB üyesi ülkeler arasında göçmenlerin kültürel farklılıkları ve entegrasyon süreçleri konusundaki algı farklılıkları da önemli bir rol oynar. Bazı ülkeler, göçmenlerin entegrasyonunu teşvik etmek için çeşitli

⁵⁹ (Trauner, 2016).

politikalar izlerken, diğerleri daha katı sınırlar ve entegrasyon politikaları benimseyebilir.

Öte yandan, bazı ülkelerdeki iç politikalar ve siyasi atmosfer de göç ve iltica politikalarını etkiler. Özellikle, aşırı sağ veya aşırı sol politikalar benimseyen hükümetlerin göç politikaları daha katı veya daha esnek olabilir. Bu bağlamda, AB üyesi ülkeler arasındaki göç ve iltica politikalarındaki farklılıkların temelinde ekonomik, kültürel ve siyasi faktörler yatar. Bu farklılıkların üye ülkeler arasında bazı gerilimlere neden olabileceği ve ortak bir yaklaşımın bulunması konusunda zorluklar çıkarabileceği unutulmamalıdır.⁶⁰

Avrupa Birliği'nin (AB) göç politikaları, son yıllarda önemli değişimlere uğramış ve bu değişimler, AB ülkelerinin göçmenlerin kabulü, dağılımı ve entegrasyonu konusundaki yaklaşımlarını etkilemiştir (Sadowski, 2019). Bu değişimlerin en son örneği, 2024 yılında Avrupa Birliği hükümet bakanlarının Göç ve İltica Konusunda Yeni Pakt'ın 10 yasal bölümünü onaylamasıdır. Ancak, Polonya gibi bazı ülkelerin bu karara karşı çıkması, göç politikalarındaki farklılıkları

⁶⁰ Yentür, 2023

ve blok içindeki siyasi çekişmeleri gözler önüne sermektedir.

Polonya, uzun süredir göçmenlere karşı sıkı politikalar izlemekte ve AB'nin göç politikalarına karşı eleştirel bir tutum sergilemektedir (Sadowski, 2019). Özellikle, Macaristan ve Polonya'nın pakete karşı oy kullanması, blok içindeki göç politikalarıyla ilgili farklı görüşleri ve çıkar çatışmalarını ortaya koymaktadır. Bu durum, Polonya'nın AB içindeki etkisini ve göç politikalarının şekillenmesindeki rolünü anlamak açısından önemlidir.

Polonya'nın göç ve iltica politikalarındaki sıkı tutumu, ülkenin iç siyasi dinamikleriyle de yakından ilişkilidir. Özellikle, Polonya'da popülist ve milliyetçi söylemler, göçmenlere karşı sert politikaların savunulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Polonya hükümeti, ulusal egemenliği ve güvenliği vurgulayarak AB'nin göç politikalarına karşı çıkmaktadır.⁶¹

Polonya'nın göç politikalarındaki değişen dinamikler, Avrupa Birliği'nin genel göç yönetimi bağlamında önemli bir örnek teşkil etmektedir. Polonya'nın son yıllarda göçmenlere karşı benimsediği daha katı

⁶¹ Kucharczyk & Mesežnikov, 2015

politika yaklaşımı, hem ulusal düzeyde hem de Avrupa genelinde göç politikaları üzerinde belirleyici etkilere sahiptir.

Polonya'nın göç politikalarındaki bu değişimin, Avrupa Birliği içindeki göç yönetimi konusundaki zorlukların ve üye ülkeler arasındaki politika farklılıklarının ele alınmasında bir perspektif sağlaması önemlidir. Polonya'nın göç politikalarındaki sıkılaştırma eğilimi, Avrupa Birliği'nin ortak göç politikalarının oluşturulması ve uygulanması sürecindeki karmaşıklığı artırmıştır.

Polonya'nın bu tutumu, Avrupa Birliği'nin göç ve iltica politikalarının genel görünümünü etkileyebilir. Diğer üye ülkeler, Polonya'nın benimsediği daha katı politika yaklaşımını takip edebilir veya kendi göç politikalarını sıkılaştırabilirler. Bu durum, Avrupa Birliği'nin göç ve iltica politikalarının harmonizasyonunu ve ortak bir yaklaşımın oluşturulmasını zorlaştırabilir.⁶²

Sonuç olarak, Polonya'nın göç politikalarındaki değişen dinamikler, Avrupa Birliği'nin genel göç yönetimi çabaları bağlamında önemli bir odak noktasıdır.

⁶² Buchowski, 2017

Polonya'nın benimsediği daha katı politika yaklaşımı, hem ulusal düzeyde hem de Avrupa genelinde göç politikalarının şekillenmesinde ve uygulanmasında belirleyici bir faktör olarak değerlendirilmelidir. Bu durum, Avrupa Birliği'nin göç ve iltica politikalarının gelecekteki yönelimleri ve uygulanabilirliği konusunda önemli soruları gündeme getirmektedir.⁶³

⁶³ (Trauner, 2016).

İKİNCİ BÖLÜM

2. Popülizmin Demokratik Süreçlerdeki Rolü

Demokrasi ve popülizm, siyaset bilimi ve toplum bilimlerinde sıkça tartışılan ve incelenen kavramlardır. İkisi de siyasi süreçlerde önemli roller oynar, ancak farklı özelliklere ve vurgulara sahiptirler. Demokrasi, halkın egemenliği ve katılımcı siyasetin temelini oluşturan bir yönetim biçimidir. Temelde, demokrasinin amacı, halkın siyasi süreçlere katılmasını, kendilerini temsil eden liderleri seçmesini ve yönetimde söz sahibi olmasını sağlamaktır.⁶⁴

Demokrasinin çeşitli biçimleri vardır, ancak genellikle seçimler, serbest düşünce ve ifade özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, sivil haklar ve özgürlükler gibi temel prensipleri içerir. Popülizm ise, genellikle siyasi liderlerin halk desteğini kazanmak için kullandığı bir siyasi stratejidir. Popülist liderler, genellikle "biz" ve "onlar" gibi basitleştirilmiş kategoriler oluşturarak halkı mobilize ederler ve "halkın sesi" olduklarını iddia ederler.

⁶⁴ (Mouffe, 2019).

Popülist retorik genellikle elitlere ve mevcut siyasi kurumlara karşı çıkışı vurgular ve liderin "halkın iradesini" temsil ettiğini savunur. Ancak popülizmin tanımı ve özellikleri üzerinde farklı görüşler vardır ve bazen olumlu (halk katılımını artırma) veya olumsuz (kutuplaşmayı artırma, demokratik kurumları zayıflatma) sonuçlara yol açabilir. Her ne kadar demokrasi ve popülizm aynı siyasi alanı paylaşırsa da, demokrasi genellikle daha kurumsal ve uzun vadeli bir perspektife sahipken, popülizm daha çok kısa vadeli, duygusal ve lider merkezli bir stratejiyi ifade eder. Ancak her ikisi de siyasi hayatta önemli bir rol oynar ve birlikte değerlendirildiklerinde, toplumsal ve siyasi dinamiklerin anlaşılmasına katkıda bulunabilirler.⁶⁵

Popülizm ve demokrasi ilişkisi günümüz siyasetinin en karmaşık ve merak uyandıran alanlarından biridir. Siyasal bilimlerdeki kimi kavramların tanımlanması ve kullanımı, zamanla önemli tartışmalara neden olmuştur. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren popülizm, siyaset biliminde giderek önemli bir kavram haline gelmiş ve çok farklı bağlamlarda ele alınmıştır.

⁶⁵ (Arditi, 2010).

Popülizmin demokratik kurumlara olan etkilerini anlamak ve demokrasi için potansiyel riskleri tartışmak, bugünün siyasal çözümleme hususlarının merkezindedir. Makalede, farklı akademik yaklaşımlar ışığında popülizmin demokratik yapılarla etkileşimi analiz edilmiş ve bu etkileşimin demokrasi üzerindeki muhtemel sonuçları incelenmiştir.⁶⁶

Bu bağlamda, Ernesto Laclau'nun tanımladığı gibi, popülizmin demokrasinin bir belirtisi olarak değerlendirilmesiyle başlayabiliriz. Laclau'ya göre, popülist siyaset, farklı kimlik ve taleplerin göz ardı edilmediği, etkin yurttaş katılımını ön plana çıkaran bir radikal demokrasi inşasına katkı sağlayabilir.

Bu perspektif, popülizmin toplumu iktidar sahipleri ve ezilenler olarak iki kampa ayırarak halk ile iktidar arasındaki içsel antagonizmayı yeniden inşa ettiğini ve böylelikle demokratikleşmeye hizmet ettiğini savunur.

Chantal Mouffe'un benimsediği görüş de benzer bir çerçevede şekillenir. Mouffe'a göre, sol popülist hareketler, eşitlikçi ve demokratik ideallerin erozyona uğradığı bir ortamda yeni politik yapıların kurucu

⁶⁶ Laclau, 2007

aktörleri olabilirler Bu yaklaşım, popülizmin demokratik yapıların yeniden şekillendirilmesine olan potansiyel katkısını vurgular.

Ancak, popülizmin demokrasiye tehdit oluşturabileceğini savunan görüşler de mevcuttur. Benjamin Arditi gibi bazı araştırmacılar, popülizmin demokratik siyasete musallat olan bir hayalet olduğunu iddia ederler Arditi'ye göre, popülizmin siyasi salonların görgü kurallarından sapan bir katılım tarzına işaret etmesi, liberal demokrasinin temel prensiplerine meydan okur.

Bu çelişkili görüşler, popülizm ve demokrasi arasındaki ilişkinin karmaşıklığını göstermektedir ve makale, popülizm ile demokrasi arasındaki ilişkiyi anlamak için çeşitli akademik yaklaşımları sentezlemeyi amaçlamaktadır.⁶⁷

⁶⁷ Gallie, 1956

2.1. Popülizm ve demokrasi arasındaki ilişki

Yapılan araştırmalarla çeşitli bulgular ortaya koymaktadır. İlk olarak, popülizmin demokrasiye olan etkileri ve demokratik kurumlar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu bağlamda, popülist liderlerin otoriter eğilimleri, halk desteği ve demokratik normlara olan uyumsuzlukları üzerinde durulmuştur.

Laclau'nun kuramını temel alan bazı araştırmacılar, popülizmin demokratik kurumlara katkı sağlayabileceğini savunmuşlardır. Onlara göre, popülist siyaset, farklı kimlik ve taleplerin göz ardı edilmediği, etkin yurttaş katılımını ön plana çıkaran bir radikal demokrasi inşasına katkı sağlayabilir (Laclau, 2007). Ancak, bu görüşe karşı çıkanlar da mevcuttur. Arditi gibi bazı araştırmacılar, popülizmin demokrasiye tehdit oluşturabileceğini savunmuşlardır. Onlara göre, popülizm demokratik siyasete musallat olan bir hayalettir.⁶⁸

Diğer bir bulgu ise popülizmin demokrasiyi zayıflatabileceği ve demokratik normlara zarar verebileceği yönündedir. Özellikle, popülist liderlerin

⁶⁸ Arditi, 2010

demokratik süreçlere olan yaklaşımları ve demokratik kurumlarla ilişkileri incelendiğinde, demokrasi için potansiyel riskler ortaya çıkmaktadır. Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular, popülizmin demokratik süreçler üzerindeki etkilerini netleştirmektedir. Bulgular, demokratik kurumların ve süreçlerin popülizmin etkileri karşısında nasıl tepki verdiğini ve demokrasinin dayandığı temel ilkelerin popülizm karşısında ne ölçüde dayanıklı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, demokrasinin popülizm karşısındaki direnci ve uyum kabiliyeti üzerine çıkarılan sonuçlar önemlidir⁶⁹

Amerikan anayasasının yazarları, demokratik süreçlerin sağlıklı işleyişi için önemli önlemler almış olsa da, halkın seçim süreçlerindeki davranışları üzerindeki etkileri göz ardı edilemez. Madison'ın modelinin temel prensibi, demokratik bir sistemde halkın imkânsız talepler yapmasını engellemektir. Ancak, E.E. Schattschneider'ın da belirttiği gibi, iyi bir demokratik sistem kamuyu imkânsız şeylerin yapılmasını talep etmekten korumalıdır.⁷⁰

⁶⁹ Dahl, 1971; Schmitter & Karl, 1991

⁷⁰ Brunello, 2018: 109

Fransız İhtilali sonrasında ulusal kurtuluş hareketlerinin ve popülizmin ortaya çıkışına dair yapılan araştırmalar, bu dönemin demokratik süreçler üzerindeki etkilerini göstermektedir.⁷¹

Popülizmin demokratik süreçlerdeki rolünü anlamak için Abraham Lincoln'un demokrasi tanımındaki "halk" kavramına dikkat etmek önemlidir. Ancak, siyasi manipölasyonlarla bu kavram bazen boşaltılarak, aslında gerçek halkın iradesinden ziyade, belirli siyasi elitlerin çıkarlarına hizmet edebilir.⁷²

Popülist liderler genellikle geniş kitlelere hitap ederek destek toplarlar. Ancak, bu destek sıklıkla halkın gerçek ihtiyaçlarına dayanmak yerine, liderlerin kişisel veya partisel çıkarlarını güçlendirmeye hizmet edebilir. Bu nedenle, popülizm demokratik süreçler üzerinde karmaşık etkilere sahip olabilir.

Popülizmin demokratik süreçlerdeki rolünü değerlendirirken, halk kavramının nasıl kullanıldığına ve popülist liderlerin gerçek niyetlerinin ne olduğuna dikkat etmek önemlidir. Ancak, demokratik değerlerin

⁷¹ Wiebe, 2002

⁷² Bond & Smith, 2013

ve kurumların korunması için, popülizmin getirdiği risklerin de bilincinde olunmalı ve denge sağlanmalıdır.

2.2. Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan farklı demokrasi modelleri ve bu modellerin evrimi, demokratik süreçlerin ve kurumların işleyişi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. 17. yüzyılda, Birleşik Krallık'ta orta sınıfın ekonomik gücünü kullanarak Parlamento'nun gücünü artırmasıyla temsili demokrasinin temelleri atılmıştır. Benzer şekilde, 18. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluşu, başkanlık sistemiyle temsili demokrasinin önemli bir örneği olarak hayata geçmiştir. Bu süreçler, demokrasinin yaygınlaşması ve çeşitli demokrasi modellerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.⁷³

Popülizmin demokratik süreçler üzerindeki etkilerini anlamak için, popülizmin ne olduğunu ve nasıl işlediğini anlamak önemlidir. Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe gibi teorisyenler, popülizmi, "biz" ve "onlar" arasındaki çatışma üzerine kurulu bir siyasi retorik olarak tanımlarlar (Laclau, 2005). Popülist

⁷³ Huntington, 1991

liderler genellikle toplumun "sessiz çoğunluğu" adını verdikleri grubu temsil ettiklerini iddia ederler ve onların "elitlere" karşı mücadelesini vurgularlar. Bu çatışmacı retorik, toplumda duygusal tepkiler uyandırabilir ve politik katılımı artırabilir; ancak aynı zamanda kutuplaşmayı körükleyebilir ve demokratik kurumları zayıflatabilir.⁷⁴

Popüler demokrasi ve doğrudan halk katılımı, popülizmin teorik çerçevesini oluşturan önemli unsurlardır. Bu anlayışlar, halkın doğrudan katılımını ve etkisini vurgulayarak siyasi süreçlere daha yakın bir ilişki kurulmasını amaçlar.

Özellikle İsviçre kantonlarında ve ABD'nin küçük kentlerinde görülen demokratik uygulamalar, popülizmin temel prensipleriyle örtüşmektedir. Bu uygulamalarda, halk doğrudan referandumlar ve inisiyatifler aracılığıyla karar alma süreçlerine katılarak politika yapımında etkili olabilir. Bu da popülist liderlerin vurguladığı "halkın iradesi" ve "halkın doğrudan katılımı" kavramlarıyla uyumlu bir şekilde işler.

⁷⁴ Kalaycıoğlu, 2019

Örneğin, Latin Amerika'da popüler demokrasi ve doğrudan halk katılımıyla ilgili çeşitli deneyimler bulunmaktadır. Bolivya'da, Evo Morales'in liderliğindeki hükümet, yerli halkın katılımını ve temsiliyetini artırmak için çeşitli popülist politikalar uygulamıştır. Bu politikalar arasında doğrudan demokrasiyi teşvik eden referandumlar, kalkınma projelerinde yerel toplulukların aktif katılımını sağlayan politikalar ve yerli halk kültürünü ve değerlerini merkeze alan politikalar bulunmaktadır.

Ayrıca, İzlanda'nın 2008 mali krizi sonrasındaki demokratik süreçleri de popüler demokrasi ve doğrudan halk katılımıyla ilgili önemli bir örnektir. İzlanda halkı, krizin ardından meydana gelen siyasi ve ekonomik sorunlara çözüm bulmak için çeşitli katılımcı demokrasi yöntemlerini benimsemiş ve halkın doğrudan katılımını teşvik etmiştir. Örneğin, anayasal reform sürecinde halkın katılımını sağlamak için çevrimiçi bir platform olan "İzlanda Anayasası" oluşturulmuş ve halkın fikirleri ve önerileri toplanmıştır.⁷⁵

⁷⁵ Bond ve Smith, 2013

Özellikle son yıllarda, Polonya'da yerel düzeyde halkın doğrudan katılımını teşvik eden bir dizi uygulama ve girişim görülmüştür. Bir örnek olarak, Polonya'da yerel yönetimlerin düzenlediği mahalle toplantıları ve katılımcı bütçe uygulamaları popüler demokrasinin bir parçasıdır. Mahalle toplantıları, vatandaşların kendi mahallelerindeki konular hakkında fikirlerini paylaşabilecekleri, sorunları tartışabilecekleri ve çözüm önerileri sunabilecekleri bir platform sağlar. Katılımcı bütçe ise yerel bütçenin belirlenmesi ve harcanması konusunda vatandaşların doğrudan katılımını sağlar, böylece halkın önceliklerine ve ihtiyaçlarına daha fazla dikkat çekilir.⁷⁶

Türkiye'de de popüler demokrasi ve doğrudan halk katılımıyla ilgili birçok örnek bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda, hükümetin yerel yönetimlerde ve kamu politikalarında halk katılımını artırmaya yönelik çeşitli girişimleri ve uygulamaları dikkat çekmektedir.

Bir örnek olarak, Türkiye'de belediyelerin düzenlediği mahalle meclisleri ve katılımcı bütçe uygulamaları popüler demokrasiye örnek teşkil etmektedir. Mahalle meclisleri, vatandaşların mahalleleriyle ilgili konularda

⁷⁶ Bond & Smith, 2013

fikir alışverişinde bulunabilecekleri, karar süreçlerine katılabilecekleri ve yerel sorunlara çözüm önerileri sunabilecekleri platformlar sunar. Katılımcı bütçe ise yerel bütçenin belirlenmesi ve harcanması konusunda vatandaşların doğrudan katılımını sağlar. Bu uygulamalar, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerini daha şeffaf ve katılımcı hale getirerek demokratik süreçlere daha fazla açıklık ve katılım sağlar.

Bunun yanı sıra, Türkiye'de sivil toplum örgütleri ve aktivist gruplar tarafından düzenlenen çeşitli kampanyalar ve protesto hareketleri de popüler demokrasiye örnek teşkil eder. Örneğin, çevre aktivistlerinin doğaya zarar veren projelere karşı düzenlediği protesto eylemleri ve kadın hakları savunucularının kadına yönelik şiddeti protesto etmek için düzenlediği mitingler, halkın sesini duyurmasına ve politik süreçlere doğrudan katılımını sağlamasına olanak tanır.

Bu örnekler, popüler demokrasi ve doğrudan halk katılımının popülizmin demokratik süreçlerdeki rolünü anlamak için önemli olduğunu göstermektedir. Bu yöntemler, halkın siyasi süreçlere daha fazla katılımını teşvik ederken, aynı zamanda demokratik kurumları

güçlendirmeye ve demokratik değerleri korumaya da yardımcı olabilir.

Ancak, popülizmin demokratik kurumlara olan etkisi karmaşıktır ve sadece doğrudan halk katılımıyla açıklanamaz. Popülizm, sıklıkla lider merkezli bir yaklaşımı benimseyerek, halkın doğrudan katılımını değil, liderin halkı temsil ettiği iddiasını vurgular. Bu durumda, popülist liderlerin demokratik kurumları güçlendirmek yerine zayıflatma eğiliminde olduğu görülebilir.

Bu bağlamda, popülizmin demokratik kurumlara olan etkisini değerlendirmek önemlidir. Popüler demokrasi ve doğrudan halk katılımının popülizmin etkilerini nasıl şekillendirdiği ve demokratik kurumların ne şekilde etkilendiği üzerine daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir). Bu, demokratik süreçlerin sağlıklı bir şekilde işlemesi ve demokratik değerlerin korunması açısından önemli bir adım olabilir⁷⁷

Halkın demokratik süreçlerdeki rolü ve popülizmin etkisi, demokrasinin tarihsel evrimi ve farklı demokrasi modellerinin ortaya çıkışıyla doğrudan ilişkilidir. Antik

⁷⁷ Brunello, 2018; Sabine, 1969

Yunan'dan modern demokrasinin gelişimine ve günümüze kadar olan süreçte, halkın kavramsal ve pratik anlamdaki rolü değişiklik göstermiştir. Antik Yunan'da, demokrasi uygulamalarında halk, genel meclislere katılan erkeklerden ibaretti ve yönetim erkekler tarafından yürütülmekteydi (Sabine, 1969: 4). Popülizmin teorik temelleri, halk iradesinin merkezi bir rol oynaması ve doğrudan halk ile lider arasında kurulan ilişkiye dayalı bir hükümet biçimini önermesi üzerine şekillenir.⁷⁸

Ulusal kurtuluş hareketleri ve popülizmin yükselişi, çağlar boyunca halkın iradesinin ve lider-halk ilişkisinin önemini vurgular. Bu hareketlerin kökenlerini anlamak, J.J. Rousseau'nun "volonté general" kavramı gibi temel ideolojik yapıları göz önünde bulundurmayı gerektirir. Popülizmde, halkın liderle kurduğu organik bağ, herhangi bir temsiliyet veya kurumsal yapıya ihtiyaç duymaz. Bu yaklaşım, lider-halk ilişkisinin doğrudanlığını vurgular ve halkı saf ve erdemli, elitleri ise habis ve ahlaksız olarak niteler.

⁷⁸ Shils, 1969

Fransız İhtilali sonrası dönemde, ulusal kurtuluş hareketleri popülizmin yükselişine zemin hazırlamıştır. Örneğin, Rusya'daki Narodnichestvo hareketi ve ABD'deki People's Party, köylü sınıfının ve küçük çiftçilerin taleplerini temsil etmiştir.

Liberal demokrasi, siyasi katılımın teşvik edildiği, çeşitli fikirlerin serbestçe ifade edilebildiği ve halkın yönetimde söz sahibi olduğu bir sistemdir. Bu sistemde, hukukun üstünlüğü ilkesi vardır ve herkes yasalar önünde eşit haklara sahiptir. Ayrıca, çoğulculuk ve çeşitlilik ön plandadır, farklı görüşlerin barışçıl bir şekilde tartışılmasına ve çözülmesine olanak tanınır.⁷⁹

Ancak, popülizm liberal demokrasiyi tehdit edebilir. Popülist liderler genellikle sadece kendi taraftarlarının görüşlerine değer verir ve muhalif sesleri bastırmaya çalışabilirler. Bu durum, çoğulculuğun ve ifade özgürlüğünün zayıflamasına neden olabilir. Ayrıca, popülist liderlerin otoriter eğilimleri, hukukun üstünlüğü ilkesini tehlikeye atabilir ve demokratik kurumları zayıflatabilir.

⁷⁹Yentür,2024

Bu nedenle, liberal demokrasinin temel ilkelerini korumak ve güçlendirmek önemlidir. Hukukun üstünlüğüne, ifade özgürlüğüne ve çoğulculuğa olan bağlılık, demokrasinin sağlıklı işleyişi için hayati öneme sahiptir. Ayrıca, popülizmin tehlikelerine karşı toplumu bilinçlendirmek ve demokratik değerlere olan bağlılığı güçlendirmek gerekmektedir. Bu şekilde, liberal demokrasi popülizmin etkilerine karşı dirençli olabilir ve demokratik süreçlerin devamlılığını sağlayabilir.

Türkiye'de liberal demokrasiye bir örnek olarak, çok partili siyasi sisteminin kurulması ve seçimlerin serbest ve adil bir şekilde yapılması gösterilebilir. Türkiye'de 1946 yılında çok partili sisteme geçilmiş ve bu dönemden itibaren düzenli olarak genel seçimler düzenlenmiştir. Seçimlerde çeşitli siyasi partiler aday gösterme özgürlüğüne sahiptir ve seçmenler serbestçe tercihlerini yapabilmektedirler. Bu durum, Türkiye'de siyasi katılımın teşvik edildiğini ve farklı siyasi görüşlerin serbestçe ifade edilebildiğini göstermektedir.

Liberal demokrasi ve popülist demokrasi kavramları, demokratik sistemlerin farklı yapılarını ve işleyişlerini ifade eder. Liberal demokrasi, bireylerin temel hak ve

özgürlüklerini koruyan, çoğulculuğa ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir sistemdir. Temsilî demokrasi ilkelerine dayanır ve genellikle yasama, yürütme ve yargı organları arasında güçler ayrılığı prensibiyle işler. Liberal demokrasilerde, hükümetin yetkileri anayasal sınırlamalara tabidir ve bireylerin haklarını korumak için bağımsız bir yargı sistemi bulunur.

Öte yandan, popülist demokrasi, halkın iradesine dayalı olarak siyasi liderlerin doğrudan güç kazandığı veya halk tarafından doğrudan seçildiği bir modeli ifade eder. Popülist liderler genellikle "biz" ve "onlar" gibi basitleştirilmiş kavramlarla toplumu bölerek ve halkın duygusal tepkilerini kullanarak destek toplarlar. Popülist demokraside, sıklıkla güçler ayrılığı ilkesine ve liberal demokrasinin diğer temel prensiplerine daha az önem verilir. Bunun yerine, liderin karar alma süreçlerinde merkezi otoritesini vurgular.

Bu bağlamda, liberal demokrasi ve popülist demokrasi arasındaki ayrım, popülizmin demokratik süreçlerdeki rolünü anlamak için hayati öneme sahiptir. Liberal demokrasinin temsil ettiği yapısal tasarım, hükümetin gücünü sınırlar ve bireylerin haklarını korurken, popülist demokrasi daha merkeziyetçi ve otoriter bir

model sunabilir. Popülizmin demokratik süreçlere etkisi, bu iki model arasındaki farklar göz önünde bulundurularak incelenmelidir.

2.3. Popülist Stratejilerin Analizi

Popülist strateji, popülizmin siyasi alan üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir kavramdır. Popülist liderlerin kullandığı stratejiler, genellikle basitleştirilmiş mesajlar, duygusal çağrışımlar ve karar alma süreçlerini kişisel otoritelerine dayandırma gibi unsurları içerir. Bu stratejilerin temel amacı, geniş kitlelere hitap etmek, politik katılımı artırmak ve halk desteği kazanmaktır.⁸⁰

Popülist liderler, genellikle toplumun alt kesimlerine odaklanır ve onların taleplerini yükseltir. Ancak, bu stratejiler aynı zamanda gerçekçi olmayan beklentiler yaratabilir, politik tartışmalarda derinlik eksikliğine neden olabilir ve demokratik kurumları zayıflatabilir. Bu nedenle, popülist stratejilerin analizi, demokratik süreçler üzerindeki etkilerini anlamak ve demokratik kurumları korumak için önemlidir.

⁸⁰ Laclau, 2005

Popülizmin temel stratejileri, genellikle "biz" ve "onlar" arasındaki çatışma üzerine kurulu bir siyasi retorığı içerir. Bu çatışmacı retorik, toplumda duygusal tepkiler uyandırabilir ve politik katılımı artırabilir; ancak aynı zamanda kutuplaşmayı körükleyebilir ve demokratik kurumları zayıflatabilir.

Popülist liderler, genellikle toplumun "sessiz çoğunluğu" adını verdikleri grubu temsil ettiklerini iddia ederler ve onların "elitlere" karşı mücadelesini vurgularlar. Bu mücadele, popülizmin temel stratejilerinden biridir ve halk ile elitler arasındaki zıtlığı vurgular. Bu zıtlık, sürekli bir çatışma ortamını doğurur ve lider-halk ilişkisini güçlendirir.

Popülizmin temel stratejilerinden bir diğeri ise halkı siyah-beyaz, iyilik-kötülük gibi mutlak kategorilere ayırmaktır. Halk, saf, temiz ve erdemli olarak idealize edilirken, elitler ise habis, sömürgeci ve ahlaksız olarak nitelenir. Bu kategorizasyon, toplumda birlik ve dayanışma duygularını artırabilirken, aynı zamanda kutuplaşmayı da derinleştirebilir.⁸¹

⁸¹ Yentür, 2024

Popülizmin demokratik süreçler üzerindeki etkilerini anlamak için, bu temel stratejilerin nasıl işlediğini ve nasıl uygulandığını incelemek önemlidir. Popülist liderlerin retoriklerinin, toplumda nasıl bir etki yarattığı ve demokratik kurumları nasıl etkilediği üzerine yapılan araştırmalar, bu konuda daha derin bir anlayış sağlayabilir

Bu bağlamda, popülist stratejilerin demokratik süreçler üzerindeki etkisinin analizi oldukça önemlidir. Popülizmin demokrasiye etkisi genellikle karmaşıktır ve çeşitli boyutları içerir. Popülist liderlerin kullandığı stratejiler, demokratik kurumların işleyişini ve toplumun siyasi katılımını etkileyebilir.

Popülist stratejilerin demokratik süreçler üzerindeki etkisinin analizi, demokratik kurumların sağlığı ve toplumun siyasi katılımı açısından önemlidir. Bu analiz, popülizmin demokrasiye etkisini anlamak için kritik bir araç sağlar ve demokratik kurumların güçlendirilmesi için etkili politika önlemleri geliştirilmesine yardımcı olabilir.⁸²

⁸² Laclau, 2005; Mudde, 2004

Örneğin, popülist liderlerin sıklıkla kullandığı basitleştirilmiş mesajlar ve duygusal çağrışımlar, halkın duygusal tepkilerini uyandırarak politik katılımı artırabilir. Ancak, bu tür stratejiler aynı zamanda gerçekçi olmayan beklentiler yaratabilir ve politik tartışmalarda derinlik eksikliğine neden olabilir. Bu durum, demokratik süreçlerin sağlıklı işleyişini tehdit edebilir.

Popülist liderlerin demokratik kurumlara olan etkisi de dikkate değerdir. Bazı durumlarda, popülist liderler demokratik kurumları zayıflatabilir ve otoriter eğilimler sergileyebilirler. Özellikle, popülist liderlerin karar alma süreçlerini kişisel otoritelerine dayandırarak demokratik kurumları baskı altına alması yaygın bir durumdur. Bu durum, demokratik süreçlerin sağlıklı işleyişi için ciddi bir tehdit oluşturabilir.

Popülist stratejilerin demokratik süreçler üzerindeki etkisinin analizi, demokratik kurumların işleyişini, siyasi katılımı ve toplumun demokratik değerlerine olan bağlılığını anlamak için önemlidir. Bu analiz, demokratik kurumların güçlendirilmesi için etkili

politika önlemlerinin belirlenmesine ve demokrasinin sürdürülebilirliğine katkıda bulunabilir.⁸³

2.4. Popülizmin Demokratik Kurumlara Etkisi

Popülist hareketler, demokratik katılımı artırma potansiyeline sahiptir. Popülist liderler genellikle halkın doğrudan taleplerini dile getirir ve politik süreçlere olan ilgiyi artırır. Bu, geniş kitlelere ulaşma ve politik katılımı teşvik etme kapasitesine sahip olabilir. Örneğin, Weyland (2001), popülist hareketlerin toplumun politik süreçlere daha fazla ilgi göstermesini sağlayabileceğini öne sürmektedir. Mudde ve Kaltwasser (2017) ise popülist liderlerin halkı etkileme ve destek toplama stratejilerinin, geniş kitlelere hitap etme potansiyelini vurgulamaktadır.

Popülizmin bir diğer olumlu yönü, mevcut politik düzenlemelere ve elitlere karşı duyulan memnuniyetsizliği ifade edebilmesidir. Bu, sistemin reforme edilmesi için bir fırsat yaratabilir. Popülist liderler, genellikle toplumun alt kesimlerine hitap ederek, onların taleplerini ve şikayetlerini siyasi gündeme taşır. Bu durum, uzun süre göz ardı edilen

⁸³ Levitsky ve Ziblatt, 2018; Sadurski, 2019; Esen ve Gümüşçü, 2017; Mudde & Rovira Kaltwasser, 2017

sorunların çözümü için gerekli olan politik iradeyi tetikleyebilir.⁸⁴

Ancak, popülizmin demokratik kurumlara olan etkileri, ciddi riskler de barındırmaktadır. Popülist liderlerin otoriter eğilimleri, demokratik normları ve kurumları tehlikeye atabilir. Popülizmin demokratik kurumları zayıflatabileceğini ve kurumlar arası güveni azaltabileceğini göstermektedir. Popülist liderler, sıklıkla demokratik denetim ve denge mekanizmalarını zayıflatma eğilimindedir. Bu, yasama ve yargı organlarının bağımsızlığını tehlikeye atabilir ve yürütme gücünün merkezileşmesine yol açabilir.⁸⁵

Bu bağlamda, popülizmin demokratik süreçlere olan etkisi, hem fırsatlar hem de riskler barındıran karmaşık bir fenomen olarak adlandırılabilir. Popülist hareketler, demokratik katılımı artırma ve politik sistemde reform yapılması için bir fırsat yaratma potansiyeline sahiptir. Ancak, popülist liderlerin otoriter eğilimleri ve demokratik kurumlara yönelik müdahaleleri, demokrasinin sağlıklı işleyişini tehlikeye atabilir. Bu nedenle, popülizmin demokratik süreçler üzerindeki

⁸⁴ Brunello, 2018; Sabine, 1969

⁸⁵ Mudde ve Rovira Kaltwasser, 2017

etkilerini anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır ve demokratik değerlerin korunması için gerekli önlemler alınmalıdır. Demokratik kurumların bağımsızlığını ve işlevselliğini korumak, popülizmin otoriter eğilimlerine karşı demokrasiyi savunmanın temel yollarından biridir

Diğer yandan, popülizmin demokratik kurumlara olan etkisi, demokrasinin işleyişi ve kurumsal düzenlemeleri ile yakından ilişkilidir. Demokratik süreçlerin sağlıklı işleyişi için gerekli olan kurumsal düzenlemelerin popülizmin etkilerini nasıl şekillendirdiği incelenmelidir. Bu bağlamda, demokrasinin temel ilkeleriyle popülizmin çatışma ve etkileşimi üzerine odaklanılmalıdır.⁸⁶

Popülizmin demokratik kurumlara olan etkisi, demokratik süreçlerin işleyişi ve kurumsal düzenlemeleri ile yakından ilişkilidir. Demokratik kurumların popülizmin etkilerine karşı direnci ve uyum kabiliyeti, demokrasinin sağlamlığı açısından önemlidir. Popülizmin demokratik kurumlara etkisinin analizi, demokratik değerlerin popülizm karşısında ne kadar dayanıklı olduğunu ve demokrasinin geleceği

⁸⁶ Schmitter & Karl, 1991

üzerindeki olası etkilerini değerlendirir. Popülizmin demokratik süreçler üzerindeki rolü karmaşıktır ve hem olumlu hem de olumsuz etkilere sahiptir. Popülist liderlerin, politik katılımı artırma potansiyeli bulunmasına rağmen, demokratik kurumları zayıflatabilecekleri unutulmamalıdır. Bu nedenle, popülizmin demokratik süreçler üzerindeki etkilerini anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır ve demokratik kurumların güçlendirilmesi ve korunması için önlemler alınmalıdır.⁸⁷

Popülizmin demokratik kurumlara etkisinin incelenmesi, demokratikleşme sürecinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için önemlidir. Bu çerçevede, popülizmin demokratik süreçler üzerindeki etkilerini anlamak için interdisipliner çalışmalara ve uzun vadeli araştırmalara ihtiyaç vardır. Popülizmin demokratik süreçler üzerindeki rolü, karmaşık ve çok boyutlu bir fenomendir. Popülist hareketlerin ve liderlerin demokratik katılımı artırma potansiyeli, toplumun politik süreçlere olan ilgisini artırma kabiliyeti ve mevcut politik düzenlemelere duyulan memnuniyetsizliği ifade etme yetisi, demokrasinin

⁸⁷ Schmitter & Karl, 1991

işleyişine olumlu katkılar sağlayabilir. Ancak, bu olumlu etkilerin yanı sıra, popülizmin otoriter eğilimleri, demokratik normları zayıflatma ve kurumlar arası güveni azaltma riski de göz ardı edilemez. Popülist liderlerin, yürütme gücünün merkezileşmesi ve denetim mekanizmalarının zayıflatılması yoluyla demokratik kurumlara yönelik tehditleri, demokrasinin sürdürülebilirliği açısından ciddi endişeler yaratmaktadır.

Popülizmin demokratik süreçlerdeki rolünü değerlendirirken, popülist hareketlerin ve liderlerin hem fırsatlar hem de riskler barındırdığı görülmektedir. Popülizm, demokratik süreçlere katılımı teşvik edebilir ve halkın taleplerini doğrudan siyasi gündeme taşıyarak politik sistemde reform yapılmasına katkıda bulunabilir. Ancak, popülizmin otoriter eğilimleri ve demokratik normları zayıflatma potansiyeli, liberal demokrasinin temel ilkeleriyle çelişmektedir. Özellikle, popülist liderlerin yürütme gücünü merkezileştirme ve denetim mekanizmalarını zayıflatma eğilimleri, yasama ve yargı organlarının bağımsızlığını tehlikeye atabilir.

BÖLÜM ÜÇ

3. Türkiye ve Gürcistan Siyasi İlişkilerinde Ahıska Türkleri'nin Konumu

Son 20 yılda Türkiye ile Gürcistan arasındaki ilişkiler ekonomik, politik ve jeostratejik bağlamda büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Avrupa-Atlantik eksenine entegre olmaya çalışan Gürcistan açısından, sınırındaki tek NATO üyesi ve aynı zamanda komşusu olan Türkiye ile ilişkileri önem arz etmektedir. Türkiye açısından bakıldığında ise Gürcistan, Azerbaycan ile ilişkilerde önemli bir yere sahiptir. Nitekim Türkiye ile Gürcistan arasında yaşanan olumlu gelişmelere rağmen, bu ikili ilişkide vuku bulan bir takım sorunlar mevcudiyetini korumaktadır. Çünkü İkinci Dünya Savaşı sonrasını takiben, 1944 yılında topraklarından sürgün edilen Ahıska Türkleri'nin geri dönüş çabaları, hâlihazırda tam anlamı ile sonuçlanmış ve çözüme kavuşmuş değildir.⁸⁸

Ahıska Türkleri, Gürcistan'ın Ahıska bölgesinde tarih boyunca yaşamış olan bir Türk topluluğudur. 1944

⁸⁸ Sürmeli, 2001

yılında Sovyetler Birliği tarafından sürgün edildikten sonra Ahıska Türkleri, Orta Asya'ya zorla göç ettirilmiş ve bu sürgün sonucunda topraklarından uzaklaştırılmışlardır. Ahıska Türkleri, sürgün edilmeden önce Gürcistan'da köklü bir geçmişe sahipti ve Gürcistan'ın toplumsal, kültürel ve ekonomik dokusunun önemli bir parçasını oluşturuyordu.

Türkiye-Gürcistan ilişkilerinde Ahıska Türkleri'nin konumu, Türkiye'nin Ahıska Türkleri'ne yönelik duyarlılığı ve desteğiyle şekillenmiştir. Türkiye, Ahıska Türkleri'nin soydaşları olduğunu ve tarih boyunca ortak köklere sahip olduklarını vurgulamaktadır. Bu nedenle, Türkiye, Ahıska Türklerine sığınma hakkı tanımış, Türk vatandaşlığına geçmelerini sağlamış ve onlara sosyal, ekonomik ve kültürel destek sağlamıştır. Türkiye'nin Ahıska Türkleri konusundaki bu yaklaşımı, Türkiye-Gürcistan ilişkilerine de yansımıştır.⁸⁹

Gürcistan ile Ahıska Türkleri arasındaki ilişki ise daha karmaşık bir hal almaktadır. Ahıska Türkleri'nin topraklarına dönüşü ve mülkiyet haklarının iadesi konusu, Gürcistan içinde çeşitli tartışmalara neden olmuştur. Ahıska bölgesi, sürgün edilen Ahıska

⁸⁹ Çakmak, 1998

Türkleri dışında başka etnik grupları da barındırmaktadır. Bu durum, toprakların iadesi ve mülkiyet konularında bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Ahıska Türkleri'nin topraklarına geri dönmesi, yerel halk ve devletin çıkarlarıyla dengelemesi gereken bir süreçtir. Bu süreçte, Ahıska Türkleri'nin haklarının korunması ve entegrasyonunun sağlanması için taraflar arasında uzlaşma ve işbirliği önem taşımaktadır.

3.1. Türkiye-Gürcistan İlişkileri, Tarihi ve Kültürel Bağları

Ahıska Türkleri'nin konumu da büyük bir öneme sahiptir. Ahıska Türkleri, tarih boyunca Gürcistan topraklarında yaşayan ve kökleri Türk halklarına dayanan bir topluluktur. Günümüzde Türkiye ve Gürcistan arasındaki ilişkilerde Ahıska Türkleri, hem siyasi hem de kültürel açıdan önemli bir yer tutmaktadır.⁹⁰

Ahıska Türkleri, 1944 yılında Sovyetler Birliği tarafından toplu olarak Orta Asya'ya sürgün edilmiş ve Gürcistan'daki topraklarından uzaklaştırılmıştır. Bu

⁹⁰ Saray, 1997

sürgün, Ahıska Türkleri için büyük bir travma olmuş ve uzun yıllar boyunca mülteci statüsünde yaşamalarına sebep olmuştur. Türkiye, Ahıska Türkleri'ne tarihi bağları ve soydaşlık duygusuyla büyük destek sağlamış ve sürgün edilen Ahıska Türklerinin Türkiye'ye yerleşmelerine izin vermiştir.

Türkiye'nin Ahıska Türkleri'ne yönelik desteği, Türkiye-Gürcistan ilişkilerinde önemli bir faktör haline gelmiştir. Türkiye, Ahıska Türkleri'nin haklarının korunması ve refahlarının sağlanması için Gürcistan ile işbirliği yapmaktadır. İki ülke arasında gerçekleştirilen görüşmeler ve anlaşmalar, Ahıska Türkleri'nin topraklarına dönüşleri ve haklarının iadesi konularında çözüm yollarının aranmasını sağlamıştır.

Ahıska Türkleri'nin Türkiye-Gürcistan ilişkilerindeki konumu, kültürel açıdan da önemlidir. Ahıska Türkleri, Türk kültürü ve geleneğinin önemli bir parçasını temsil etmektedir. Türkiye, Ahıska Türkleri'nin kültürel miraslarını korumak ve yaşatmak için çeşitli projeler yürütmektedir. Kültürel etkinlikler, festivaller ve dil kursları gibi çalışmalar, Ahıska Türklerinin kültürel kimliklerini güçlendirmekte ve Türkiye ile Gürcistan arasında kültürel alışverişe katkıda bulunmaktadır.

Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri ile başlayan tarihi Türk-Gürcü ilişkilerinin özellikle 5 Aralık 1936'da, Gürcistan'ın bir Sovyet Federe Cumhuriyeti olması ile birlikte SSCB himayesinde dahi olsa devam ettiği görülür. Gürcistan'ın 9 Nisan 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan etmesi ile de iki ülke arasındaki ilişkiler yeniden canlılık kazanmıştır. Siyasi nedenlerden ötürü oluşan kesintilere rağmen Türkler ile Gürcüler arasında, bugüne uzanan tarihi, coğrafi, siyasi, ekonomik ve askeri alanlardaki tarihi süreç günümüze kadar sürmüştür.⁹¹

Türkiye-Gürcistan arasındaki ilişkilerin zemini için tarih, elbette önemli bir referans kaynağıdır. Türklerin göç güzergâhlarının, hem tarihi hem coğrafi anlamda üzerinde durulması gereken bir husus olmasından mütevellit, Türk-Gürcü ilişkilerinde tarihin yanı sıra coğrafi konumda önem arz etmektedir.

3.2. Gürcistan'ın Tarihi

MÖ 9. yüzyılda hüküm süren Urartulara kadar dayanmaktadır. Van ve civarında hüküm süren bu uygarlık ve bu uygarlığa bağlı Huri Kabilesi, Gürcistan

⁹¹ Saray, 1997

tarixinin bilinen en eski etnik dayanağı olarak belirtilmiştir. Daha sonraki dönemlerde Gürcüler, Kafkasya bölgesinde çeşitli krallıklar kurmuşlardır. Kafkasya Bölgesinde MÖ 7. yüzyılda kurulan bu krallıklar, MÖ 66 yılında Roma'nın bölgeyi işgal etmesiyle birlikte Roma hâkimiyetine girmişlerdir.

75 yıl boyunca Roma egemenliği altında yaşayan Gürcüler, Roma'nın etkisi ile Hristiyanlığı benimsemişlerdir. MS 6. yüzyılda, bölgede Arap etkisi görülmeye başlamıştır. İslam Devletinin gücünü arkasına alarak hareket eden Araplar, Doğu Anadolu ve Güney Kafkasya'da hâkimiyetlerini arttırmışlardır.⁹²

Çiloğlu'na (1993) göre Gürcüler ile Türklerin ilk karşılaşmaları MS 6. yüzyılda Hunlar ile başlamıştır. Bölgede 11. yüzyıla kadar adından bahsettiren Hazar Devleti, Kafkasya'yı hâkimiyeti altına almıştır. Daha sonraki dönemde, Tuğrul Bey ve Çağrı Bey zamanında, Anadolu'ya yerleşen Selçuklular, Gürcüler ile savaşmışlardır. 13. yüzyılda Selçuklulara kısmen bağlı olan Gürcüler, Moğol istilası ile karşılaşmış ve Moğolların hâkimiyeti altına giren Gürcüler, bu istilaya karşı mücadele etmişlerse de Anadolu'ya akınlar

⁹² (Gökçe, 1979).

düzenleyen Timur'un oluşturduğu ikinci Moğol istilası sonrası Gürcüler güçlerini kaybetmişlerdir.

Bu dönemde Gürcistan, Osmanlı-İran arasındaki hâkimiyet savaşlarının verildiği istikrarsız bir bölge haline gelmiştir. 1555 yılında, İran ve Osmanlı devleti arasında imzalanan “Amasya Anlaşması” ile bölge Osmanlı himayesine girmiş olsa da zamanla Osmanlı'nın güç kaybetmesi, kuzeyde güçlenen Rusların bölgede etkisini arttırmasına neden olmuştur.⁹³

Rusya'nın bölgeye olan ilgisinin en önemli nedeni: sıcak denizlere inmede Kafkasya'nın bir geçiş noktası olmasıdır. Bu durum, Rusya'nın daha sonraki dönemlerde de bu bölgeye olan ilgisini açıklamaktadır. Bölge üzerine ilişkin Rus stratejileri, özellikle 19. yüzyıla kadar etkisini açık bir şekilde göstermiştir. Özellikle Osmanlı-Rus Savaşları'nın Rusya açısından önemi:

Kırım ve Gürcistan topraklarında hâkimiyet kurarak, önce Karadeniz egemenliği ve ardından sıcak denizlere yönelik yayılcılığın sürdürülmesidir. 1774 yılında imzalanan Küçük Kaynarca Anlaşması ile Gürcistan,

⁹³ (Demir, 1998).

Osmanlı Devleti'nden ayrılmış; 1783 yılında yapılan Georgiyevsk Anlaşması ile Rusya'ya bağlanmıştır. 1917'de Rusya'da yaşanan Bolşevik Devrimi sonrası Kafkasya'daki toplumlar, ortaya çıkan karışıklıktan faydalanarak bağımsızlıklarını ilan etmişler; fakat kısa süre sonra SSCB egemenliğine boyun eğmek zorunda kalmışlardır. 1918- 1921 yılları arasında süren bu kısa bağımsızlık dönemi içerisinde Gürcistan, bağımsızlığını devam ettirebilecek güçte değildir ve bağımsızlığını sürdürebileceği uygun konjonktürü bulamamıştır.

Bu süre zarfında Gürcü halkı zor günler Birinci Dünya Savaşı sonrası Gürcistan, Rusya'nın Kafkasya bölgesine yönelik askeri baskısının etkisiyle, önce 12 Mart 1922'de Transkafkasya Sovyet Federe Cumhuriyeti'ne, sonra da 1936 yılında SSCB'ye katılmıştır.

Gürcistan, bağımsızlık mücadelesi içinde olduğu dönemlerde ve sonrasında, Rusya'nın, üzerindeki baskısını kırabilmek ve Türkiye'nin desteğini alabilmek için Türkiye ile diplomatik ilişkiler kurmak istemiştir. Ankara'ya güven mektubu sunan Gürcistan elçisi Simeon Medivani, Gürcistan'ın Rus işgalinden kurtulabilmesi amacıyla, Türkiye'nin Gürcistan'ı işgal

etmelerini istediğini belirtmiştir. Bunun üzerine Türkiye, Gürcistan'dan Brest- Litovsk Anlaşması gereğince, Artvin ve Ardahan'ın iadesini istemiş ve bu bölgeleri geri almıştır. Batum'da Kazım Karabekir komutasındaki Türk askerleri tarafından işgal edilmiştir. Ancak bölgenin daha öncesinde Gürcüler tarafından Ruslara bırakılmasından ve askeri gücün yeterli olmamasından dolayı, 1921 tarihli Moskova Anlaşması ile Batum SSCB'ye bırakılmıştır. Nihayet 1922 yılında Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan arasında imzalanan Kars Anlaşması ile de Türkiye'nin doğu sınırı belirlenmiştir.

Uzun süren Soğuk Savaş döneminde iki ülke arasında herhangi bir ilişkiden resmi anlamda söz etmek mümkün değildir. Çünkü SSCB bünyesindeki federal devletler, SSCB'nin merkezi otoritesinin sıkı denetimi altında yaşamak zorunda kalmışlardır.

Fakat Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle Gürcistan 9 Nisan 1991 yılında bağımsızlığını ilan eder. Gürcistan'ın bağımsızlığını 16 Aralık 1991 tarihinde ilk tanıyan

lkeler arasında bulunan Türkiye ile olan ilişkileri yeniden alevlenmeye başlar.⁹⁴

Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından, Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerde de önemli bir yakınlaşma gözlemlenebilir. Özellikle I. Körfez Savaşı ve o dönemin Başbakanı olan Turgut Özal'ın ABD ile yakınlığı çerçevesinde, ABD'nin Türkiye üzerindeki etkisinin arttığı söylenebilir. Nitekim ABD, Gürcistan'ın bağımsızlık mücadelesinde Rusya Federasyonu ile yaşadığı sorunlardan faydalanıp, Gürcistan ile iyi ilişkiler kurmak istemiş ve bu amaçla da Türkiye'yi bu anlamda etkisi altına almaya çalışmıştır. Buradan itibaren ABD'nin, Kafkasya gibi önemli bir bölgede izlemiş olduğu politika, dünya siyaseti açısından göz ardı edilemez.

SSCB zamanındaki irtibatsızlık dönemi bir yana bırakılacak olursa Türkler ile Gürcüler arasındaki ilişkilerin aslında çok derin ve geniş bir tarihi birikime sahip olduğu görülmektedir. Fakat bu ikili ilişkide her zaman üçüncü bir gücün varlığı söz konusu olmuştur. Bu bakımdan Gürcü- Türk ilişkilerinde; Doğu Roma,

⁹⁴ Weyland, 2001

Moğol, İran ve Rus etkilerine rastlamak pek tabi mümkündür.

Bu çoklu ilişkilerin temelinde, Kafkasya'nın coğrafi konumunun önemi yatar. Kafkasya, bölgede başat güç olmak isteyen devletler için olası tehditleri engelleyebilecekleri tampon bir bölge, yeni coğrafyalara açılabilmek için bir geçiş ve kilit noktası olmuştur. Coğrafyanın, tarihteki bu ana rolünün Türkiye-Gürcistan arasındaki yansımalarına bakmak yerinde olacaktır.⁹⁵

Karadeniz'in doğu bölgesinde bulunan Taman Yarımadası'ndan, Hazar Denizinin batısında yer alan Apşeron Yarımadası'na kadar olan dağlık bölgeye “Kafkasya” adı verilir. Tarihi Gürcü yerleşim bölgesi olan Kafkasya, aynı zamanda Türklerin Anadolu'ya göç yollarından biridir. Bu bakımdan Türkler ile Gürcüler arasındaki bağ ilk ve düzensiz Türk göçlerine kadar uzanmaktadır. Kafkasya, Türkler için her zaman önemli bir bölge olmuştur. Özellikle anayurt olarak görülen Anadolu'nun güvenliği ve toprak bütünlüğü üzerindeki devlet egemenliğinin korunması bakımından

⁹⁵ Çiloğlu, 1993

Kafkasya, kuzeyden gelebilecek saldırılara karşı doğal bir sınır karakolu görevi üstlenmiştir.⁹⁶

Saray'a (1997) göre bu bölgede yaşayan Müslüman halklarla her zaman iyi ilişkiler kurma niyetinde olan Türkler, coğrafi yakınlığı sebebiyle Kafkasya'da yaşayan Gürcüler ile de iyi geçinmek istemişlerdir. Fakat 16. yy.'dan sonra bölgeye yönelik girişimlerini arttıran Rusya, Türklerin Kafkaslar üzerindeki egemenliğini önce zayıflatmış, sonra da tamamen bitirmiştir.

Türk tarihinin birçok döneminde, Anadolu'da birlik ve hâkimiyet çabaları görülmektedir. Türklerin Anadolu'da en güçlü olduğu dönemlerde dahi, Anadolu'nun doğal uzantısı olan Kafkasya'dan gelen tehditler azalmamıştır. Nitekim Moğol ve Rus saldırıları, Anadolu'daki Türk egemenliğine zarar vermiştir. Dolayısıyla bu bölgeden gelebilecek tehditleri azaltmak için, bu bölgede yaşayan halklarla iyi ilişkiler kurmak gereksinimi doğmuştur.⁹⁷

Kafkasya, Anadolu hâkimiyeti açısından önemli bir bölge iken aynı şekilde kuzey-güney güç dengelerinin

⁹⁶ Çiloğlu, 1994

⁹⁷ Demir, 2003

gelgitleri arasında yaşamak zorunda kalan Kafkasya halkları için de Anadolu, vazgeçilmez bir bölge olmuştur. Özellikle Gürcüler açısından, güney ve kuzey güç dengesi çok önemlidir.

Tarihin belirli dönemlerinde Gürcüler, kimi zaman kuzeydeki büyük güç ile güneyi kimi zaman ise tam tersini yaparak, kuzey-güney güç dengesini sağlama yoluna gitmiştir. Bu nedenle Soğuk Savaş döneminin dışında, Anadolu ile Kafkasya arasında ilişkiler daimi olmuştur.

SSCB ile Türkiye arasında 610 km olan sınır, SSCB'nin dağılması ile Nahcivan, Ermenistan ve Gürcistan sınırları arasında dağılmış durumdadır. Gürcistan ile Türkiye arasındaki sınır 276 km'dir. Bu sınır, Türkiye'nin kuzey-doğu bölümünü oluşturmaktadır. Ermenistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin gergin seyretmesi sebebiyle Türkiye, Gürcistan sınırına büyük önem vermektedir.⁹⁸

Güenal'a (1997) göre bu sınır, hem Asya Türk Devletleri ile olan ilişkilerde hem de Türkiye'nin Kafkasya'ya açılımı noktasında büyük önem arz eder. Türkiye'nin

⁹⁸ Güenal, 1997

sınırı ise Gürcistan'ın güvenliği ve Avrupa'ya açılımı bakımlarından, Gürcistan için büyük önem arz eder. Ayrıca bu sınır, iki ülke arasındaki ticari ilişkilerle beraber ortak yatırımların da merkezinde yer almaktadır.

3.3. Türkiye'nin Orta Asya ile Münasebetleri

Kafkasya, yine çok önemli bir coğrafi eksen olarak karşımıza çıkar. Gürcistan, iki ülke arasındaki coğrafi yakınlık ve siyasi beklentilere zemin oluşturması açısından, Anadolu ile Kafkasya jeopolitiği arasında bir bütünlük oluşturur.

Bu iki coğrafyada yaşayan toplumların hem Türkiye'de yaşayan Gürcülerin hem de Gürcistan'da yaşayan Müslüman halkların birbirleri ile olan kültür alışverişi, iki ülkeyi birbirine yaklaştıran kayda değer bir enstrümandır.⁹⁹

Türkiye'ye göç eden Gürcü nüfus çoğunlukla Ordu, Sinop, Kocaeli, Artvin, Giresun, Adapazarı (Sakarya), Samsun illerinde ikamet etmektedir. Gürcülere, Müslüman olmalarından dolayı "Acar" da denmektedir. Acarlar, Gürcistan sınırları içinde, Acaristan Özerk

⁹⁹ Arslan, 1997

Bölgesi’nde yaşayan Gürcü asıllı Müslüman halka verilen bir isimdir. Türkiye’de “Acar” soyadı taşıyan ve Gürcü soyundan gelen birçok kişiyle karşılaşılabilir.

3.3.1.Siyasi Ve Ekonomik İlişkiler

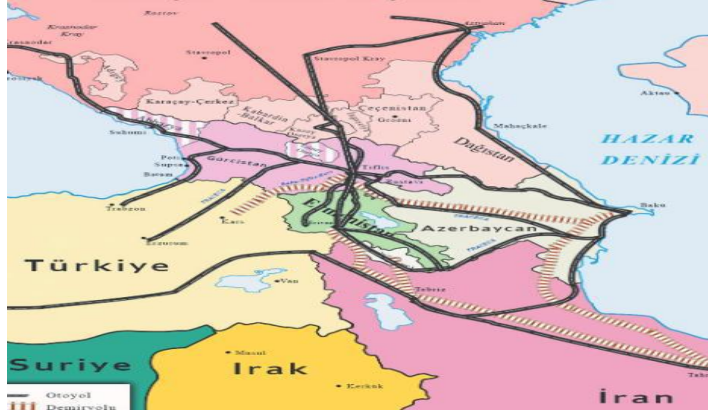
Enerji bağımlılığından kurtulmak isteyen Avrupa Birliği için alternatif bir enerji transfer yolu olan Doğu-Batı koridoru konseptinde, Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan ilişkileri kritik bir yere sahiptir.

Şekil-1 Doğu-Batı Enerji Koridoru

Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı, Bakü-Tiflis-Erzurum doğal gaz boru hattı ve TANAP, Bakü-Tiflis-Kars tren ve kara yolu projeleri, Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan arasındaki işbirliğinin ulaştığı noktayı göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Şekil-2 Tren ve Kara Yolu Projeleri

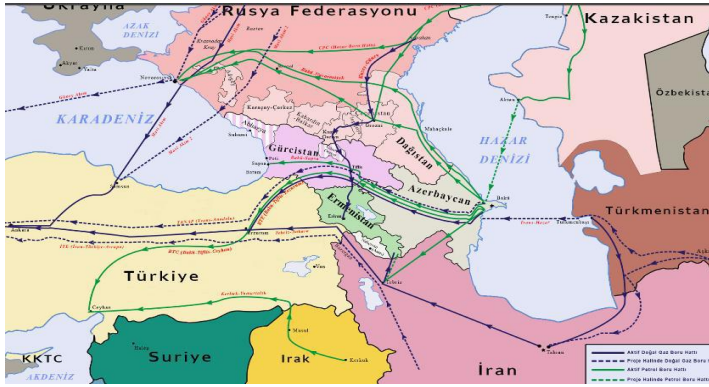
2013 yılı içerisinde, üç ülkenin dışişleri bakanı, iki kez bir araya gelmiştir. Son 10 yıllık dönem içinde, Türkiye ile Gürcistan arasındaki ilişkilerde öne çıkan husus, ekonomik ilişkilerin karşılıklı olarak arttırılması ve ülkeler arasındaki yatırımlarda bürokratik engellerin azaltılarak işbirliğinin en üst düzeye çıkarılması olmuştur.¹⁰⁰

2006 yılında, Rus pazarının Gürcistan ürünlerine kapatılmasından ötürü, Gürcistan'ın Türk yatırımcılarına bu anlamda önemli fırsatlar sunması ile iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler yoğunluğu en üst seviyeye ulaşmıştır. Nitekim TAV Havaalanları

¹⁰⁰ Biresselioglu , 2012

Holding tarafından inşa edilen Tiflis ve Batum Havaalanları'nın işletim hakkı 20 yıllığına Türk şirketlerine devredilmiştir.

Şekil-3 Boru Hattı Projeleri

2005 yılından itibaren uygulanan vizesiz yolculuk uygulaması, 2007 yılında imzalanan serbest ticaret anlaşması ve 2012 yılından itibaren uygulanan pasaportsuz seyahat uygulaması ile Türkiye-Gürcistan arasındaki ekonomik ilişkilerin derinliği artmıştır.¹⁰¹

Türkiye'den Gürcistan'a giden turist sayısında da bir artış gözlenmiştir. 2012 yılında Gürcistan'a giden turistlerin % 39'unu Türkler oluşturmuştur. Türkiye ile Gürcistan arasında oluşan iyimser havaya rağmen,

¹⁰¹ Sandıklı, 2014

ilişkilerin seyrini olumsuz yönde etkileyen hususlar da yok değildir.

2008 yılında, Rusya ile Gürcistan arasında meydana gelen savaşta, Türkiye'nin Rusya'yı rahatsız etmeyecek bir tavır alması, Montrö Sözleşmesi'nin hükümlerini sıkı bir şekilde uygulayarak ABD savaş gemilerinin ve hastane gemisinin geçişine izin vermemesi, Avrupa Birliği ile ilişkilerin duraklama noktasına gelmesi ve bir dönem Ermenistan ile geliştirilmeye çalışılan iyi ilişkiler, Gürcistan cephesinden Türkiye'ye yönelik olumsuz bir algının oluşmasına yol açmıştır.

2012 yılında, Gürcistan'da yapılan seçimlerde, Türkiye'ye karşı kimi olumsuz fikir ve düşünceler gün yüzüne çıkmıştır. Türkiye'nin kuzey doğusundaki Gürcü kiliselerinin ihmal edilmesi, Gürcistan ekonomisinde Türkiye'nin artan ekonomik ağırlığı ve Gürcistan'daki okul ve cami sayısının artması, bazı politikacılar tarafından Türkiye ile ilişkilerin sorgulanmasına yol açmıştır.¹⁰²

Kültürel eserlerin korunması kapsamında yapılan anlaşma gereği, Ahıska'ya hakim bir tepede, kale

¹⁰² Sandıklı, 2014

içinde bulunan 250 yıllık Ahmediyе Camii'nin restorasyon çalışmalarına devam edilmektedir. Ayrıca Gürcü makamlarınca Batum'da arsa tahsis edilmesi halinde, yıkılmış olan Batum Aziziye Camii de yeniden yapılacaktır. Gürcistan'daki restorasyon çalışmalarına karşılık Türkiye de, Artvin'deki İşhan Kilisesi ile Erzurum Uzundere'deki Öşvank Kilisesi'ni restore edilecektir. 2012 yılında başlayan ve Gürcü uzmanların gözetiminde yürütölen restorasyonun büyük bir bölümü tamamlanmıştır.¹⁰³

İki ölkе arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler, siyasi ilişkilere paralel olarak olumlu bir seyirde izlemektedir. Serbest Ticaret Anlaşması'nın imzalanmasıyla Türkiye, 2007 yılından itibaren Gürcistan'ın en büyük ticari ortağı olmuştur. Bu bağlamda, 2010 yılında ikili ticaret hacmi 1,104 milyar dolar olarak gerçekleşmiş ve bu rakamla, Gürcistan'ın toplam dış ticaretinde Türkiye'nin payı %16,5'e ulaşmıştır. Ayrıca, Gürcistan'da Türk müteahhitler tarafından üstlenilen projelerin toplam değeri de 1 milyar doları aşmıştır. Son dönemde, bihassa, hidroelektrik santraller inşasında, Türk şirketlerinin yerinin ve rolünün büyük

¹⁰³ Kırzioğlu, 1970

olduğu görülmektedir. Öte yandan, 1997-2010 yılları arasında ülkemizden Gürcistan'a yapılan yatırımların toplamı 682,3 milyon doları bulmuştur. Keza 1 milyar doların üzerinde bir yatırımla, 14 hidroelektrik santrali Türk girişimciler tarafından yapılmıştır. Türk müteahhitlik firmaları, Gürcistan'da özellikle altyapı projelerinde, 3 milyar dolara yakın 160 civarında proje gerçekleştirmiştir.

Şekil-4 İthalat/İhracat Hacmi

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM
2017	1.209	215	1.424
2018	1.315	234	1.549
2019	1.578	272	1.850
2018-2019 %	20	16,5	19,4

Yukardaki veriler Türk Ticaret Bakanlığından alınarak verilmiştir.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı resmi sitesi

3.4. Ahıska Bölgesi Ve Önemi

Türkiye sınırına 12-30 km mesafede bulunan Gürcistan, dağlık bir bölgedir. Bu bölge, “Meskhetia” veya “Ahıska-Cavaheti” olarak da bilinmektedir (Avşar ve diğerleri, 1995). Acara Özerk Cumhuriyetinin doğusunda, Türkiye’nin kuzey doğusunda, Ardahan iliyle sınır teşkil eden ve Tiflis’in güneybatısında kalan Ahıska ve Ahılkelek bölgesi, günümüzde Gürcistan sınırları dahilindedir ve çok eski bir Türk yurtdur. Kars’ın Göle ilçesinden doğan Kür Nehrinin solunda ve yukarısında bulunup, Kars ilinin kuzeyine düşer.

(Abastuban, Adigân, Aspinza, Ahılkelek, Azgur ve Hırtız gibi önemli yerleşim birimleri ile iki yüzün üzerindeki köyün merkezi olan Ahıska şehri, Türkiye sınırına 15 km mesafede bulunmaktadır. Bu bölge, Gürcistan’ın güneybatısında Türkiye’ye sınırdır.¹⁰⁵

Posof Çayı’nın iki yakasında yer alan Gehir, kara yolu ile Tiflis, Batum ve Türkiye’ye bağlanmaktadır. Ayrıca Türk sınırının çok yakınındaki Vale Kasabası’na kadar uzanan bir demiryolu, Ahıska’yı Tiflis’e bağlar. Kür

¹⁰⁵ Yüzbey, 2008

Irmağı, Posof ve Adigân Çayları ile bu çaylara karışan derelerin suladığı verimli topraklar, tarıma elverişlidir.

Ahıska bölgesinin günümüz idarî yapısındaki ismi Ahıska-Cavaheti (Samtshe-Cavaheti)'dir. Ahıska-Cavaheti Vilayeti; eski Ahıska Vilayetinin Ahıska, Adigân, Aspinza, Borcom ilçeleri ile eski Cavahet Vilayetinin Ahılkelek ve Nimotsminda ilçelerinin toplamından meydana gelmiştir. Yüz ölçümü 6413 km² olan yeni vilayette, 6 ilçenin yanında, 7 kasaba ve 250 köy bulunmaktadır.¹⁰⁶

Ahıska, coğrafi koşulları nedeniyle, ülkenin diğer bölgelerinden farklılık gösterir. Zira altı ay kadar süren kar yağışı ve -20 dereceye varan sert soğuk iklimi, bu bölgenin “Gürcistan’ın Sibiryası” olarak tanımlamasına neden olmuştur. Cavahet, sönmüş volkanlar tarafından kuşatılmış dağların üstündeki bir platoda olup, Ahılkelek, deniz seviyesinden 1750 m. yukarıda yer almaktadır. Nimotsminda’nın birçok köyü deniz seviyesinden 2000 m. yukarıdadır.

Ahıska-Cavahet bölgesinin stratejik önemini şöyle sıralayabiliriz;

¹⁰⁶ Kanbolat, 2000

- Türkiye ile Kafkasya, İdil-Ural Bölgesi ve Türkistan arasında bir köprü olması,
- Acara ve Borçalı arasında konum itibari ile Türk dünyasını birleştiriyor olması,
- Gürcistan-Azerbaycan, Ermenistan ve Türkiye istikametlerinden bakıldığında, üç yönlü harekât alanına sahip olması,
- Ardahan iline komşu olması,
- Posof'ta Türkgözü ve Çıldır'da Aktaş sınır kapılarının açıldığı bölge olması,
- Türkiye açısından, Kafkasya'daki en büyük tehdit olan Ermenistan'a komşu olması,
- Avrupa Ulaşım Koridoru Projesi, Kars-Tiflis Demiryolu Projesi, Bakü-Tiflis-Ceyhan

HPBH Projesi ve Bahdeniz (Bakü-Tiflis-Erzurum) DGBH projesi gibi Kafkasya'dan geçen ve önemli millî çıkarlarımızın olduğu enerji ve ulaşım projelerinin güzergâhları üzerinde yer alması.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Taşdemir, 2005

- Türkiye’de 25.000’den fazla Ahıska Türkü’nün yaşamasından mütevellit, Türkiye’nin Kafkasya üzerinde politik bir inisiyatif hakkını sağlamasıdır.

3.5. Ahıska Türklerinin Kökeni

1068 yılında, Sultan Alparslan’ın fethettiği Ahıska ve Tiflis bölgeleri, Kafkaslar ötesinden gelerek Kür ve Çoruh boylarına yayılan ve Ortodoks olan Türklerin eline geçmiştir. 12.yy.’da Kıpçak boy ve oymakların bu bölgeyi yut edindiği bilinmektedir.

Gürcistan’daki Kıpçaklar devlet ve ordu yönetiminde etkili olmuşlar; İran’lılar ve İlhanlılar’a bağlı beylikler kurmuşlardır. 1578 tarihinde, Osmanlı İmparatorluğu’nun Gürcistan’ı feth etmesinden sonra, özellikle Konya’dan, Tokat’tan, Yozgat’tan seçilen Türkler, Ahıska ve civarına yerleştirilmiş ve bu bölge tamamen Türk yurdu haline gelmiştir.¹⁰⁸

Ahıska şehri, Osmanlı’nın fethinden sonra kurulan Çıldır eyaletinin on bir sancağından biridir (Kırzioğlu,1953). Aynı zamanda Ahıska, bu eyaletin merkezidir ve bu durum 250 yıl devam etmiştir. 1801’de bu bölge, Rusların Kafkasya’ya gelmesiyle

¹⁰⁸ Mert, 2004

Rus hâkimiyeti altına girmiştir. 1828 Osmanlı-Rus savaşında, Ruslar, Kars ve Ahıskeyi aldıktan sonra Erzurum'a kadar ilerlemiş; 1829 Edirne Antlaşması'yla geri çekilmişlerse de Ahıska, bir savaş tazminatı olarak Ruslara bırakılmıştır (Zeyrek, 2013). Siyasi gelgitler arasında kalan bölge, 1921 Moskova ve hemen akabinde yapılan Kars Anlaşmaları ile Türkiye'den tamamen ayrılarak Gürcistan topraklarına dâhil edilmiştir.

3.6. Ahıska Türkleri'nin Sürgünü Meselesi

Ahıska bölgesinin 1828-29 Osmanlı-Rus savaşının ardından Ruslara bırakılması, günümüze kadar devam eden Ahıska Türkleri sorununun başlangıcını oluşturmuştur. 1853-1856 Osmanlı-Rus savaşında, Osmanlı ordusuna yardım ettikleri gerekçesiyle Çarlık Rusyası tarafından cezalandırılan Ahıska Türkleri'nin bir kısmı Osmanlı Devleti'ne sığınmışlardır. 1877-1878 Osmanlı-Rus harbinde, Osmanlı Devleti'nin aldığı mağlubiyet neticesinde Kafkasya'dan Anadolu'ya kitleler halinde göçler yaşanmıştır.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Zeyrek, 2013

Tanrıverdi`ye (2017) göre bu göçlerin temelinde siyasi, dini ve ekonomik olmak üzere üç faktör önemli rol oynamıştır. Bu faktörlerden bahsetmek gerekirse: Birinci Dünya Savaşı yıllarında (1914-1918) Ahıska Türkleri, Gürcü ve Ermeniler tarafından yapılan insanlık dışı uygulamalara maruz kalmışlardır. 1921`den itibaren, Ahıska Türkleri`ne, Sovyetler Birliği tarafından akılalmaz baskı ve şiddet uygulanmıştır. İkinci Dünya Savaşı`na kadar askere bile alınmadıkları halde, savaş başlar başlamaz Ahıska Türkleri`nden tecrübesiz olmalarına karşın 40.000 civarı insan, Almanlarla savaşmak üzere cephelere gönderilir. Yaklaşık 25.000 Ahıska Türkü savaşta ölür, birçoğu yaralanır veya sakatlanır.¹¹⁰

Zeyrek`e (2013) göre Stalin Hükümeti`nin derdi Ahıska Türkleri`ni topraklarından çıkarmaktır. 14 Kasım 1944`de Stalin`nin emriyle Ahıskalılar, gece vakti evlerinden zorla çıkartılarak, daha o gecenin birkaç saati içinde yük vagonlarına bindirilip Sibirya, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan`a sürülürler (Üren, 2016). 115 bin veya 138 bin Ahıskalı`nın sürgün edildiği tahmin edilmektedir. İkinci Dünya Savaşı

¹¹⁰ Tanrıverdi, 2007

sırasında cepheye sürülen 40.000 Ahıskalı genç de bu sayıya eklenildiğinde, sürgün insan sayısındaki tablo 180 bini gösterir. Sürgüne gönderilen Ahıskalıların binlercesi soğuktan, açlıktan ve başka acı sebeplerden ötürü yolculuk esnasında hayatını kaybetmiştir.

Ahıska Türkleriyle birlikte İnguş, Karaçay, Çeçen gibi Kafkas halkları da sürülmüştür. Sürgüne gönderildikleri ülkelerde gözetim altında tutulan Ahıska Türkleri, gönderildikleri yerlerin farklı coğrafi şartlarında, zor ve çetin bir hayatı yaşamaya mahkum edilmişlerdir.

1989 yılında, Özbekistan'ın Fergana bölgesinde yaşanan acı olaylar, Ahıska Türkleri için ikinci büyük sürgün hadisesinin yaşanmasına neden olmuştur. 1989'un Nisan ayında Özbek ve Ahıska Türkleri arasında çıkan olaylar kanlı olmuş, yüzlerce insan hayatını kaybetmiştir.¹¹¹

Toplumsal huzurun sağlanması adına, Ahıska Türkleri bu bölgeden de göç etmek zorunda kalmıştır. 100.000'in üzerinde Ahıska Türkü, Rusya'nın iç kesimlerine ve Krasnodar bölgesine, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkmenistan'a göç

¹¹¹ Zeyrek, 2013

ettirilmiştir. Rusya'nın Krasnodar bölgesine göç ettirilen Ahıska Türkleri, buradaki aşırı Rus milliyetçiliğinin baskısı nedeniyle, buradan da ayrılmak zorunda kalmış, yeni mekân arayışına yönelmiş ve ABD hükümeti tarafından verilen oturma iznine bağlı olarak Amerika Birleşik Devletlerine göç etmişlerdir.

1944 sürgünüyle topraklarından çıkarılan Ahıskalılar, dünyanın birçok yerine dağılmış durumdadırlar. Bugün toplam nüfusları 600.000 civarında olduğu tahmin edilen Ahıska Türkleri 10-15 ülkede ve 100 kadar bölgede göçmen olarak yaşamaktadırlar.

Tarihi bağlardan ötürü daha çok eski SSCB'ye bağlı devletlerde yaşayan Ahıska Türkleri, yoğun olarak Kazakistan, Rusya Federasyonu, Azerbaycan, Türkiye, Kırgızistan, Özbekistan ve Ukrayna'da bulunmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Ahıska Türkleri'nin ana vatanlarına dönmeleri hususunda, Gürcistan'ın söylemlerinde bir yumuşama görülmesine hatta uluslararası bazı anlaşmalarla Ahıska Türkleri sorununun çözümünü taahhüt etmesine rağmen, geçen süre içinde görünen odur ki: ekonomik ve siyasi gerekçeler ileri sürerek sorunu sürüncemede bırakan bir politika benimsenmekte, altı doldurulamayan bir takım

sebeplerden dolayı Ahıska Türkleri'nin dönüşüne izin verilmemektedir.¹¹²

1992 yılında, Ahıska Türkleri'nin Türkiye'ye kabulü ve iskânına dair (2.7.1992 tarih ve 835 numaralı) kanun, dünyanın değişik ülkelerinde yaşayan Ahıska Türkleri'nin Türkiye'ye göçlerini teşvik etmiştir. Bu kanunla her yıl, belirli sayıda Ahıska Türkü'nün Türkiye'ye kabul edilmesi kararlaştırılmıştır.

Kanununun kabulü ile ilk olarak 200 Ahıska Türkü aile Türkiye'ye kabul edilmiş ve Iğdır iline yerleştirilmiştir. Ailelerin konut, iş, eğitim, sosyal güvence gibi her türlü ihtiyaçları karşılanmıştır. İlk yerleştirilenler dışında gelenlerse daha çok kendi imkânlarıyla Bursa, İstanbul, Ankara, Kocaeli, İzmir ve Antalya gibi büyük şehirlere yerleşmişlerdir. Bursa, 1992 sonrası göçlerde, en çok tercih edilen illerin başında gelmektedir.

¹¹² Üren, 2016

3.7. Ahıska Türkleri'nin Günümüzdeki Durumu Ve Sorunları

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte sürgüne tabi tutulan Ahıska Türkleri'nin Türkiye Cumhuriyeti'nden talepleri şu şekilde sıralanmaktadır;

1. TBMM'de, 02.07.1992 tarihinde kabul edilen, 3835 sayılı “Ahıska Türkleri'nin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun'un ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin 1992 yılında kabul ettiği 376 nolu karar ivedilikle uygulanmaya konulması,
2. 1990 yılından itibaren Türkiye'ye göç etmiş olan Ahıskalı Türkler'in yaptıkları vatandaşlık müracaatları için yardımcı olunması ve 1990 yılından itibaren Türkiye'ye göç etmiş olan Ahıskalı Türkler'e, T.C. Vatandaşlığı ve Çifte Vatandaşlık hakkının ivedilikle verilmesi için; ABD, Rusya, Ukrayna, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Gürcistan Hükümetleri ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında bir koordinasyonun sağlanması ve bir anlaşmaya varılması,
3. Türkiye'ye serbest göç eden Ahıskalı Türkler'e ikamet ve çalışma izninin ivedilikle verilmesi

4. Doktor, mühendis, öğretmen ve diğer meslek sahipleri olan Ahıskalı Türklerin diplomaları için denklik almaları konusunda, YÖK tarafından kolaylık sağlanması,

5. Türkiye’de ve yurt dışında; ABD, Rusya, Ukrayna, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Gürcistan’da yaşayan Ahıskalı Türkler’in eğitim, sağlık, istihdam, konut ve sosyal güvenlik problemlerinin ivedilikle çözüme kavuşturulması için T.C. Hükümeti tarafından, Ahıskalı temsilcilerin de üyesi olduğu bir komisyonun kurulması ve söz konusu komisyonun çalışmaları sonucunda ABD, Rusya, Ukrayna, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Gürcistan hükümetleri ile Türkiye Cumhuriyeti hükümeti arasında bir anlaşmaya varılması,

6. ABD, Rusya, Ukrayna, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Gürcistan’da yaşayan Ahıskalı Türk çocuklarının Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi ile Diyanet İşleri Başkanlığı ve diğer ilgili kuruluşlar kanalıyla, Türkiye’deki Üniversitelerde eğitim almalarının

sağlanması ve Ahıskalı Türk öğrenciler için tahsis edilen kontenjan sayısının ivedilikle artırılması,

7. Ahıskalı Türkler'in, Gürcistan'daki ana vatanı olan Ahıska vilayetine dönmeleri ile ilgili husus, Gürcistan'ın 1999 yılında Avrupa Konseyi'ne üye olması ile birlikte gündeme gelmiştir. Gürcistan hükümeti, uluslararası hukuk kurallarına göre; Ahıskalı Türkleri'ni 2011 yılına kadar kendi topraklarına kabul etmeyi taahhüt etti. Ancak, sayıları yaklaşık 500 bin olan Ahıskalı Türkleri, başta Türkiye olmak üzere; ABD, Rusya, Ukrayna, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Gürcistan'da dağınık hâlde yaşamaktadırlar ve karşılaştıkları problemler de gün geçtikçe artmaktadır. Bu anlamda, Ahıska Türkleri'nin, kendi toprakları olan Ahıska Bölgesine yerleşmesi için, T.C. hükümetinin ilgili ülkeler ile Gürcistan arasında bir anlaşma temin etmesi.

8. T.C. Hükümetinin; Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, BM, AGIT ve diğer uluslararası kuruluşlarda, Ahıskalı Türkleri'nin haklarının korunması ve problemlerinin ivedilikle halledilmesi için girişimlerde bulunması.

1999 yılında Gürcistan, Avrupa Konseyi'ne üye olurken, Ahıska Türkleri'nin geri dönüşleriyle ilgili yükümlülük üstlendi. Buna göre; Gürcistan 1999'dan itibaren üç yıl içinde Ahıskalıların dönüşlerini başlatacak ve o iki yıl içinde, yani 2011 yılında dönüş işlemini bitirecekti. Eğer Gürcistan, süre sonunda yükümlülüğünü yerine getirmezse, Ahıska Türkleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne dava açabilecek ve bu yolla vatanlarına dönmeyi talep edebileceklerdi.

Ahıska Türkleri'nin geri dönüş işlemleri için bir yasa çıkartılması ve gerekli başvuruların yapılması gerekiyordu; fakat geri dönüş yasası kapsamındaki başvuruların az sayıda olması ve Rusya'dan neredeyse hiç başvuru yapılmaması, bu süreci zorlaştırmıştır. Buna sebep olarak, Ahıskalıların tam anlamıyla organize olamamaları gösteriliyor. Süre uzatma talepleri olumlu karşılanmış; ancak yine de beklenen hareketlilik olmamıştır. Gürcistan'ın Ahıskalı vatandaşlarımıza çeşitli bahaneler sunması aslında bu durgunluğun bir başka nedenidir. Bunlardan bazıları şöyledir;

1. Ahıskalıların anavatanlarında artık Ermeni ve Gürcüler yaşamaktadır. Dolayısıyla Gürcistan, Ahıskalıların geri dönmesi durumunda gerekli iskanın sağlanamayacağını, bölgenin böyle bir göçü kaldıramayacağını ve kaos çıkacağını savunmaktadır.
2. Ahıskalılar, sürgün öncesi sahip oldukları arazileri talep etmektedirler; ancak talep edilen pek çok arazinin artık mevcut sahibi olan Ermeniler, bu taleplere şiddetle karşı çıkmaktadır. Bu konuda Ermenistan ile ilişkilerini bozmak istemeyen Gürcistan, Ahıskalıların geri dönüş işlem ve süreçlerini adeta çileye dönüştürmektedir.
3. Sürgün yemiş bir topluluğun geri dönme sürecinde, gerekli resmi evrakları elde etmesi çok zor bir durumdur ki bu da Ahıskalı Türklerin karşılaştığı en büyük sorunlardandır.
4. Ermeni diasporasının ortaya attığı “anavatanlarına dönen Ahıskalıların, Türkiye ile birleşme talebinde bulunacağı” yönündeki iddialar, Gürcistan’ı tedirgin etmektedir.
5. Üst düzey bir Gürcü yetkilinin beyanına göre; hâlihazırdaki hükümet, Ahıska Türkleri’nin, Gürcistan vatandaşlığı alabilmesi için gerekli yasal süreci

hızlandırmak istemektedir. Mülteci ve Yeniden Yerleştirme Bakanı David Darakhvelidze, şu ana kadar 8.900 Ahıska Türkü'nün vatandaşlık için mürakat ettiğı ve bunlardan 5.841 başvurunun inceleme için onaylandığını ifade etmiştir. 1.053 kişiye vatandaşlık hakkı verilmiştir. 2012 yılında, iktidara gelen hükümetten, vatandaşlık prosedürlerini basitleştirmesi ve geri dönenlere ekonomik yardımlarda bulunması beklenmektedir. Keza Gürcistan'da bulunan ve vatandaşlık hakkına sahip olan Ahıska Türkleri'nin mali durumları hayli düşük olduğundan, başka bir ülkeye göç etmeyi düşünmektedirler.

1999 yılında, Gürcistan'ın Avrupa Konseyi'ne girişi esnasında taahhüt ettiğı yükümlölükler ve sonrasında yapılan yasal düzenlemelere göre, 2011 yılının sonunda vatandaşlık ile ilgili işlemlerin tamamlanması gerekmektedir. 2010 yılında, Gürcü hükümeti, vatandaşlık için başvuruları sonlandırdığında yurt dışında yaşayan 300.000 Ahıska Türkü'nden sadece 6.000'i başvuruda bulunmuştur. Bürokratik işlemlerin uzayıp gitmesi, sayının bu kadar az olmasının sebebi olarak değerlendirilmektedir. Bununla beraber yerleşim ve iş bulma problemlerinin çözümüne yönelik adım

atılmaması durumunda da geri dönmek isteyenlerin sayısında kayda değer bir artış olmayacağı aşîkârdır.

Dönüş yasasında öngörülen başvuru süresi, Türkiye'nin girişimleri ile Gürcistan tarafından uzatılmıştır. Değerlendirme aşamasını hızlandırmak amacıyla, Gürcistan makamları ile yakın işbirliği sağlanmış; bu çerçevede dosyaların incelenmesi için altı ay süre ile görevlendirilen beş kişinin maaşlarının Türkiye tarafından ödenmesi konusunda uzlaşmaya varılmıştır. Ahıska Türklerinin anavatana dönüşleri ve entegrasyonlarına ilişkin yasa taslağı, 11 Temmuz 2007 tarihinde, Gürcistan parlamentosunda kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanı Saakaşvili tarafından imzalanarak yasalaşmıştır. Ancak 2008 yılında meydana gelen Rusya-Gürcistan savaşı, yasanın uygulanmasını geciktirmiştir.¹¹³

Gürcistan, Ahıska Türkleri'nin geri dönüşüne sıcak bakmamaktadır. Gürcü hükümeti, özellikle Türkiye sınırına yakın yerlere Ahıskalıların yerleşmesini ve Türk-Müslüman nüfusunu Gürcistan'ın geleceğı açısından tehlike olarak görmektedir. Diğer yandan

¹¹³ (<http://www.tbmm.gov.tr/>, 23.5.2014).

Gürcistan yönetimi, Ahıskalıların tazminat taleplerine de olumlu yaklaşmamaktadır.

Türkiye ve Gürcistan arasındaki ilişkiler, stratejik, ekonomik ve kültürel bağlantılara dayanmaktadır. İki ülke arasındaki siyasi diyalog ve işbirliği sürekli olarak gelişmektedir. Türkiye, Gürcistan'a ekonomik yardımlar sağlamakta ve Gürcistan'ın Avrupa entegrasyon sürecine destek vermektedir. Ahıska Türkleri'nin konumu, Türkiye-Gürcistan ilişkilerinin bir parçası olarak da ele alınmıştır. Türkiye, Gürcistan'daki Ahıska Türkleri'nin haklarını savunmuş ve uluslararası platformlarda onların statü sorununu gündeme getirmiştir.

Ahıska Türkleri, tarih boyunca zorluklarla karşılaşmış bir Türk etnik grubudur. Sovyetler Birliği döneminde sürgün edilen Ahıska Türkleri, Türkiye ve Gürcistan arasındaki siyasi ilişkilerin bir parçası haline gelmiştir. Türkiye, Ahıska Türkleri'nin haklarını savunarak onlara destek olmuş ve Gürcistan'da yaşayan Ahıska Türkleri'nin statü sorununu gündeme getirmiştir. Ahıska Türkleri'nin konumu, Türkiye-Gürcistan ilişkilerinde önemli bir faktör olmuştur ve Türkiye'nin

bu konudaki çabaları, Ahıska Türkleri'nin daha iyi bir gelecek için umutlarını artırmaktadır.

Türkiye ve Gürcistan arasındaki ilişkiler, stratejik, ekonomik ve kültürel bağlantılara dayanmaktadır. İki ülke arasındaki siyasi diyalog ve işbirliği sürekli olarak gelişmektedir. Türkiye, Gürcistan'a ekonomik yardımlar sağlamakta ve Gürcistan'ın Avrupa entegrasyon sürecine destek vermektedir. Ahıska Türkleri'nin konumu, Türkiye-Gürcistan ilişkilerinin bir parçası olarak da ele alınmıştır. Türkiye, Gürcistan'daki Ahıska Türkleri'nin haklarını savunmuş ve uluslararası platformlarda onların statü sorununu gündeme getirmiştir.

Ahıska Türkleri'nin durumu, uluslararası alanda da dikkat çeken bir konudur. Birçok ülke ve uluslararası kuruluş, Ahıska Türkleri'nin haklarını savunmak ve statü sorununun çözümüne destek olmak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Türkiye'nin liderlik ettiği çabaların yanı sıra, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve diğer insan hakları örgütleri de Ahıska Türkleri'nin durumuna dikkat çekmiş ve çözüm için desteklerini dile getirmiştir.

Türkiye-Gürcistan arasında son dönemde gelişen ilişkiler, Ahıska Türkleri'nin geri dönüş sürecini kolaylaştırmaktadır. Bununla beraber, topraklarından haksızca çıkarılan ve dünyanın dört bir yanına dağılan Ahıska Türkleri'nin, ana yurda geri dönme süreçlerinde, Gürcistan yönetiminin mülkiyet ve toplu yaşama konusunda somut bir adım atmaması sürecin gayet yavaş işlediğini gözler önüne sermiştir.

Bu anlamda Türkiye'nin Azerbaycan ve Orta Asya'ya geçiş güzergâhında bulunan Gürcistan ile diplomatik seviyedeki girişimlerini, Ahıska Türkleri'nin yurtlarına iyi şartlarda geri dönebilmelerini sağlamak için devam ettirmesi gerekmektedir.

Ahıska olarak bilinen bölgede, hâlihazırda Ermeni nüfusunun bulunması geri dönüş sürecini süreci sekteye uğratsa da, Türkiye'nin ekonomik ve politik argümanlarıyla Kafkasya ile ilişkilerini derinleştirmesi, Ahıska Türkleri'nin yurtlarına tekrar geri dönmesini ve bu anlamda da çözüm arayışlarına devam etmesi hem Ahıska Türleri için hem de Orta Asya ile kurulacak bağların pekişmesi açısından önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, Ahıska Türkleri'nin Türkiye-Gürcistan siyasi ilişkilerindeki konumu, Türkiye'nin desteği ve uluslararası alandaki çabalarla önem kazanmıştır.

Ahıska Türkleri'nin haklarının korunması ve statü sorununun çözülmesi, Türkiye-Gürcistan ilişkilerinin sürdürülebilirliği ve bölgesel istikrar için önemli bir adımdır. Ahıska Türkleri'nin daha iyi bir gelecek için umutları artarken, Türkiye ve uluslararası toplumun desteği önemli bir rol oynamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Siyasi Parti Örgütlerinde Psikoloji, Sosyoloji ve Siyasal Olarak Karşılaştırılması

Demokratik süreçlerin temel taşları olan siyasi parti örgütleri, toplumun farklı kesimlerini temsil ederek politikaların oluşturulması, yönlendirilmesi ve uygulanmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Ancak, bu örgütlerin içsel dinamikleri ve üyelerinin psikolojik faktörleri, genellikle politika yapımının karmaşıklığı içinde göz ardı edilmektedir.

Aristoteles'in 'Politika'sından günümüzdeki önde gelen sosyal bilim teorilerine kadar geniş bir literatürü kapsayan bu çalışma, siyasi parti örgütlerinde psikoloji, sosyoloji ve siyasal bilimlerin entegre bir perspektifle ele alındığı bir karşılaştırmalı analiz sunmaktadır. Bu analiz, örgüt içi dinamikleri, liderlik yapılarını ve üye motivasyonlarını kapsayarak, siyasi partilerin etkinliği üzerindeki etkileşimleri anlamayı hedeflemektedir.¹¹⁴

¹¹⁴ (Aristoteles, Politika; Asal et al., 2011; Cowell-Meyers et al., 2019).

Asal, Brown ve Dalton'un Orta Doğu'daki etno-politik örgütlerdeki ayrılıkları incelendiği bölüm, örgüt içi çatışmaların kökenlerini ve etkilerini psikolojik bir bakış açısıyla analiz etmektedir.

Bu, örgüt içindeki güç dinamiklerini anlamamıza ve çatışma yönetiminde daha etkili stratejiler geliştirmemize katkı sağlayabilir. Aynı şekilde, Deci, Koestner ve Ryan'ın eğitimdeki motivasyon konusundaki çalışması, siyasi parti üyelerinin örgüte duyduğu bağlılığı ve içsel motivasyonlarını anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu, liderlik yapılarının ve örgüt içindeki motivasyonun, parti üyelerinin politik süreçlere katılımını ve etkinliğini nasıl etkilediğini daha iyi kavramamıza yardımcı olabilir.

Siyasi parti örgütlerinin içsel yapısını ve bu örgütlerin üyelerinin psikolojik dinamiklerini anlamaya yönelik kapsamlı bir inceleme sunmaktır. Demokratik süreçlerin vazgeçilmez birer aktörü olan siyasi parti örgütleri, toplumun farklı kesimlerini temsil ederek politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında etkili bir rol oynamaktadır.

Aristoteles'in Politika sından günümüzdeki sosyal bilim teorilerine kadar geniş bir literatürü kapsayarak, siyasi parti örgütlerindeki psikoloji, sosyoloji ve siyasal bilimlerin entegre bir perspektifte ele alındığı bir karşılaştırmalı analiz sunmayı hedeflemektedir. Örgüt içi dinamikleri, liderlik yapılarını ve üye motivasyonlarını detaylı bir şekilde inceleyerek, siyasi parti örgütlerinin etkinliği üzerindeki etkileşimleri anlaşılması düşünülmüştür.

Siyasi bilim, psikoloji ve sosyoloji disiplinlerini bir araya getirerek siyasi parti örgütlerinin içsel dinamiklerini daha iyi anlamak ve bu anlayışı politika yapımında ve parti yönetiminde kullanışlı stratejilere dönüştürmektir. Siyasi parti örgütlerinin iç dinamiklerini, liderlik yapılarını ve üye motivasyonlarını anlamak adına değerli bir içgördür.

Örgütler, kamu örgütleri ve siyasi parti örgütleri gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilirler. Kamu örgütleri, kamu sektöründe faaliyet gösteren ve kamu hizmetlerini sunma veya hükümet görevlerini yerine

getirme sorumluluğuna sahip olan bir birim olarak tanımlanabilir.¹¹⁵

Kamu örgütleri, özel örgütlerden farklı olarak hükümet tarafından finanse edilen ve kontrol edilen, temel odak noktası kamu çıkarını gözetmektir. Hükümet kurumları, devlet okulları, sağlık kuruluşları ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Kamu örgütlerinin önemli bir özelliği, kamuoyuna karşı sorumluluklarıdır. Kamu sektörü örgütlerinin sahipleri olarak kamu, onları vatandaşların ihtiyaçları ve beklentileriyle uyumlu olarak misyonlarını ve hedeflerini yerine getirmekten sorumlu tutar. Kamu örgütleri, kamu kaynaklarının doğru kullanımını sağlamak için işleyişlerinde şeffaflık, verimlilik ve etkililik göstermeleri beklenir.¹¹⁶

Kamu örgütleri, özel sektöre kıyasla çeşitli zorluklar ve dinamiklerle karşı karşıya gelir. Kamu örgütlerinde karar verme süreçleri daha karmaşık olabilir ve kesintilere, geri dönmelere ve çatışmalara daha açık olabilir (Ojasalo ve Kähäri, 2018). Kamu örgütlerinin doğası genellikle siyasi ortamlarda gezinme, çeşitli

¹¹⁵ Bullock vd., 2015

¹¹⁶ Christensen ve Wright, 2011

paydaşları yönetme ve yasal düzenlemelere uyma gerekliliği içerir. Bu faktörler, kamu örgütlerinin yapı, kültür ve işleyişini etkileyebilir.

Ayrıca, kamu örgütleri toplumsal etki ve değer yaratma konusunda önemli bir rol oynar. Genellikle toplumsal sorunların ele alınması, sosyal refahın teşvik edilmesi ve kamu politikası hedeflerinin ilerletilmesinde rol alırlar. Kamu örgütleri, toplumların ve toplumun genel olarak refahına ve gelişimine katkıda bulunması beklenir.¹¹⁷

4.1.Siyasi Parti Örgütleri

Kamu görevinden elde edilen faydaları hedefleyen, düzenli olarak yapılan seçimlerde temsil gücü elde etmeyi amaçlayan düzenli gruplar olarak tanımlanabilir. Diğer örgüt türlerinden farklıdırlar ve temel olarak siyasi faaliyetlere odaklanır ve belirli ideolojik hedefleri takip ederler.¹¹⁸

Psikolojik faktörlerin, özellikle üye motivasyonları üzerinde belirleyici bir rol oynadığı gözlemlenmiştir (Deci et al., 2001). Asal, Brown ve Dalton'un (2011)

¹¹⁷ Strøm, 1990

¹¹⁸ Kravariti ve Johnston, 2019

çalışması, etnopolitik örgütlerdeki ayrılıkların psikolojik kökenlerini vurgulayarak, örgüt içi çatışmaların psikolojik boyutlarını ele almıştır. Sosyolojik bakış açısıyla, siyasi parti örgütlerinin toplumsal tabanlarının ve seçmenlerin psikolojik dinamiklerinin incelenmesi, toplumsal etkileşimlerin örgüt içindeki dinamikleri nasıl şekillendirdiğini anlamamıza olanak sağlamıştır.¹¹⁹

Meyers, Evans ve Shin'in (2019) çalışması, kadın partilerinin yükselen bir toplumsal dinamik olduğunu ortaya koymuştur. Siyasal Bilimler Perspektifi Siyasal bilimler açısından, siyasi parti örgütlerinin rekabetçi yapılarının ve liderlik modellerinin, özellikle Strøm'un (1990) teorik yaklaşımı ışığında, rekabetçi politik partilerin davranışlarını anlamak adına önemli olduğu belirlenmiştir. Roth, Goldberg ve Thatcher'ın (2017) çalışması, politik afiliasyonun işe alım kararları üzerindeki rolünü vurgulamış ve politik parti üyeliğinin istihdam kararlarını etkileyebileceğini göstermiştir.

Bulgularımız, siyasi parti örgütlerinin karmaşık yapılarındaki etkileşimleri anlamak adına disiplinler arası bir yaklaşımın önemini vurgulamaktadır. Siyasi

¹¹⁹ Cowell-Meyers et al., 2019). Cowell

parti üyelerinin psikolojik profilleri, örgüt içi çatışmaların kökenleri ve siyasetin toplumsal dinamiklere etkileri, bu bulguların öne çıkan unsurları arasında yer almaktadır. Elde edilen içgörüler, siyasi parti örgütlerinin daha etkili bir şekilde yönetilmesi ve demokratik süreçlere katılımın artırılması adına önemli stratejik önerilere temel oluşturacaktır.

Siyasi parti örgütleri, demokratik süreçlerin vazgeçilmez bir parçası olarak toplumları temsil etme ve politika yapma yetenekleriyle ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, siyasi parti örgütlerinin içsel dinamiklerini ve bu dinamiklerin anlaşılmasına katkı sağlayan teorik yaklaşımları anlamak, politika bilimi, örgüt teorisi ve toplumsal bilimlerin kesişimindeki önemli bir alanı işaret etmektedir.

Aristoteles'in "Politika" adlı eseri M.Ö. 4. yüzyılın ortalarında yazılmıştır, yaklaşık olarak M.Ö. 335-323 yılları arasında. Aristoteles, eserinde Antik Yunan siyasi düzenini ve devlet yönetimini inceleyerek, devletin yapısını, yönetim biçimlerini, vatandaşlık kavramını ve siyasal organizasyonun temel prensiplerini ele almıştır.

Bu eser, Aristoteles'in etiği, politikası ve metafiziği üzerine olan düşüncelerini içermektedir ve Antik Yunan filozofunun politika felsefesine önemli bir katkı sunmaktadır. Aristoteles, devlet yönetimi, yasalar, vatandaşlık ve politika ile ilgili önemli kavramları ele alarak, siyasi örgütlenmenin temel prensiplerini ortaya koymuştur. Bu klasik eser, siyasi bilimler perspektifinden siyasi parti örgütlerini anlamak için temel bir referans noktası sağlamaktadır.¹²⁰

Aristoteles, devletin amacını "iyi yaşamak" olarak tanımlamış ve bu amaca ulaşmanın yolu olarak da politika ve toplumsal düzeni ele almıştır. Eserinde, devlet yönetiminin çeşitli biçimlerini ve vatandaşların politik katılımını açıklamış, aynı zamanda demokrasinin avantajlarını ve sınırlamalarını tartışmıştır.

Aristoteles'in politika teorileri, günümüzde siyasi bilimlerde ve siyaset felsefesinde hala önemli bir referans noktası olarak kabul edilmektedir. Öte yandan, örgüt teorisi, siyasi parti örgütlerinin içsel yapısını ve işleyişini anlamak için bir çerçeve sağlar. Asal, Brown ve Dalton'un (2011) çalışması, Orta Doğu'daki

¹²⁰ Mintzberg, 1989

etnopolitik örgütlerdeki ayrılıkları inceleyerek, örgüt içi çatışmaların psikolojik kökenlerini anlamamıza yönelik önemli bir katkı sunar. Bu çalışma, örgüt teorisinin siyasi parti örgütlerinin iç dinamiklerini anlamada nasıl kullanılabileceğini göstererek, politika alanında teorik bir perspektif sunmaktadır.

Böylece, siyasi parti örgütlerinin içsel çatışmalarının ve ayrılıklarının temel psikolojik faktörlerini anlamak için bu teorik çerçeve, siyaset bilimciler ve araştırmacılar için önemli bir araç haline gelmiştir. Bu çalışma, Orta Doğu'daki etnopolitik örgütlerin içinde meydana gelen ayrılıkları ele almaktadır. Etnopolitik örgütler, genellikle etnik veya dini temellere dayanan politik örgütlenmeleri ifade eder. Araştırmacılar, bu örgütlerin iç dinamiklerini ve ayrılıklarının kökenlerini anlamaya odaklanmışlardır.¹²¹

4.2. Siyasi Parti Örgütlerinin Anlaşılmasında Toplumsal bilimlerin Rolü.

Sosyoloji ve psikoloji perspektifinden bakıldığında, siyasi parti örgütlerinin toplumsal tabanları, seçmenlerin motivasyonları ve liderlik yapıları üzerine

¹²¹ Roth, Goldberg ve Thatcher'ın, 2017

yapılan çalışmalar önemli içgörüler sunmaktadır. Cowell-Meyers, Evans ve Shin'in (2019) kadın partilerini incelediği çalışma, toplumsal bilimlerin siyasi parti örgütlerine sağladığı katkıyı vurgulayan önemli bir örnektir.

Toplumsal etkileri gibi konuları ele alarak, toplumsal bilimlerin siyasi partilerin anlaşılmasında nasıl bir derinlik kattığını gösterir. Siyasi Parti Üyeliği ve Örgüt Psikolojisi Kavramları Siyasi parti üyeliği ve örgüt psikolojisi, demokratik siyasetin önemli bileşenlerini oluşturan ve toplumsal değişimlerin yönlendirilmesinde kritik bir rol oynayan alanlardır.

Bu iki alan, bireylerin siyasi partiye üyelikleri, parti örgütlerinin iç işleyişi ve siyasi katılımın psikolojik temellerini anlamaya yönelik derinlemesine bir bakış sunar. Bu makale, siyasi parti üyeliği ve örgüt psikolojisi konularını ele alarak, demokratik siyasetin temel taşlarını incelemeyi amaçlar. Siyasi parti üyeliği, bireylerin belirli bir siyasi partiye katılma sürecini ifade eder ve bu sürecin altında yatan psikolojik faktörler büyük bir öneme sahiptir.¹²²

¹²² Asal et al., 2011

İnsanların neden belirli siyasi partilere üye olduklarını anlamak, siyasi bilimciler ve sosyal psikologlar için kritik bir sorundur. Bu süreç, bireylerin kişisel değerleri, ideolojileri, sosyal kimlikleri ve toplumsal normları ile etkileşim halindedir. Örneğin, bir kişi belirli bir siyasi partiye üye olabilir çünkü partinin ideolojik görüşleri kişinin kendi değerleriyle uyumlu olduğunu hissettirir. Ayrıca, toplumsal kimlik ve aidiyet duygusu da siyasi parti üyeliğini etkileyen güçlü psikolojik motivasyonlardır. İnsanlar, belirli bir siyasi partiye üye olarak, kendilerini belirli bir topluluğun bir parçası olarak görmek isteyebilirler. Bu bağlamda, siyasi parti üyeliği, bireylerin kimliklerini tanımlama ve ifade etme biçimi olarak da işlev görebilir.

Siyasi parti üyeliği, demokratik süreçlerin işleyişi için temel bir bileşen olarak kabul edilir. Siyasi partiler, toplumun farklı kesimlerini temsil ederek, politika yapma süreçlerine katkıda bulunurlar. Parti üyeleri, politika oluşturma, seçimlere katılma ve politika yapıcılarına baskı yapma konularında etkili roller üstlenirler. Dolayısıyla, siyasi parti üyelerinin

psikolojik motivasyonları, demokratik siyasetin işleyişi üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir.¹²³

Parti üyeliği kararları, bireylerin psikolojik motivasyonlarına ve değerlerine dayalı olarak şekillenir. Bu kararlarda özellikle parti üyeliğinin bireyin siyasi kimliği ile uyumu önemlidir. (Roth, Goldberg, & Thatcher, 2017). Parti üyeliği, bireyin siyasi inançları, değerleri ve ideolojileri ile parti platformu ve liderliği arasındaki uyuma dayalı olarak şekillenir (Leeper & Slothuus, 2014). Diğer yandan, örgüt psikolojisi siyasi parti örgütlerinin iç işleyişini inceleyen bir alandır.

Siyasi parti örgütleri, parti üyelerini harekete geçirme, katılımı artırma ve belirli politika hedeflerini savunma konularında psikolojik stratejiler kullanır. Bu örgütlerin iç kültürü, liderlik dinamikleri ve örgüt yapısı, parti üyelerinin davranışlarını etkiler. Örgüt içi iletişim, parti üyelerinin parti ile daha güçlü bir bağ kurmalarını teşvik edebilir. Parti üyeleri, örgüt içindeki iş birliği ve

¹²³ Pinto, Leana, & Pil, 2008

destek ile psikolojik olarak daha bağlı hissettirebilirler.¹²⁴

Ayrıca, liderlik tarzları ve örgüt kültürü, parti üyelerinin partiye katılım kararlarını etkileyebilir. Örgüt liderleri, parti üyelerinin motivasyonlarını ve bağlılıklarını şekillendirebilir. Örgüt kültürü, parti üyelerinin örgüt içinde birlik ve aidiyet duygusu kazanmasına yardımcı olabilir. Parti üyeliği kararları ve örgüt psikolojisi arasındaki ilişki, parti örgütlerinin siyasi etkisini büyük ölçüde belirleyebilir. Parti üyelerinin partiye aktif katılımı, parti örgütlerinin başarısını artırabilir ve siyasi süreçlerde daha etkili bir rol oynamalarına yardımcı olabilir.¹²⁵

Aristoteles'in "Politika" adlı eseri, siyasetin psikolojik boyutunu ele alarak, insanların siyasi örgütlerdeki davranışlarını ve motivasyonlarını anlamak için erken bir teorik temel sunar. Aynı şekilde, modern organizasyon teorileri, örgütlerin iç psikolojisini inceleyerek, parti üyelerinin motivasyonlarına ve katılım kararlarına nasıl etki edebileceğini anlamamıza

¹²⁴ Bakker, Rooduijn, & Schumacher, 2015

¹²⁵ Strøm, 1990

yardımcı olur. Örgüt psikolojisi, parti örgütlerinin siyasi etkisini artırmak için stratejiler geliştirmelerine ve parti üyelerinin daha aktif bir şekilde katılımını teşvik etmelerine yardımcı olabilir.

4.3. Siyasi Parti Örgütlerinde Psikolojik Dinamikler

Siyasi parti örgütleri, karmaşık ve dinamik yapılarıyla demokratik süreçlerin temel taşlarından birini oluştururlar. Bu örgütlerin işleyişi ve başarısı, parti üyelerinin psikolojik profilleri ve örgüt içi psikolojik dinamiklerle yakından ilişkilidir. Siyasi parti üyeleri, genellikle belirli bir ideolojiye, değerlere veya parti platformuna bağlılık gösterirler. Bu bağlılık, parti üyelerinin psikolojik profillerini önemli ölçüde etkiler.

Üyelerin siyasi inançları, değerleri ve ideolojileri, parti üyeliği kararlarını şekillendirir. Örneğin, bir birey, bir partiye üye olabilir çünkü bu parti, kendi ideolojik görüşlerini en iyi şekilde temsil ettiğini düşünür. Bu nedenle, parti üyeleri, parti ile kişisel değerlerinin uyumlu olduğunu hissetmek isterler.¹²⁶

¹²⁶ Roth ve diğerleri, 2017

Ayrıca, toplumsal kimlik ve aidiyet duygusu da parti üyeliğini etkileyen güçlü psikolojik motivasyonlardır. İnsanlar, belirli bir siyasi partiye üye olarak, kendilerini belirli bir topluluğun bir parçası olarak görmek isteyebilirler. Bu, siyasi parti üyeliği, bireylerin kimliklerini tanımlama ve ifade etme biçimi olarak da işlev görebilir.¹²⁷

Psikolojik dinamikler, siyasi parti örgütlerindeki karar alma süreçlerine doğrudan etki eder. Parti içi kararlar, üyelerin psikolojik faktörlerini dikkate alarak şekillenir. Örgüt içi iletişim, liderlik tarzları ve örgüt kültürü, parti üyelerinin karar alma süreçlerine katkıda bulunur. Örneğin, bir parti örgütünün liderleri, üyeleri motivasyonlarını artırmak ve belirli bir karara yönlendirmek için psikolojik teşvikler kullanabilirler. Ayrıca, örgüt içi iletişim, parti üyelerinin motivasyonunu artırmada kritik bir rol oynar. Parti üyeleri, örgüt içindeki süreçler hakkında daha fazla bilgi aldıkça ve katılım fırsatları hakkında daha fazla şeffaflık olduğunda daha motive olabilirler. Psikolojik dinamikler aynı zamanda parti içi rekabeti, farklı

¹²⁷ Meyer ve Leixnering, 2015

kanatların ve grupların karar alma süreçlerine etki eden faktörler arasındadır.¹²⁸

Parti üyelerinin çeşitli psikolojik motivasyonları ve bağlılıkları, parti içi kararlar üzerinde farklılıklar yaratabilir ve bu da örgüt içi dinamiklere katkı sağlayabilir. Parti içi iletişim, siyasi parti örgütlerindeki psikolojik faktörlerin bir sonucu olarak şekillenir ve aynı zamanda bu faktörleri etkiler. Parti üyeleri arasındaki iletişim, psikolojik bağlamda gerçekleşir. Örgüt liderleri, parti üyelerini etkin bir şekilde motive etmek ve parti içi iletişimi teşvik etmek için psikolojik stratejiler kullanabilirler. İyi bir iletişim, parti üyelerinin örgüte olan bağlılığını artırabilir.¹²⁹

Parti içi iletişim, farklı psikolojik profillere sahip üyeler arasında anlayışı artırabilir ve parti içindeki birlik ve dayanışmayı güçlendirebilir. Örgüt Psikolojisinin Siyasi Parti Örgütlerine Katkısı Örgüt psikolojisi, örgütlerin iç yapısı, işleyişi ve üyelerinin davranışları üzerine odaklanan bir disiplindir ve iş dünyasının yanı

¹²⁸ Bakker ve diğerleri, 2015

¹²⁹ Hudson ve Bielefeld, 1997

sıra siyasi parti örgütlerinin işleyişine de değerli katkılarda bulunabilir.¹³⁰

Bu alandaki kuramlar, örgütlerin insan davranışlarını anlamaya ve yönetmeye yönelik temel prensipleri içerir. Siyasi parti örgütleri, demokratik süreçlerin temel taşları olarak kabul edilir ve toplumun farklı kesimlerini temsil ederler. Bu örgütler, politika oluşturma, karar alma süreçlerine katılma ve toplumun taleplerini dile getirme gibi önemli görevleri üstlenirler. Ancak siyasi parti örgütlerinin iç dinamikleri ve üyelerinin davranışları, örgütlerin etkinliğini ve başarısını doğrudan etkiler. İşte bu noktada örgüt psikolojisi, siyasi parti örgütlerine değerli katkılarda bulunabilir.

Motivasyonun Rolü: Siyasi parti üyelerinin örgüte olan bağlılığı ve katılımı, motivasyonlarına bağlıdır. Örgüt psikolojisi, bu motivasyon faktörlerini analiz eder ve parti üyelerinin neden siyasi parti örgütlerine katıldığını anlamamıza yardımcı olur. Örneğin, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Herzberg'in İkili Faktör Teorisi gibi motivasyon teorileri, parti üyelerinin

¹³⁰ Deci, E. L., Koestner, R., Ryan, R. M. 2001

psikolojik ihtiyaçlarını ve motivasyonlarını ele alır. Bu bilgiler, parti örgütlerinin üyelerini daha iyi anlamalarına ve motive etmelerine yardımcı olabilir.¹³¹

Liderlik ve Etkin İletişim: Örgütlerin liderleri, parti üyelerini yönlendirmek ve motive etmek için örgüt psikolojisi ilkelerini kullanabilirler. Liderlik teorileri, liderlerin farklı stillerini ve etkilerini ele alırken, örgüt içi iletişim stratejileri, parti üyeleri arasındaki etkileşimi şekillendirir. Liderler, parti üyelerinin psikolojik ihtiyaçlarını ve beklentilerini anlayarak daha etkili bir liderlik sergileyebilirler. Ayrıca, iletişim becerileri ve iletişimde şeffaflık, parti üyelerinin örgüte olan bağlılığını artırabilir.

Karar Alma Süreçleri ve Katılım: Örgüt psikolojisi, parti içi karar alma süreçlerini ve üyelerin katılımını inceleyerek daha demokratik ve şeffaf örgütlerin oluşturulmasına katkı sağlar. Karar alma kuramları, grup dinamiklerini ve bireylerin karar verme stratejilerini ele alır. Parti üyelerinin farklı psikolojik motivasyonları ve bağlılıkları, parti içi kararlar

¹³¹ Leeper ve Slothuus, 2014

üzerinde farklılıklar yaratabilir ve bu da örgüt içi dinamiklere katkı sağlayabilir.¹³²

Örgüt psikolojisi, bu farklılıkları anlayarak daha kapsayıcı ve çeşitlilikçi karar alma süreçleri oluşturmanın yollarını araştırır. Örgütsel Kültür ve İklim: Örgüt psikolojisi, örgütlerin kültürünü ve iklimini ele alarak parti örgütlerinin iç dinamiklerini anlamamıza yardımcı olur. Örgütsel kültür, bir örgütün değerleri, normları ve iş yapma biçimini yansıtırken, örgütsel iklim, çalışanların örgütteki deneyimlerini ifade eder. Bu kuramlar, parti örgütlerinin kültürlerini ve iklimlerini nasıl şekillendirebileceklerini inceler.

Stres Yönetimi ve İş Sağlığı: Parti örgütlerinin üyeleri zaman zaman stresle karşı karşıya kalabilirler. Örgüt psikolojisi, stresin nedenlerini, etkilerini ve yönetimini inceleyerek parti üyelerinin daha sağlıklı bir çalışma ortamında olmalarına katkı sağlar. Bu da örgüt içi motivasyonu ve verimliliği artırabilir.

Bağlılık ve İşten Ayrılma: Parti üyelerinin örgüte olan bağlılığı, uzun vadeli başarı için kritik bir öneme

¹³² Meyers, Evans ve Shin'in , 2019

sahiptir. Örgüt psikolojisi, bağlılık kuramları üzerine odaklanarak, parti üyelerinin neye bağlı olduklarını ve neden örgütlerde kalmayı tercih ettiklerini anlamamıza yardımcı olur.¹³³

Bu bilgiler, parti örgütlerinin üyelerini elde tutma stratejilerini geliştirmelerine katkı sağlar. Örgüt psikolojisi, siyasi parti örgütlerinin iç dinamiklerini ve üyelerinin davranışlarını anlama, iyileştirme ve daha etkili hale getirme konusunda önemli bir araçtır. Siyasi parti örgütleri, örgüt psikolojisi kuramlarını dikkate alarak daha demokratik, şeffaf ve üye odaklı bir yapı oluşturabilirler.¹³⁴

Siyasi Parti Üyelerinin Motivasyonları ve Siyaset Bilimleri Perspektifi Siyasi katılım, bireylerin politik süreçlere katılarak demokratik hükümetlerini şekillendirmeleri anlamına gelir. Siyasi katılımın önemi, demokrasinin sağlıklı işlemesi ve toplumun çeşitli seslerin duyulduğu bir platform oluşturmasıyla ilgilidir.

¹³³ Dalton'un, 2011

¹³⁴ Robbins, S. P., Judge, T. A. 2019

Siyasi katılım, seçimlere katılma, oy kullanma, kampanyalara katılma ve siyasi partilere üyelik gibi bir dizi faaliyeti içerebilir. Bu katılım, toplumun politika yapım süreçlerine etki etme ve tercihlerini ifade etme yoluyla demokrasiyi güçlendirir. Bireylerin siyasi katılım düzeyleri, çeşitli psikolojik faktörlerden etkilenebilir. Örneğin, bireylerin politik tutumları, değerleri ve inançları siyasi katılımlarını etkileyebilir.

Ayrıca, siyasi bir partiye üyelik, sosyal kimlik ve aidiyet duyguları gibi faktörler de katılımı şekillendirebilir. Psikolojik tatmin, politik süreçlere katılımı artırabilirken, politik cinnet gibi olumsuz duygusal deneyimler katılımı engelleyebilir. Siyasi parti üyeleri, siyasi katılımlarını çeşitli motivasyonlarla sürdürürler.

Bu motivasyonlar, genellikle kişisel ve toplumsal düzeyde farklılık gösterir. Bazı parti üyeleri, ideolojik inançları ve değerleri nedeniyle partiye üye olurlar ve bu motivasyon, politik süreçlere aktif katılımı tetikler. Diğerleri, parti içi ağlar kurma fırsatı, liderlik pozisyonlarına yükselme isteği veya politika yapımına

etki etme arzusu gibi kişisel nedenlerle siyasi parti üyeliğini tercih ederler.¹³⁵

4.4. Siyaset Bilimi, Siyasi Parti Üyelerinin Davranışları ve Motivasyonları

Siyaset bilimciler, seçimlerin sonuçları, parti içi dinamikler, kampanya stratejileri ve seçmen davranışları gibi konularda araştırmalar yaparlar. Bu araştırmalar, siyasi parti üyelerinin siyasi katılımlarını şekillendiren faktörleri anlamamıza yardımcı olur.¹³⁶

Böylece siyaset bilimi, siyasi parti örgütlerinin işleyişi ve stratejileri konusunda da değerli bilgiler sunar. Siyasi parti örgütlerinin içyapısını, liderlik yapılarını ve üyelerinin rolünü anlamak, parti başarısını artırmaya yönelik stratejiler geliştirmede önemlidir. Siyaset bilimciler, parti içi demokrasi, kampanya etkisi ve seçmen mobilizasyonu gibi konularda parti örgütlerine değerli perspektifler sunarlar. Siyasi parti üyelerinin motivasyonları, genellikle siyasi katılımın temel bir bileşeni olarak değerlendirilir.

¹³⁵ Leeper ve Slothuus, 2014

¹³⁶ Anne, K'Obonyo ve Muindi, 2021

Anne, K'Obonyo ve Muindi (2021) tarafından yapılan bir çalışma, firmaların CEO'larının motivasyonlarını inceledi. Bu çalışmada, liderlik pozisyonundaki bireylerin motivasyonları üzerinde duruldu. Benzer şekilde, siyasi parti üyeleri de siyasette etkili liderlik rollerini üstlenirler ve motivasyonları, siyaset bilimcileri tarafından incelenen önemli bir konudur.¹³⁷

Siyaset bilimi, siyasi katılımın temel motivasyonlarını anlama konusunda kapsamlı bir çerçeve sunar. Bu alandaki literatür, siyasi parti üyelerinin neden siyasete katıldıklarını ve siyasi süreçlere nasıl katkı sağladıklarını açıklar.

Örneğin, Leeper ve Slothuus (2014), siyasi parti üyelerinin motivasyonlarını anlamak için motivasyon teorilerini kullanır ve bu bağlamda kamuoyu oluşturmanın önemini vurgular. Siyasi parti üyelerinin karar alma süreçlerine etkisi, siyaset biliminin temel konularından biridir. Parti içi demokrasi, parti

¹³⁷ Parker et al., 2003

üyelerinin karar alma süreçlerine katılımını değerlendiren önemli bir alan olarak öne çıkar.¹³⁸

Bu bağlamda, siyasi parti üyelerinin motivasyonları, parti politikalarının oluşturulmasında ve parti liderlerinin seçilmesinde kritik bir rol oynar. Sosyolojik Bakış Açısıyla Siyasi Parti Örgütleri Siyasi parti üyeleri, toplumun farklı kesimlerinden gelirler ve farklı sosyal arka planlara sahiptirler. Bu, siyasi parti üyelerinin sosyolojik profillerinin çeşitlilik arz ettiği anlamına gelir. Örneğin, bazı parti üyeleri yüksek gelirli ailelerden gelirken, diğerleri orta veya düşük gelirli ailelerden gelmektedir. Bu sosyal ekonomik farklılıklar, parti üyelerinin politik tercihlerini ve motivasyonlarını etkileyebilir.¹³⁹

Araştırmalar, ekonomik durumun siyasi katılım üzerinde önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Daha yüksek gelire sahip olanlar genellikle daha fazla siyasi katılım gösterme eğilimindedirler çünkü politika ve karar alma süreçlerinin onları doğrudan etkilediğini düşünmektedirler. Diğer yandan, düşük gelirli bireyler

¹³⁸ Strøm, 1990

¹³⁹ Leeper ve Slothuus, 2014

siyasi süreçlere katılmaktan çekinebilirler çünkü politika kararlarının onları nasıl etkilediğini anlamak ve politik sistemde daha fazla temsil edilmek için kaynaklara erişimde zorluklar yaşayabilirler. Ayrıca, siyasi parti üyelerinin eğitim seviyeleri de parti üyeliği üzerinde etkili olabilir.

Daha yüksek eğitim seviyelerine sahip olanlar, politika konularında daha bilinçli olabilirler ve politika süreçlerine daha fazla katılma eğiliminde olabilirler. Eğitim seviyeleri arttıkça, bireylerin politik görüşleri ve ideolojileri üzerindeki etkisi de artabilir. Bu nedenle, siyasi parti üyelerinin eğitim seviyeleri, parti içi dinamikleri ve politika oluşturma süreçlerini şekillendirebilir.¹⁴⁰

Kültürel faktörler de siyasi parti üyeliğini etkileyebilir. Kültürel kimlik, bir bireyin siyasi görüşlerini ve parti üyeliği tercihlerini belirlemede önemli bir rol oynayabilir. Örneğin, bireylerin etnik kökeni, dini inançları ve kültürel değerleri, siyasi parti tercihlerini etkileyebilir. Bu faktörler, bireylerin belirli bir siyasi partiye katılma veya katılmama kararı almalarında

¹⁴⁰ Meyers, Evans ve Shin'in , 2019

etkili olabilir. Ayrıca, kültürel faktörler parti içi ilişkileri ve parti politikalarının oluşturulmasını da etkileyebilir.

Toplumsal dinamikler, siyasi parti üyelerinin tercihlerini ve motivasyonlarını şekillendiren önemli bir faktördür. Toplumda meydana gelen siyasi olaylar, krizler ve toplumsal değişimler, parti üyelerinin politik katılımını etkileyebilir. Örneğin, ekonomik krizler veya siyasi skandallar, bireylerin siyasi katılımını artırabilir veya azaltabilir. Ayrıca, toplumsal hareketler ve siyasi aktivizm, parti üyelerinin motivasyonlarını etkileyebilir ve belirli bir partiye katılma kararı almalarına neden olabilir. Toplumsal dinamikler, siyasi parti üyeliği üzerindeki etkileriyle siyasi parti örgütlerinin politika oluşturma süreçlerini şekillendirebilir.¹⁴¹

Kısaca, siyasi parti üyelerinin sosyolojik profili ve toplumsal dinamikler, parti üyeliği tercihlerini ve motivasyonlarını etkileyen önemli faktörlerdir. Sosyal ekonomik durum, eğitim seviyesi, kültürel kimlik ve toplumsal olaylar, parti üyelerinin politik katılımını şekillendirebilir. Bu faktörler, siyasi parti örgütlerinin

¹⁴¹ Greve, H. R., Argote, L. 2015

politika oluşturma süreçlerini ve parti içi dinamikleri etkileyerek siyasi sistemdeki rolünü belirler. Bu nedenle, siyasi parti üyelerinin sosyolojik profili ve toplumsal dinamikler, siyaset bilimcileri ve siyasi parti liderleri için önemli bir araştırma ve strateji alanıdır.

Siyasal Bilimler Perspektifiyle Siyasi Parti Örgütleri
Siyasal Bilimler, siyasi parti örgütlerini anlama konusunda farklı perspektifler sunar. Parti ideolojileri, seçim kampanyaları, parti içi demokrasi, parti sistemleri ve parti rekabeti gibi konular, siyasi parti örgütlerinin işleyişini ve etkilerini değerlendirmek için önemli araştırma alanlarıdır.¹⁴²

Bu yaklaşımlar, siyasi partilerin demokratik süreçlerdeki rolünü ve toplum üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Siyasi parti örgütleri, demokratik toplumlarda siyasi süreçlerin vazgeçilmez bir parçasıdır ve bu nedenle siyasi bilimin ilgi odağıdır. Siyasi partiler, toplumun farklı kesimlerini temsil eder, politika oluşturma süreçlerine katkı sağlar ve hükümetleri oluştururken önemli bir rol oynarlar. Siyasi bilimlerin siyasi parti örgütlerini

¹⁴² Leeper ve Slothuus, 2014

anlama yaklaşımlarından biri, bu örgütlerin ideolojilerini ve politika platformlarını incelemeye odaklanır.

Parti ideolojileri, bir siyasi partinin temel değerlerini, inançlarını ve politika hedeflerini yansıtır. Siyasi bilimciler, parti ideolojilerini analiz ederek, bir partinin neden belirli politika pozisyonlarını benimsediğini ve seçmenlere nasıl yaklaştığını anlamaya çalışırlar. Ayrıca, parti ideolojileri, seçmenlerin hangi partiye daha fazla destek verme eğiliminde olduğunu anlamada da kullanılır. Örneğin, liberal bir parti ekonomik reformları savunuyorsa, ekonomik olarak özgürlüğü vurgulayan seçmenlerin ilgisini çekebilir.¹⁴³

Siyasi bilimler, siyasi parti örgütlerinin seçim kampanyalarını ve iletişim stratejilerini inceleyerek de önemli bir perspektif sunar. Seçim kampanyaları, siyasi partilerin seçmenlere ulaşma ve destek kazanma çabalarının merkezindedir. Siyasi bilimciler, parti kampanyalarını analiz ederek, hangi iletişim stratejilerinin daha etkili olduğunu ve seçmenlerin

¹⁴³ Deci et al., 2001

hangi konuların öncelikli olduğunu belirlemeye çalışırlar.

Ayrıca, kampanya reklamları, mitingler ve sosyal medya kullanımı gibi faktörlerin seçim sonuçları üzerindeki etkilerini değerlendirirler. Bu, siyasi parti örgütlerinin siyasi iletişimdeki rolünü anlama açısından kritik bir yaklaşımdır.

Siyasi bilimler aynı zamanda parti içi demokrasi ve parti örgütlerinin iç dinamiklerini incelemeye odaklanır. Parti içi demokrasi, parti üyelerinin parti politikaları üzerinde etkili olma derecesini ifade eder. Siyasi bilimciler, parti içi demokrasinin derecesini ve parti liderlerinin parti üyeleri üzerindeki kontrolünü değerlendirmek için çeşitli ölçütler kullanırlar.¹⁴⁴

Parti içi demokrasi, parti örgütlerinin nasıl işlediğini ve politika oluşturma süreçlerinde hangi aktörlerin etkili olduğunu anlamada önemlidir. Ayrıca, parti içi demokrasi, parti üyelerinin motivasyonunu ve bağlılığını şekillendirebilir. Bir partinin üyeleri, kendilerini partinin politikalarının oluşturulmasına dahil

¹⁴⁴ Asal, Brown ve Dalton'un, 2011

hissettiklerinde, daha bağı ve motive olabilirler. Siyasi bilimciler ayrıca, parti sistemleri ve parti rekabeti konularına da odaklanır.

Parti sistemleri, bir ülkedeki siyasi partilerin nasıl örgütlendiğini ve etkileşimde bulunduğunu açıklar. Siyasi bilimciler, çok partili sistemler ile iki partili sistemler arasındaki farkları inceleyerek, siyasi rekabetin doğasını anlamaya çalışırlar. Ayrıca, parti rekabetinin seçim sonuçları üzerindeki etkilerini ve siyasi sistemlerin istikrarına nasıl katkı sağladığını araştırırlar.

Parti rekabeti, seçmenlerin daha fazla seçenek ve temsil hissi yaşamalarına yardımcı olabilir. Bu çalışma, siyasi parti üyeliği ve örgüt psikolojisi, siyasi parti üyelerinin motivasyonları, ve siyasal bilimlerin siyasi parti örgütlerini anlama yaklaşımlarını ele almıştır.

Siyasi parti örgütleri, demokratik süreçlerin temel taşları olarak kabul edilir ve toplumun farklı kesimlerini temsil ederler. Siyasi parti üyelerinin psikolojik profili, motivasyonları, ve davranışları, bu örgütlerin etkinliği ve başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Örgüt psikolojisi, siyasi parti örgütlerinin iç dinamiklerini anlamamıza ve parti üyelerini daha iyi motive etmemize yardımcı olur. Siyaset bilimleri perspektifi ise siyasi parti üyelerinin davranışlarını ve motivasyonlarını inceleyerek siyasi süreçleri daha iyi anlamamıza katkı sağlar. Ayrıca, sosyolojik bakış açısıyla siyasi parti örgütlerinin incelenmesi, toplumsal dinamiklerin parti üyeliği üzerindeki etkilerini vurgular.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Parker et al., 2003

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Pluralizm

Pluralizm, çeşitli grupların ve çıkarların politik süreçlere katılımını ve temsilini teşvik eden bir yaklaşımı ifade eder. Siyaset sosyolojisi alanında önemli bir kavram olan pluralizm, demokratik süreçlerin temel bir bileşeni olarak kabul edilir. Demokratik sistemin sağlıklı işleyişi için farklı seslerin ve perspektiflerin politik karar alma süreçlerine dahil edilmesi gerektiği düşüncesini savunur. Bu kavram, demokratik sistemin çoğulculuğunu ve katılımcılığını vurgular.¹⁴⁶

Pluralizmin dayandığı temel prensipler arasında çoğulculuk, katılım, çeşitlilik ve hesap verebilirlik bulunmaktadır (Dahl, 1989). Çoğulculuk, farklı fikirlerin ve görüşlerin bir arada var olmasını ve çatışmaların barışçıl yollarla çözülmesini vurgularken, katılım vatandaşların politik süreçlere aktif bir şekilde katılmasını teşvik eder. Çeşitlilik ilkesi, toplumun farklı kesimlerinin ve gruplarının politik arenada temsil

¹⁴⁶ Dahl, 1989; Schumpeter, 1976

edilmesi gerektiğini belirtirken, hesap verebilirlik prensibi karar alma süreçlerinin şeffaf olması ve yöneticilerin topluma karşı sorumluluklarını taşıması gerektiğini vurgular.

5.1.Pluralizmin Toplumsal Ve Siyasal Etkileri

Demokratik süreçlerin ve politik sistemlerin işleyişi üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu etkiler, farklı grupların politik süreçlere katılımının artırılması, çatışmaların barışçıl yollarla çözülmesi, toplumsal çeşitliliğin yönetilmesi ve

demokratik değerlerin korunması gibi alanlarda kendini göstermektedir. Ayrıca, sivil toplumun politik süreçlerdeki rolü ve çeşitli çıkar gruplarının politik etkisi de plüralizmin toplumsal ve siyasal etkileri arasında önemli bir yer tutmaktadır.¹⁴⁷

Bu nedenle, pluralizmin toplumsal ve siyasal boyutlarının detaylı bir şekilde incelenmesi ve anlaşılması, demokratik toplumların daha sağlam ve kapsayıcı hale gelmesi için önemlidir. Bu bağlamda, bu çalışma, pluralizmin temel ilkelerini ve etkilerini ele alarak, demokratik süreçlerin ve politik sistemlerin

¹⁴⁷ Schattschneider, 1960;Lowi, 1969

işleyişi üzerindeki önemli etkilerini açıklamayı amaçlamaktadır.

Kriz yönetimi süreçlerinde de pluralizmin önemi büyüktür. Farklı görüşlerin ve çıkarların temsil edilmesi, krizlerin daha hızlı ve etkili bir şekilde yönetilmesine olanak tanır. Bu süreç, toplumsal dayanışmanın ve güvenin artmasına katkıda bulunur. Ancak, plüralizmin uygulanmasında karşılaşılan zorluklar ve toplumsal kutuplaşma gibi sorunlar, dikkatle ele alınmalıdır.

Gelecekte, pluralizmin karşı karşıya olduğu zorluklar ve fırsatlar, toplumsal ve siyasal yapının nasıl şekilleneceğini belirleyecektir. Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve toplumsal değişim, pluralist yaklaşımların yenilikçi çözümler geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Toplumsal kutuplaşma ve eşitsizliklerin artması, çoğulculuğun uygulanmasını zorlaştırabilir. Ancak, sivil toplumun güçlenmesi ve demokratik değerlerin yaygınlaştırılması, bu zorlukların üstesinden gelinmesine yardımcı olabilir.

Pluralizm, toplumda ve siyasette çeşitliliği, farklılıkları ve çokluğu değerlendiren bir kavramdır. Bu yaklaşım, farklı kültürel, etnik, dini, ideolojik veya siyasi grupların bir arada var olmasını teşvik eder ve bunların siyasi ve toplumsal süreçlere katılımını önemser.

Pluralizm, bir toplumda tek bir hakim ideolojinin veya görüşün değil, çeşitli fikirlerin, inançların ve değerlerin bir araya gelmesini savunur. Bu çerçevede, demokratik bir toplumda farklı görüşlerin ifade edilmesi ve çeşitli grupların haklarının korunması önemli bir yer tutar.

Pluralizmin tanımını anlamak için öncelikle farklı disiplinlerden gelen akademisyenlerin ve düşünürlerin bu kavramı nasıl ele aldığını incelemek faydalı olacaktır. Smith (2010), pluralizmi kültürel, etik ve siyasi bir bakış açısıyla ele alırken, Dahl (1971) ve Kymlicka (1995) demokratik bir toplumun çeşitli grupların katılımına dayandığını vurgularlar. Gutmann (2003) ise demokratik kimliğin ve çoğulculuğun bir arada nasıl var olabileceğini inceler.¹⁴⁸

Pluralizmin toplumsal ve siyasal etkilerini belirleyen faktörler incelendiğinde, çoğulculuğun tekçi devlet

¹⁴⁸ Kymlicka,1995

anlayışına karşı bir tepki olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Hirst, 1993; Crowder, 1994). Liberal demokrasi ile sıklıkla ilişkilendirilse de çoğulculuk, her alanda birden çok şeyin var olması gerektiğini vurgulayarak, felsefi düzeyde tekçi inanca karşı çıkar (Cerny, 2006). Bu çerçevede, politik çoğulculuk, toplumsal, kurumsal ve ideolojik pratiklerin çeşitliliğine odaklanarak toplumsal tercihlerin belirlenmesi ve kamu politikalarının oluşturulmasını anlamaya çalışır.¹⁴⁹

Egemenlik kavramı, çoğulculuk bağlamında yeniden değerlendirilirken, devletin tek başına egemen olmadığı, toplum içinde diğer kurumların da egemenlik hakkına sahip olduğu öne sürülür (Gierke, 2002; Kapani, 2004). Bu anlayışa göre, devletin egemenliği paylaşılabılır niteliktedir ve toplum içindeki farklı örgütlenmeler de egemenlik hakkına sahiptir.¹⁵⁰

Barker'a göre devlet, toplumsal bir birliktir ve içinde farklı örgütlenmelerin bulunduğu geniş bir yapıyı kapsar (Dyson, 2009). Bu çerçevede, devletin egemenliği sınırsız değil, toplum içinde diğer örgütlerle

¹⁴⁹ Cerny, 2006

¹⁵⁰ Hirst, 1993

paylaşılmış bir durumdur. Dolayısıyla, devletin yalnızca egemen olması gerektiği yönündeki geleneksel görüşler sorgulanır ve çoğulculuk perspektifiyle ele alınır (Hirst, 1993).

Bu bağlamda çoğulculuk düşüncesi, toplumsal ve siyasal alanlarda egemenliğin tek bir merkezde toplanması yerine, çeşitli kurum ve örgütler arasında paylaşıldığı ve bu çeşitliliğin toplumsal uyum ve adaletin sağlanmasına katkı sağladığı düşüncesini güçlendirmektedir. Bu bağlamda, devletin egemenlik anlayışı ve rolü yeniden değerlendirilerek, toplum içindeki çeşitliliğin ve farklı örgütlenmelerin dikkate alınması gerekmektedir.

Pluralizm, toplumsal ve siyasal alanda çeşitliliği ve farklılıkları kabul eden ve hatta teşvik eden bir yaklaşımı ifade eder. Bu kavram, G.D.H. Cole, J.N. Figgis ve H.J. Laski gibi düşünürler tarafından geliştirilen eklektik bir kuram olarak ortaya çıkmıştır.¹⁵¹

Pluralizm, her alanda birden çok şeyin var olduğunu kabul eder ve felsefi düzeyde tekçi inanca karşı çıkar

¹⁵¹ Crowder, 1994, s. 293

Politik çoğulculuk, toplumsal grupların çeşitliliğini ve davranışsal etkileşimlerini anlamaya çalışan bir yaklaşımdır (Cerny, 2006, s. 81-111). Egemenliğin sadece devlete ait olmadığı ve toplum içindeki diğer kurumlarla paylaşıldığı öne sürülür (Kapani, 2004, s. 56). Ernest Barker'e göre devlet, toplumdaki diğer kurumları kapsayan büyük bir birliktir ve devletin tek başına egemen olması gerektiği fikrini reddeder.¹⁵²

Pluralizmin kökenlerine bakıldığında, devletin doğuşuyla birlikte ortaya çıkan karmaşık bir iş bölümü ve anlamlı tabakalaşmanın varlığının önemli olduğu görülür (Eroğul, 1999, s.93-4). Özellikle Orta çağ Avrupası'nda monarşilerin ortaya çıkması öncesinde feodal anarşi döneminin yaşandığı ve egemenliğin farklı kurumlar arasında paylaşıldığı belirtilir.¹⁵³

Pluralizm, John Locke'un yöneticilerin mutlak güce sahip olmaması gerektiği fikrini ve Montesquieu'nun iktidarın farklı organlar arasında ayrılması gerektiği düşüncesini yansıtır (Locke, 2016; Montesquieu, 2017). Alexis de Tocqueville ve John Stuart Mill gibi düşünürler, toplumun çeşitliliği ve farklılıklarıyla

¹⁵² Dyson, 2009, s.xx

¹⁵³ Anderson, 2013, s.15

birlikte demokrasinin güçlendirilmesinin önemini vurgularlar (Tocqueville, 2016; Mill, 2017).

Arthur Bentley, sivil toplum örgütlerinin politik yaşamın temel hammadde hali haline geldiğini savunur (Bentley, 1908, s. 204). Bu şekilde, pluralizm farklı ideolojik ve kurumsal yapıların toplumda bir arada var olmasını ve politik süreçlerde etkili olmasını teşvik eder.

5.2.Pluralizmin Siyasal ve Toplumsal Kökenleri

Pluralizmin tarihi, insanlık tarihindeki siyasi, toplumsal ve felsefi gelişmelerin karmaşık bir örgüsüdür. Bu kavram, farklı dönemlerde ve kültürlerde değişik biçimlerde kendini göstermiştir. Antik Yunan'da, şehir-devletlerde çeşitli politik gruplar arasında rekabet vardı ve bu rekabet, demokratik bir sürecin doğal bir sonucuydu (Tocqueville, 1835). Benzer şekilde, Orta Çağ Avrupa'sında feodal yapılar içinde farklı sosyal sınıflar arasında çatışmalar yaşanmıştır. Ancak, modern anlamda pluralizm, 19. ve 20. yüzyıllarda şekillenmeye başlamıştır.¹⁵⁴

¹⁵⁴ Tocqueville, 1835

Modern pluralizm, özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan olaylarla yakından ilişkilidir. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, Batı toplumlarında "Refah Devleti" kavramı önem kazanmış ve devletin rolü belirgin bir biçimde genişlemiştir (Savaş, 1999). Ekonomik politikaların temelinde Keynesyen prensipler etkili olmuş, devletin ekonomiye müdahalesi artmıştır. Bu dönemde, çeşitli akademik yaklaşımlar ve düşünce akımları, plüralizmin temellerini oluşturmuştur.

Pluralizmin felsefi temelleri, çeşitli düşünürlerin eserlerinde bulunabilir. Örneğin, John Locke'un bireysel özgürlük ve çoğulculuk üzerine felsefesi, bu kavramın temellerini oluşturur (Locke, 1689). Locke'a göre, bireylerin doğal hakları ve özgürlükleri vardır ve devletin temel görevi, bu hakları korumaktır. Benzer şekilde, John Stuart Mill'in "Özgürlük Üzerine" adlı eseri de, bireysel özgürlüklerin ve farklı düşüncelerin önemini vurgular.¹⁵⁵

Modern pluralizmin gelişiminde, siyasi partiler, sendikalar, sivil toplum kuruluşları ve diğer çeşitli gruplar önemli bir rol oynamıştır. Bu gruplar, demokratik bir toplumun temel unsurları olarak ortaya

¹⁵⁵ Mill, 1859

çıkması ve çeşitliliği artırmıştır. Ancak, bu çeşitlilik ve farklılık bazen çatışma ve rekabete de neden olabilir. Bu nedenle, demokratik bir toplumda çeşitli grupların haklarının korunması ve temsil edilmesi önemlidir.

Bu bağlamda, pluralizm kavramı, insanlık tarihindeki siyasi ve toplumsal gelişmelerin bir yansımasıdır. Modern dünyada, pluralizm demokratik bir toplumun temel ilkelerinden biri olarak kabul edilir ve farklılıkların hoşgörüsüyle karşılanması gerektiğini vurgular. Bu nedenle, pluralizm kavramı, çağdaş politika ve toplumun temel bir unsuru haline gelmiştir. Pluralizmin siyasi ve toplumsal kökenleri, insanlık tarihindeki karmaşık siyasi ve toplumsal yapıların bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁵⁶

Otto V. Gierke gibi düşünürler, devletin erken dönemlerindeki karmaşık yapı ve iktidarın paylaşımının, feodal Avrupa'nın önemli bir parçası olduğunu vurgularlar (Eroğul, 1999). Feodal Avrupa'nın ekonomik krizleri, merkeziyetçi devletlerin yükselişine yol açmış ve bu yeni düzen, politik iktidarın merkezileşmesine ve gücün hükümdarın elinde toplanmasına neden olmuştur. Ancak, halk isyanları ve

¹⁵⁶ Anderson, 2013

hareketleri, kralları güçlerini parlamento gibi kurumlarla paylaşmaya zorlamıştır. John Locke'un düşünceleri, çağdaş çoğulcu görüşün öncülerinden biridir. Locke'a göre, devletin meşruiyeti, halkın rızasına dayanmalıdır ve yöneticilerin mutlak güce sahip olmaması

gerekmektedir (Locke, 2016). Montesquieu ise mutlak egemenlik düşüncesine karşı çıkmış ve politik iktidarın farklı alanlara ayrılması gerektiğini öne sürmüştür.¹⁵⁷

Modern pluralizmin gelişiminde, siyasi partiler, sendikalar, sivil toplum kuruluşları ve diğer çeşitli gruplar önemli bir rol oynamıştır. Bu gruplar, demokratik bir toplumun temel unsurları olarak ortaya çıkmış ve çeşitliliği artırmıştır. Bu bağlamda, çağdaş çoğulcu kuram, siyasal ve toplumsal yapıların evriminde kilit bir rol oynamıştır.

Pluralizmin siyasal ve toplumsal kökenlerine ilişkin bu temel kavrayışlar, 19. ve 20. yüzyıllarda etkisini daha da derinleştirmiştir. Alexis de Tocqueville'in Amerika'da gözlemlediği demokratik düzen, gücün tüm yurttaşlara eşit şekilde dağıtılmasını öngörmektedir

¹⁵⁷ Montesquieu, 2017

(Tocqueville, 2016). Ayrıca, John Stuart Mill'in düşünceleri de plüralizmin temelini oluşturan unsurlardan biridir. Mill'e göre, demokrasilerde özgürlük, halkın seçtiği temsilciler aracılığıyla sağlanmalıdır ve bu temsilciler, halkın çıkarlarını en iyi şekilde yansıtmalıdır.¹⁵⁸

Arthur Bentley gibi düşünürlerin grup etkileşimleri ve sivil toplum örgütlenmeleri üzerine yaptığı çalışmalar da pluralizmin kökenlerini anlamak için önemlidir. Bentley'e göre, sivil toplum örgütleri, politik yaşamın temel unsurlarıdır ve grupların ortak beklentilerini şekillendirme ve toplumu dengeleme yeteneklerine sahiptirler.¹⁵⁹

Bu düşünürlerin ve düşünce akımlarının etkisi, çağdaş siyasetin ve toplumun yapısını derinden etkilemektedir. Pluralizmin siyasal ve toplumsal kökenlerini anlamak, günümüzdeki demokratik rejimlerin ve sivil toplumun işleyişini daha iyi kavramamıza yardımcı olur.

Bu bağlamda, pluralizmin temel ilkelerinin derinlemesine incelenmesi ve anlaşılması, modern siyaset ve toplumun karmaşıklığını anlamak için

¹⁵⁸ Mill, 2017

¹⁵⁹ Bentley, 1908

önemlidir. Günümüzde, küreselleşme ve dijital iletişim teknolojilerinin yükselişi, siyasi ve toplumsal çeşitliliği daha da artırmaktadır. Aynı zamanda, çeşitli sosyal medya platformları ve çevrimiçi forumlar aracılığıyla vatandaşların daha aktif bir şekilde katılım göstermesi, pluralist demokrasinin temel unsurlarından biridir. Gelecekte, bu teknolojilerin ve iletişim araçlarının daha da gelişmesiyle, toplumsal katılımın ve çoğulculuğun daha da güçleneceği öngörülebilir.

5.3. Pluralizmin Demokratik Süreçlere Etkisi

Pluralizm, toplumun ve siyasi arenanın çeşitliliğini kabul eden bir yaklaşımı ifade eder. Bu çeşitlilik, farklı düşünce sistemleri, çıkar grupları, kültürel kimlikler ve sosyal sınıflar arasında mevcut olan çeşitli görüşleri ve çıkarları içerir. Pluralizmin demokratik süreçlere etkisi, bu çeşitliliğin demokratik karar alma süreçlerine yansmasıyla şekillenir.

Öncelikle, pluralizm demokrasinin temel bir özelliğidir çünkü pluralizm, farklı görüşlere ve çıkarlara saygı duyan bir anlayışı ifade eder. Bu, demokratik süreçlerin katılımcılığını ve kapsayıcılığını artırır çünkü farklı toplumsal kesimlerin seslerinin duyulmasını ve temsil

edilmesini sağlar. Raymond Gettell'in devletin gerekliliği üzerine yaptığı analizlerde belirttiği gibi, devletin varlığı bireylerin ve grupların çıkarlarını düzenleyici bir çerçeveye oturtur. Devlet, toplumsal örgütlerin yapamadığını yapabilme kapasitesiyle, çeşitliliğin yönetimini sağlar.¹⁶⁰

Pluralizmin demokratik süreçlere etkisi, karar alma mekanizmalarında çeşitliliği ve rekabeti teşvik ederek politikaların daha nitelikli hale gelmesini sağlar. Farklı görüşlerin ve çıkarların çatışması, politikaların daha dengeli ve kapsayıcı bir şekilde oluşturulmasına yardımcı olur.

Çoğulculuğun kontrol ve denge mekanizmaları sayesinde, egemenliğin tek merkezde toplanması önlenir ve baskı düzeninin oluşması engellenir (Self, 1985, s.79). Ayrıca, pluralizm demokratik tartışma ve uzlaşma süreçlerini zenginleştirir ve toplumsal uzlaşının güçlenmesine katkıda bulunur.

Ancak, pluralizmin demokratik süreçlere etkisi sadece olumlu değildir. Bazı durumlarda, farklı grupların çatışması ve rekabeti, politik istikrarsızlığa ve

¹⁶⁰ Schmidt, 1998, s.86-87

uzlaşmanın zorlaşmasına yol açabilir. Özellikle, egemenliğin toplumsal örgüt ve dernekler arasında bölünmesi, düzenleyici-üstün bir gücün ortadan kalkmasına neden olabilir ve bu durum anarşi ve kaosa yol açabilir (Schmidt, 1998, s.87). Ayrıca, hukukun devleti kontrol edebileceği iddiası, devletin yasaların kaynağı olması nedeniyle yanıltıcıdır.¹⁶¹

Bu bağlamda, pluralizm demokratik süreçlere karmaşık bir şekilde etki eder. Temelde, pluralizm demokrasinin sağlıklı işleyişini ve toplumsal uzlaşının güçlenmesini desteklerken, bazı zorluklar ve çelişkiler de beraberinde getirebilir. Önemli olan, pluralizmin demokratik değerlerle uyumlu bir şekilde nasıl uygulanacağı ve denge sağlanacağıdır.

Politik çoğulculuğun toplumsal çeşitlilik içerisinde belirli grupların başat konumda olabileceği ve diğer grupların beklentilerini yeterince karşılayamayabileceği dikkate alınmalıdır (Ellis, 1980, s.398). Bu bağlamda, devletin tarafsız bir hakem rolü üstlenmesi ve çeşitli

¹⁶¹ Hirst, 1993, s.21

çıkar grupları arasında adil bir denge kurması gereklidir.¹⁶²

Pluralizm, demokratik süreçlerin katılımcılığını ve kapsayıcılığını artıran, toplumsal çeşitliliği kabul eden bir yaklaşım olarak demokrasinin temel taşıdır. Ancak, pluralizmin getirdiği rekabet ve çatışma, politik istikrarı zorlaştırabilir ve adaletsizliklere yol açabilir. Dolayısıyla, pluralizmin demokratik süreçlerle uyumlu bir şekilde uygulanması, dengeli ve adil bir yönetim mekanizması oluşturulması önemlidir.

Bu bağlamda, pluralizmin demokratik süreçlere etkisi üzerine daha derinlemesine bir analiz yapmak, bu kavramın hem teorik temellerini hem de pratik uygulamalarını incelemeyi gerektirir. Raymond Gettell'in devletin nihai olarak son bulması düşüncesi, devletin dağılmasını veya dış bağımsızlığını önemli ölçüde kaybetmesini gerektirebileceği sonucunu

ortaya koyar. Ancak, pluralizmin devlet yapısının ve fonksiyonlarının sürdürülebilirliğine nasıl etki edeceği de dikkate alınmalıdır.¹⁶³

¹⁶² Mouffe, 2001, s.115

¹⁶³ Schmidt, 1998, s.87

Pluralizm, devletin hem iç hem de dış işleyişinde önemli değişikliklere yol açabilir. Devletin egemen bir güç olarak toplumda var olan çeşitli kurumların birliğini sağlayan rolü, pluralizmin kabulüyle yeniden şekillenir. Devlet, farklı grupların ve çıkarların çatışmalarına aracılık eden bir hakem olarak işlev görürken, aynı zamanda bu grupların etkisi altında da kalabilir. Bu durum, devletin tarafsızlığını ve etkinliğini koruması için güçlü ve bağımsız kurumlar oluşturmasını gerektirir ¹⁶⁴

Pluralist yaklaşımlar, hukukun devletin üzerinde ve onun eylemlerini dizginleyebilecek bir güç olduğunu savunur (Hirst, 1993, s.21). Ancak, devletin yasaların kaynağı olması nedeniyle bu görüş eleştiriye açıktır. Devletin, hukukun üstünlüğünü sağlayan bir mekanizma olarak hareket etmesi, hem yasaların hem de devletin kendisinin demokratik süreçler içinde denetlenebilir olmasını sağlar. Bu bağlamda, hukuk devleti ilkesi, pluralizmin getirdiği çeşitliliği ve farklılığı yönetmek için kritik bir öneme sahiptir.

Uluslararası hukuk ve devletler arası ilişkiler de pluralizmden etkilenir. Devletlerin birbirlerinin

¹⁶⁴ Ellis, 1980, s.398

alanlarına müdahalede istekli oluşları, ulusal bilinçlenme çabaları ile iç içe geçmiştir. Bu eğilim, uluslararası konferanslar, uluslararası hukuk ve yargının genişlemesi ile denetim altına alınmaya çalışılmaktadır (Helfand, 2015, s.5). Ancak, uluslararası hukuk kapasitesinin genişlemesi, dünya genelinde savaş ve çatışmaları ortadan kaldırmakta yeterli olmamaktadır.

Yeni Çoğulcular, deforme olmuş poliarşiler için iyi örgütlenmiş iç denetim sistemleri ve dış denetim mekanizmaları önermektedir. Uluslar üstü organlar, örneğin Birleşmiş Milletler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bazı özel durumlarda etkin bir denetim ajanı işlevi görmektedir. Ancak bu mekanizmalar yeterli olmamaktadır ve çoğulcu toplumlarda daha güçlü denetim mekanizmalarına ihtiyaç duyulmaktadır

165

Sosyal medyanın gelişmesi, üniversiteler ve araştırma kurumlarının politika analizleri, kamu politikalarının etkilerinin değerlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kitle iletişim araçlarının gücü ve etkinliği, yasama organlarının ve özerk denetim

¹⁶⁵ Schmidt, 1998, s.87

kurumlarının araştırma yeteneklerini artırmaktadır. Ancak, kamu politikalarının oluşumu ve uygulanması sırasında teknokrat ve bürokratlar sürece yurttaşları dahil etmemektedirler. Bu durum, politikaların etkinliği üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.¹⁶⁶

Pluralizmin demokratik süreçlere etkisi, teknolojik bozulma, politik çarpıtma ve kültürel çelişkiler gibi faktörlerle de şekillenir. Teknolojik anlamda karmaşık bir ortamda kamu politikalarının oluşturulması ve uygulanmasındaki zorluklar, yeni politikalar üretilmesinde yetersizliklere yol açabilir. Politik çarpıtma, hükümetlerin çeşitli baskılar altında sarf ettikleri sözlerde fark edilebilir. Kültürel krizler ise, değerler erozyonundan kaynaklanmaktadır ve bu durum, yeni yaşam tarzlarının ve baskı gruplarının gelişmesine yansımaktadır.¹⁶⁷

5.4. Pluralizmin Zayıf Noktaları

Çeşitli çıkar grupları ve yerel ile merkezi hükümet arasındaki politik güç dağılımını sağlayacak ve dengeleyecek güçlü ve uygulanabilir eşgüdüm mekanizmalarına ihtiyaç duymasıdır. Bu durum,

¹⁶⁶ Heywood, 2015, s.56

¹⁶⁷ Mouffe, 2001,s.115

devletin ciddi bir şekilde yeniden yapılanmasını gerektirmektedir. Grup çıkarları ile 'ulusal' çıkarlar arasında ayırım yapmak zor olabilir ve devletin tarafsız bir kurum olarak hareket etmesi zorlaşabilir. Bu bağlamda, devletin kendisi de bir çıkar grubunun etkisi altında kalabilir ve bu durum toplumsal adaletin sağlanmasını zorlaştırabilir.

Pluralizmin Toplumsal Çeşitliliğe Katkısı ve Siyaset Bilimi Perspektifinden İncelenmesi Pluralizm, demokratik toplumların temel yapı taşlarından biri olarak kabul edilen ve toplumsal çeşitliliği kucaklayan bir yaklaşımdır. Bu çeşitlilik, farklı düşünce sistemleri, çıkar grupları, kültürel kimlikler ve sosyal sınıflar gibi çeşitli bileşenleri içerir. Pluralizm, bu farklılıkların barışçıl bir şekilde bir arada var olmasını ve toplumsal yapının daha zengin, dinamik ve kapsayıcı hale gelmesini sağlar.¹⁶⁸

Toplumsal çeşitliliğin artması, bireylerin ve grupların kendi kimliklerini ve çıkarlarını ifade edebilme özgürlüğüne sahip olmalarıyla mümkündür. Bu, toplumun daha demokratik, açık ve hoşgörülü olmasına katkıda bulunur. Pluralizm, demokratik süreçlerin ve

¹⁶⁸ Ellis, 1980, s.398

karar alma mekanizmalarının daha kapsayıcı olmasını sağlar, çünkü her kesimden insanın sesini duyurma ve temsil edilme şansı vardır. Bu yaklaşım, demokratik katılımın artırılması ve toplumsal uzlaşının güçlenmesi açısından kritiktir.

Pluralizm, demokratik toplumların temel ilkelerinden biri olup, toplumsal çeşitliliği ve farklılıkların bir arada var olmasını teşvik eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, çeşitli toplumsal grupların, kültürel kimliklerin ve çıkar gruplarının barış içinde bir arada yaşamasını ve demokratik süreçlere katılımını sağlamayı hedefler. Pluralizmin en önemli bileşenlerinden biri ise sivil toplumdur. Sivil toplum, devletin dışında kalan ve bireylerin ortak çıkarlarını savunmak için bir araya geldikleri gönüllü organizasyonlardan oluşur. Pluralizm, sivil toplumun güçlenmesine de önemli ölçüde katkıda bulunur. Sivil toplum, pluralizmin önemli bir unsuru olarak, toplumdaki farklı grupların ve bireylerin örgütlenerek, ortak çıkarlarını savunmalarına olanak tanır.¹⁶⁹

Sivil toplum örgütleri, devletin ve diğer büyük güç odaklarının denetlenmesine yardımcı olur ve

¹⁶⁹ Dahl, 1982

demokratik katılımı artırır. Bu örgütler, bireylerin ve grupların toplumsal yaşama aktif bir şekilde katılmalarına olanak tanıyarak, toplumun daha adil ve dengeli bir yapıya kavuşmasını sağlar (Putnam, 2000). Sivil toplum örgütlerinin etkinliği, yerelleşme ve yerinde yönetim gibi eğilimlerle de güçlenir. Yerel yönetimlerin ve toplulukların kendi ihtiyaçlarına uygunçözümler geliştirmeleri, toplumsal çeşitliliğin daha iyi yönetilmesini sağlar. Bu durum, merkeziyetçi yapılar yerine, yerel düzeyde daha esnek ve duyarlı yönetimlerin oluşmasına katkıda bulunur.¹⁷⁰

Pluralizmin en büyük avantajlarından biri de toplumsal uzlaşının güçlenmesine yardımcı olmasıdır. Farklı görüşlerin ve çıkarların barışçıl bir şekilde çatışması, politikaların daha dengeli ve kapsayıcı bir şekilde oluşturulmasına yol açar. Bu, toplumun genel olarak daha istikrarlı ve huzurlu olmasına katkı sağlar. Çoğulculuk, toplum içindeki farklı grupların birbirleriyle diyalog kurmalarına ve ortak çözümler geliştirmelerine olanak tanır.¹⁷¹

¹⁷⁰ Tocqueville, 2003

¹⁷¹ Habermas, 1984

Pluralizm, siyasal partilerin oluşumu ve işleyişi üzerinde önemli etkiler yaratır. Farklı toplumsal grupların ve çıkarların temsil edilmesi, siyasal partilerin programlarını ve politikalarını çeşitlendirmesine neden olur. Bu durum, parti sistemlerinin daha dinamik ve rekabetçi olmasını sağlar.

Çoğulculuk, siyasal partilerin farklı toplumsal kesimlerin ihtiyaçlarına ve taleplerine daha duyarlı olmasına olanak tanır (Sartori, 1976). Siyasal partiler, çoğulcu toplumlarda farklı grupların seslerini duyurmak ve temsil etmek için önemli araçlardır. Bu partiler, toplumun farklı kesimlerinin taleplerini politika süreçlerine dahil ederek, demokratik karar alma süreçlerinin daha kapsayıcı olmasını sağlar. Pluralizmin siyasal partiler üzerindeki bu etkisi, demokrasinin derinleşmesine ve güçlenmesine katkıda bulunur.

Ancak, pluralizmin uygulanmasında bazı zorluklar da vardır. Farklı gruplar arasındaki rekabet ve çatışmalar, bazen politik istikrarsızlığa yol açabilir. Ayrıca, bazı grupların diğerlerine göre daha fazla temsil edilmesi veya hâkim olması, adaletsizlik ve eşitsizlik sorunlarını gündeme getirebilir. Bu tür sorunların üstesinden gelmek için, demokratik süreçlerin şeffaf, adil ve

kapsayıcı bir şekilde işlemesi gereklidir (Lijphart, 1999).

Siyaset bilimi açısından bakıldığında, pluralizmin toplumsal yapının ve demokratik süreçlerin işleyişi üzerinde derin etkileri vardır. Pluralizm, güç dağılımını dengeleyen ve tek bir grubun veya elit kesimin hakimiyetini önleyen bir mekanizma olarak işlev görür. Bu durum, demokrasinin sağlıklı işleyişi için kritik öneme sahiptir.¹⁷²

Pluralist yaklaşım, farklı grupların ve bireylerin çıkarlarının temsil edilmesini sağlayarak, karar alma süreçlerini daha kapsayıcı ve adil hale getirir. Pluralizm, yönetim ve karar alma süreçlerinde çeşitliliği ve katılımcılığı teşvik eder. Farklı görüşlerin ve çıkarların temsil edilmesi, politika yapım süreçlerinin daha kapsayıcı ve dengeli olmasını sağlar. Bu durum, yönetim mekanizmalarının toplumun geniş kesimlerinin ihtiyaçlarına ve taleplerine daha duyarlı olmasına yol açar.

Karar alma süreçlerinde çoğulculuk, farklı grupların ve bireylerin katılımını artırarak, demokratik meşruiyeti

¹⁷² Mills, 1956

güçlendirir. Farklı çıkarların ve görüşlerin barışçıl bir şekilde çatışması, daha dengeli ve kapsayıcı politikaların geliştirilmesine katkıda bulunur. Bu süreç, toplumun genel olarak daha istikrarlı ve huzurlu olmasını sağlar.¹⁷³

Kriz durumlarında pluralizm, toplumsal dayanışmayı ve iş birliğini teşvik eder. Farklı grupların ve bireylerin kriz yönetimine katılımı, daha kapsamlı ve etkili çözümlerin geliştirilmesine olanak tanır. Bu durum, krizlerin daha hızlı ve etkili bir şekilde yönetilmesini sağlar.¹⁷⁴

Pluralist bir toplumda, kriz yönetimi süreçlerinde farklı görüşlerin ve çıkarların temsil edilmesi, toplumsal güvenin ve dayanışmanın artmasına katkıda bulunur. Bu süreç, krizlerin toplum üzerinde yaratabileceği olumsuz etkilerin azaltılmasına ve toplumsal uyumun güçlenmesine yardımcı olur.¹⁷⁵

Pluralizmin geleceği, çeşitli zorluklar ve fırsatlar içermektedir. Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve toplumsal değişim, yeni zorluklar ve fırsatlar

¹⁷³ Dryzek, 2000

¹⁷⁴ Boin, 't Hart, Stern, & Sundelius, 2005

¹⁷⁵ Rosenthal, Charles, & 't Hart, 1989

yaratmaktadır. Pluralist yaklaşımlar, bu değişimlere uyum sağlamak ve toplumsal çeşitliliği kucaklamak için yenilikçi çözümler geliştirmelidir.

Pluralizmin Modern Zorlukları ve Geleceği Zorluklar arasında, toplumsal kutuplaşma ve eşitsizliklerin artması, çoğulculuğun uygulanmasını zorlaştırabilir. Ancak, sivil toplumun güçlenmesi ve demokratik değerlerin yaygınlaştırılması, bu zorlukların üstesinden gelinmesine yardımcı olabilir. Pluralizmin geleceği, toplumların bu zorluklara karşı nasıl yanıt vereceğine bağlı olarak şekillenecektir.¹⁷⁶

Küresel bağlamda pluralizm, toplumsal barışın ve istikrarın sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Küreselleşme, toplumsal farklılıkların ve kültürel çeşitliliğin daha belirgin hale gelmesine yol açmıştır. Bu durum, küresel düzeyde daha kapsayıcı ve adil politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Held, 2006). Pluralizm, küresel düzeyde demokratik değerlerin ve insan haklarının korunmasına ve yaygınlaştırılmasına katkıda bulunur. Farklı kültürlerin ve toplumsal grupların bir arada yaşamasını ve işbirliği

¹⁷⁶ Turner, 2007

yapmasını teşvik eder. Bu süreç, küresel barışın ve istikrarın güçlenmesine yardımcı olur.

Özet olarak, pluralizm toplumsal çeşitliliğin kabulü ve teşviki ile demokratik süreçlere büyük katkı sağlar. Farklı toplumsal kesimlerin seslerinin duyulması ve temsil edilmesi, daha kapsayıcı ve dengeli politikaların oluşturulmasına yardımcı olur. Sivil toplumun güçlenmesi, yerel yönetimlerin etkinliği ve toplumsal uzlaşının artması, pluralizmin sağladığı önemli faydalardan bazılarıdır.¹⁷⁷

Ancak, bu sürecin başarılı olabilmesi için, toplumun tüm kesimlerinin adil bir şekilde temsil edilmesini sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi ve sürdürülmesi büyük önem taşır. Bu bağlamda, siyaset bilimi perspektifinden bakıldığında, pluralizm demokrasinin temel unsurlarından biri olarak toplumsal barışın ve istikrarın sağlanmasında kritik bir rol oynar.

Pluralizm, toplumsal ve siyasal süreçlerin dinamik, katılımcı ve kapsayıcı bir yapıya bürünmesinde kilit rol oynayan bir kavramdır. Toplumsal çeşitliliği ve farklılıkları kabul eden ve teşvik eden bu yaklaşım,

¹⁷⁷ Keane, 2009

demokratik toplumların sağlıklı işlemesi için vazgeçilmezdir.

Pluralizmin toplumsal etkileri, sivil toplumun güçlenmesi ve bireylerin ortak çıkarlarını savunmaları için örgütlenmelerine olanak tanınmasıyla kendini gösterir. Bu durum, bireylerin ve grupların toplumsal yaşama aktif katılımını artırarak, daha adil ve dengeli bir toplumsal yapı oluşturulmasına katkıda bulunur.

Siyasal alanda ise pluralizm, siyasal partilerin ve yönetim mekanizmalarının çeşitlilik ve katılımcılık ilkeleri doğrultusunda şekillenmesine olanak tanır. Farklı toplumsal grupların ve çıkarların temsil edilmesi, siyasal partilerin programlarını ve politikalarını zenginleştirir ve demokratik karar alma süreçlerinin daha kapsayıcı olmasını sağlar. Pluralizm, siyasal rekabeti ve tartışmayı teşvik ederek, politikaların daha dengeli ve kapsayıcı bir şekilde oluşturulmasına yardımcı olur.¹⁷⁸

Kriz yönetimi süreçlerinde de pluralizmin önemi büyüktür. Farklı görüşlerin ve çıkarların temsil edilmesi, krizlerin daha hızlı ve etkili bir şekilde

¹⁷⁸ Held, 2006

yönetilmesine olanak tanır. Bu süreç, toplumsal dayanışmanın ve güvenin artmasına katkıda bulunur. Ancak, plüralizmin uygulanmasında karşılaşılan zorluklar ve toplumsal kutuplaşma gibi sorunlar, dikkatle ele alınmalıdır.

Gelecekte, pluralizmin karşı karşıya olduğu zorluklar ve fırsatlar, toplumsal ve siyasal yapının nasıl şekilleneceğini belirleyecektir. Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve toplumsal değişim, pluralist yaklaşımların yenilikçi çözümler geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Toplumsal kutuplaşma ve eşitsizliklerin artması, çoğulculuğun uygulanmasını zorlaştırabilir. Ancak, sivil toplumun güçlenmesi ve demokratik değerlerin yaygınlaştırılması, bu zorlukların üstesinden gelinmesine yardımcı olabilir.

ALTINCI BÖLÜM

6. Toplumların Siyaset Karmaşası ve Siyaset Bilimi

Siyaset bilimi, toplumların siyasi düşüncelerini, değerlerini ve ideolojilerini inceleyen önemli bir disiplindir. Ancak, zihni bulanıklık kavramı, bu alanda önemli bir soruna işaret etmektedir. Zihni bulanıklık, insanların siyasi konulardaki düşüncelerinin belirsiz, karmaşık veya anlaşılması zor bir hale gelmesine neden olan faktörleri içermektedir. Bu makalede, siyaset biliminde zihni bulanıklığın oluşumunu etkileyen faktörleri ve bu faktörlerin sonuçları ele alınacaktır.¹⁷⁹

Zihni bulanık toplum kavramı, toplumsal ilişkilerin karmaşıklığını ve gerçeklerin anlaşılmasındaki zorlukları ifade eder. Toplumsal yapıların, kültürel çeşitliliğin ve iletişim teknolojilerinin gelişimiyle birlikte, toplumlar giderek daha karmaşık hale gelirken, bireyler de gerçekleri anlama konusunda daha fazla çaba sarf eder. Bir toplumda zihni bulanıklık, birçok farklı etkenin bir araya gelmesiyle oluşabilir. Bu etkenler arasında siyasi gerginlikler, ekonomik

¹⁷⁹ Rubin 1974, Pearl 2009

belirsizlik, sosyal dönüşümler, kültürel farklılıklar veya teknolojik hız gibi faktörler bulunabilir.

Zihni bulanık bir toplumda, insanlar arasında çatışmalar artabilir, anlaşmazlıklar yoğunlaşabilir ve ortak bir vizyon veya değer sistemi oluşturmak zorlaşabilir. Zihni bulanık bir toplumda, iletişim sorunları da yaygın olabilir. İnsanlar arasında anlaşmazlıkların çözümü zorlaşabilir ve toplumsal uyum ve dayanışma azalabilir.

Dolayısıyla, toplumun daha sağlıklı ve uyumlu bir hale gelmesi için şeffaf iletişim ve anlayışın teşvik edilmesi önemlidir. Bu kavram, bir toplumun içinde bulunduğu durumu anlamak ve olası sorunları belirlemek için kullanılabilir.

Zihni bulanık bir toplumda, çözüm yolları bulmak ve toplumsal ilişkileri iyileştirmek için çaba göstermek önemlidir. Bunu yaparken, hoşgörü, empati ve iş birliği gibi değerlerin güçlendirilmesi, toplumun daha sağlıklı bir yapıya kavuşmasına yardımcı olabilir.¹⁸⁰

¹⁸⁰ Bennett 2015; Fairfield & Charman 2015, 2017; Humphreys & Jacobs 2015; Waldner 2015

6.1. Siyaset Bilimi

Toplumların siyasi düşüncelerini, değerlerini ve ideolojilerini inceleyen önemli bir disiplindir. Ancak, zihni bulanıklık kavramı, bu alanda önemli bir soruna işaret etmektedir. Zihni bulanıklık, insanların siyasi konulardaki düşüncelerinin belirsiz, karmaşık veya anlaşılması zor bir hale gelmesine neden olan faktörleri içermektedir. Bu makalede, siyaset biliminde zihni bulanıklığın oluşumunu etkileyen faktörleri suçlarıyla birlikte ele alınacaktır.

Siyaset bilimi kanıta dayalı sosyal sorgulamaya yönelik farklı yaklaşımlar içerse de geleneklerinin her biri akla dayalı ve kurallara bağlıdır böylece özenli biçimde bilgi üretmeye çalışır. Bu ortak nitelikler, şeffaflığın ve toplumun unsurlarını tanımlamak için ortak bir kelime dağarcığı kullanmamızı sağlar. Şeffaflığın artırılmasına yönelik temel motivasyon entelektüeldir.¹⁸¹

Disiplinin heterojenliğine rağmen, siyaset biliminde sosyal sorgulamaya yönelik tüm kanıta dayalı yaklaşımlar, şeffaflıktan faydalanmalarını sağlayan bir dizi ortak özelliğe sahiptir. Başka bir deyişle, tüm

¹⁸¹ Marx 2015; Marx 1992

ampirik siyaset bilimi araştırmaları -ve daha geniş anlamda sosyal sorgulama- şeffaflığın aydınlattığı ve geliştirdiği ortak özelliklere ve şeffaflığın ele aldığı ortak endişelere sahiptir. Buna göre, bu türden tüm araştırmalar, şeffaflığı teşvik eden topluluk uygulamalarından faydalanabilir. Sosyal araştırmayı, geçerli bilgi iddiaları üretmek amacıyla sosyal dünya hakkında bilgi toplanmasını ve analiz edilmesini gerektiren bir süreç olarak tanımlıyoruz.

Sosyal araştırmanın en az üç kurucu boyutu vardır. Birincisi, her araştırma geleneği, sosyal dünya ve onun nasıl bilinebileceğine dair bir dizi ortak inanç olan nedenler üzerine kuruludur. İkinci olarak, bu temellerin her biri, sosyal dünya hakkında bilgi toplama ve analiz etmeye rehberlik eden yöntem ve normlardan oluşan bir araç kutusunu oluşturan kuralcı kurallar anlamına gelir.

Üçüncü olarak, herhangi bir araştırma topluluğunun üyeleri tarafından yürütölen araştırmalardan potansiyel olarak elde edilebilecek değer, bu çalışmanın ilgili kurallara uyularak titizlikle yürütölmesine bağlıdır. Araştırma topluluklarının üyeleri, sosyal dünyanın belirli yönlerinin, yani nedenlerin en iyi nasıl

anlaşılacağı ve açıklanacağı konusunda epistemolojik inançları paylaşır.

Bu taahhütler, araştırmacıların bilginin ne olduğu (ve olmadığı) ve bilgi iddialarının nasıl inşa edildiği konusundaki görüşlerini bilgilendirir. Bu tanımlama, bir bilgi topluluğunun inançlarının belirli bir içeriğe sahip olmasını gerektirmez. Farklı toplulukların, sosyal dünya hakkında geçerli kanıta dayalı sonuçlar çıkarmak için bilginin nasıl tanımlanması, toplanması, yorumlanması, analiz edilebilir forma dönüştürülmesi ve analiz edilmesi gerektiği konusunda kendi anlayışları vardır. Belirli bir araştırma topluluğunun sosyal sorgulama yapabilmesi için, öznel arası bilginin ne olduğu ve nasıl üretildiği konusunda ortak görüşlere sahip olması yeterlidir.

Sosyal sorgulamanın akıl odaklı temellerini, sorgulamanın altında yatan mantığın ve buna eşlik eden çıkarımsal veya yorumsal kuralların resmi bir tanımını sunan kanıt temelli yaklaşımlarda görmek daha kolay olabilir. Örneğin, dünya nedensel düzenliliklerle karakterize edilirken, bunları tanımlamanın nedensel çıkarımın temel sorunu tarafından engellendiğini savunan potansiyel sonuçlar yaklaşımını ele alalım.

Akademisyenler dünyayı belirli bir sonucun varsayılan bir nedeni varken ve yokken aynı anda göremezler. Dolayısıyla, neden ve sonuç hakkında ne tür iddialarda bulunabilecekleri sınırlıdır. Bu temel sorunu ele almaya yönelik yaklaşımlardan biri, varsayılan nedensel ilişkilerin var olup olmadığını ortaya çıkarabilecek gözlemler üretmektir. Bir diğeri ise bu gözlemlerin doğal olarak gerçekleştiği durumları bulmaktır.

Epistemik temeller, daha az resmi olarak ifade edildiklerinde veya örtülü olduklarında da fark edilebilirler. Örneğin, süreç izlemenin mantıksal temellerine ilişkin daha dikkatli açıklamalar ortaya çıkmaya başlamadan önce bile (Bennett 2015; Fairfield & Charman 2015, 2017; Humphreys & Jacobs 2015; Waldner 2015), akademisyenler yöntemin temelinde biçimsel bir mantık olduğunu savunmuşlardır (Mahoney 2012, 583). Bu bağlamda, "Zihni bulanık toplum" ifadesi, muhtemelen karmaşık, belirsiz ve anlaşılması zor bir toplumu tanımlamak için kullanılmaktadır.¹⁸²

Kısaca genelleyecek olursak; ifade, toplumdaki düşüncelerin, inançların ve değerlerin net olmadığı,

¹⁸² Mahoney 2012, 583

çelişkili veya belirsiz olduğu bir durumu anlatmak için kullanılır. Bir toplumda zihni bulanıklık, birçok farklı etkenin bir araya gelmesiyle oluşabilir. Bu etkenler arasında siyasi gerginlikler, ekonomik belirsizlik, sosyal dönüşümler, kültürel farklılıklar veya teknolojik hız gibi faktörler bulunabilir.

Zihni bulanık bir toplumda, insanlar arasında çatışmalar artabilir, anlaşmazlıklar yoğunlaşabilir ve ortak bir vizyon veya değer sistemi oluşturmak zorlaşabilir. Öte yandan, zihni bulanık bir toplumda, iletişim sorunları da yaygın olabilir. İnsanlar arasında anlaşmazlıkların çözümü zorlaşabilir ve toplumsal uyum ve dayanışma azalabilir. Dolayısıyla, toplumun daha sağlıklı ve uyumlu bir hale gelmesi için şeffaf iletişim ve anlayışın teşvik edilmesi önemlidir.¹⁸³

Literatür incelendiğinde Zihni Bulanık Toplum ifadesi ve Zihni Bulanık Toplumun İnşası hakkındaki neden-sonuç süreçleri, bir toplumun içinde bulunduğu durumu anlamak ve olası sorunları belirlemek için kullanılmaktadır. Zihni bulanık bir toplumda, çözüm yolları bulmak ve toplumsal ilişkileri iyileştirmek için

¹⁸³ Bennett 2015; Fairfield & Charman 2015, 2017; Humphreys & Jacobs 2015; Waldner 2015; Cevizoğlu 2021

çaba göstermek önemlidir. Bunu yaparken, hoşgörü, empati ve iş birliği gibi değerlerin güçlendirilmesi, toplumun daha sağlıklı bir yapıya kavuşmasına yardımcı olabilir.

"Zihni Bulanık Toplum" terimi insanların düşüncelerinin ve duygusal durumlarının net olmadığı, belirsizlik ve karışıklığın hâkim olduğu bir toplumu anlatmak için de kullanılmış olup; bu terimler, genellikle insanların iletişimsizlik, anlaşmazlık, hoşgörü eksikliği gibi sorunlardan kaynaklanan karmaşık ve sıkıntılı bir toplumsal yapıyı tanımlamaktadır. Marksist düşüncede ise "Zihni bulanık toplum", kapitalist toplumun bireylerin düşüncelerini, ideolojilerini ve bilincini manipüle ederek bireylerin gerçek durumları hakkında yanıltılmasını ifade etmektedir.¹⁸⁴

Bu ifadeyle, medya, reklam ve ideolojik baskı aracılığıyla toplumun düşünsel olarak etkilendiği ve bireylerin gerçek durumları hakkında yanlış bilgilendirildiği bir toplumu tanımlanmaktadır. Kültürel teori, postmodernizm veya eleştirel teori gibi farklı düşünsel yaklaşımlar, bu kavram altında toplumsal

¹⁸⁴ Marx 2015; Marx 1992

gerçekliklerin çeşitliliğini ve belirsizliğini vurgulayarak, toplumsal yapıların anlamının belirsiz ve karmaşık olduğunu savunmaktadırlar (Smith 2007; Wertsch, 2015; Zobar 2019).

6.2. Siyaset Biliminde Zihni Bulanıklığın Oluşumundaki Faktörler ve Küresel Örnekler

"Zihni Bulanık Toplumun İnşası" kavramı, toplumsal ilişkilerin karmaşıklığını ve gerçeklerin anlaşılmasındaki güçlükleri ifade eder. Bu kavram, sosyal, kültürel ve siyasi faktörlerin etkileşimi sonucunda toplumlarda gerçeklerin bulanıklaşması ve insanların farklı bakış açılarına sahip olması durumunu anlatır.

Sosyolojik olarak bakıldığında bu kavram, toplumun anlam yapısını, iletişim biçimlerini ve insanların dünyayı algılama biçimini açıklar. Zihni bulanık toplumun inşası kavramı, toplumun anlayışını ve bilgiye erişimini anlamak açısından büyük öneme sahiptir. Bu kavramı anlamak, toplumsal opaklığı azaltmak, manipülasyonu tanımak ve bireylerin daha eleştirel düşünce yetenekleri geliştirmesine yardımcı olmak açısından önemlidir.

Dünya genelinde, medyanın etkisi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi, zihni bulanık toplumun inşasını etkilemektedir. Farklı kültürler, inançlar ve görüşler arasındaki etkileşim, gerçeklerin farklı perspektiflerden anlaşılmasına yol açar. Medya ve siyasetin etkisi, toplumun gerçekleri anlama biçimini şekillendirirken, dijital çağın getirdiği hızlı bilgi akışı da yanıltıcı bilgilerin yayılmasına zemin hazırlayabilir.

Türkiye özelinde bakıldığında, tarihsel, kültürel ve siyasi çeşitlilik zihni bulanık toplumun inşasını etkiler. Farklı etnik gruplar, kültürel bakış açıları ve siyasi görüşler arasındaki çatışmalar, gerçeklerin opaklaşmasına yol açabilir. Medyanın siyasi etkisi, toplumun gerçekleri anlama biçimini sınırlandırabilir. Ancak aynı zamanda, bireyler arasında bilgi paylaşımının artması ve sosyal medyanın etkisiyle farklı seslerin duyulması, daha fazla perspektifin dikkate alınmasına katkı sağlayabilir.

Zihni bulanık toplumun inşası, siyaset bilimciler için toplumsal görüşlerin şekillenmesi ve siyasi katılımın anlamı açısından önemlidir. Siyasi liderlerin ve partilerin farklı bakış açılarını nasıl temsil ettiği, medyanın siyasi söylemlere nasıl yansıdığı ve toplumun

siyasi gerçekleri anlama biçimi, siyasi süreçlerin analizi için kritik bir noktadır. Siyaset bilimciler, zihni bulanık toplumun inşasını anlayarak siyasi kampanyaların etkisini, seçmen davranışlarını ve demokratik süreçleri daha iyi anlamaya çalışırlar. Ayrıca, toplumsal opaklığın azaltılması ve bilgiye erişimin artırılması için siyasi reformlar ve iletişim stratejileri geliştirme çabaları da siyaset bilimcilerin çalışma alanına girer

"Zihni bulanık toplumun inşası" terimi, genellikle iletişim, bilgi akışı ve düşünsel netlik eksikliği gibi nedenlerle insanların düşüncelerinin ve görüşlerinin belirsiz, karmaşık veya anlaşılması zor bir şekilde olduğu bir toplumu tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Bu kavram bize, bireylerin ve toplumun genel olarak net ve açık bir şekilde düşünme, anlama ve iletişim kurma yeteneklerinin zayıfladığı bir durumu ifade eder ve Bilgi Kirliliği, İletişim Yetersizliği, Çoklu bakış açıları, Bilgi Filtreleme Zorluğu, Manipülasyon ve Propaganda gibi çeşitli faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıkabilir.

Bu faktörlerden bilgi kirliliği; internet ve sosyal medya gibi kaynaklarla dolu olan çağımızda, gerçek ve yanlış bilgiler arasındaki ayrımı yapmanın güçlüğünden

dolayı insanların düşüncelerinin bulandırılması olarak açıklanabilir. Öte yandan İnsanlar arasında etkili iletişim eksikliği, anlam karmaşası ve görüş ayrılıklarının artmasına neden olabilmekte ve toplumun düşünsel netliğini olumsuz etkilemektedir.

“Zihni bulanık” olarak niteleyebileceğimiz toplumların oluşumundaki diğer faktörler ise kısaca; farklı kültürler, inançlar ve değerler nedeniyle, toplum içinde birçok farklı görüş ve perspektifin bulunma durumu ile ilgili olarak, toplumsal konularda ortak bir anlayışın oluşmasının zorluğu, bilgiye kolay erişimin, aynı zamanda bilginin doğruluğunu ve güvenilirliğini değerlendirmeyi zorlaştırması ve bunun zihinlerde yarattığı karmaşıklık, yanıltıcı veya bilinçli olarak yanlış bilgi ve propaganda yoluyla insanların düşüncelerinin etkilenmesi ve toplumda meydana gelen belirsizlik şeklinde özetlenebilir.

Siyaset Bilimi perspektifinden baktığımızda; Zihinsel bulanıklık, insanların siyasi konulardaki düşüncelerinin belirsiz, karmaşık veya anlaşılması zor bir hale gelmesine neden olan etkenleri içermektedir. Bu bağlamda, siyaset biliminde zihni bulanıklık kavramını

anlamak üzere bahsedilebilecek faktörler ve etkileri şu şekilde özetlenebilir:

-Görüş Ayrılıkları ve İdeolojik Çeşitlilik: Toplum içinde farklı siyasi görüşler, değerler ve ideolojiler bulunabilir. Bu farklılıklar, insanların siyasi konulardaki düşüncelerini belirsizleştirebilir ve zihni karmaşıklığa neden olabilir.

-Medya ve Bilgi Akışı: Medya, siyasi konuların yayılmasında önemli bir rol oynar. Ancak medyada yer alan bilgilerin güvenilirliği ve çeşitliliği konusunda sorunlar yaşanabilir, bu da toplumun siyasi meseleleri anlama ve değerlendirme yeteneğini etkileyebilir.

-Popülizm ve Manipülasyon: Siyasi popülizm ve manipülasyon, insanların siyasi görüşlerini etkileyebilir ve gerçeklik ile algı arasındaki sınırları belirsizleştirebilir.

-İletişim Engelleri: Siyasi konulardaki karmaşıklık, insanların birbirleriyle iletişim kurmasını zorlaştırabilir. İletişim eksikliği veya yanlış anlamalar, zihni bulanıklığa yol açabilir.¹⁸⁵

¹⁸⁵ Marshall McLuhan'ın, 2020

-Kültürel ve Tarihsel Bağlam: Siyasi görüşler, kültürel ve tarihsel bağlama göre şekillenir. Bu bağlamdaki karmaşıklık, siyasi düşüncelerin anlaşılmasını zorlaştırabilir.

-Bilgi Kirliliği ve Sahte Haberler: Sahte haberler ve yanıltıcı bilgiler, siyasi konularda zihni bulanıklığa neden olabilir. İnsanlar gerçek ve yanlış bilgiler arasındaki ayrımı yapmakta güçlük çekebilir.

Siyaset biliminde zihni bulanık toplumun inşası, demokratik süreçlerin sağlıklı işlemlerini zorlaştırabilir. Bu nedenle, medya okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve siyasi katılımın teşvik edilmesi gibi çözümler, toplumun siyasi düşüncelerinin netleştirilmesine ve daha iyi bir siyasi iletişimin kurulmasına yardımcı olabilir. Küresel örnekler bağlamında dünya genelinde, toplumların siyasi, kültürel, sosyal ve iletişimsel açılardan zihni bulanıklık yaşadığı durumlar ve bölgeler bulunmaktadır.

6.3. Görüş Ayrılıkları ve İdeolojik Çeşitlilik

Bir ülkede farklı siyasi partilerin ve grupların farklı görüşleri bulunması, kamuoyunun siyasi konulardaki düşüncelerini karmaşıktırabilir. Değişik kültürel

değerler ve inançlar, toplumun siyasi meseleleri anlama biçimini farklılaştırabilir. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri'nde Demokratlar ve Cumhuriyetçiler arasındaki siyasi görüş farklılıkları, toplumun siyasi konulardaki düşüncelerini karmaşıkleştırmış; Ortadoğu'daki İsrail-Filistin çatışması, kültürel ve ideolojik farklılıklar nedeniyle siyasi zihni bulanıklığa yol açmıştır.

Medya ve Bilgi Akışı: Bir haber kanalının belirli bir siyasi görüşü öne çıkarması, medyanın toplumun görüşlerini etkilemesine ve zihni bulanıklığa yol açabilir. Sosyal medyada hızla yayılan yanıltıcı haberler, toplumun gerçekleri anlamasını güçleştirebilir. Örneğin; Brezilya'da, popülist lider Jair Bolsonaro'nun medyayı manipüle etme çabaları, toplumun siyasi gerçekleri anlamasını zorlaştırmıştır. Ukrayna-Rusya krizi sırasında, farklı ülkelerin medya organları arasındaki farklı haber anlatımlarının, uluslararası kamuoyunun gerçekleri anlamasını etkilemesi de ayrı bir örnek olarak sunulabilir.

Popülizm ve Manipölasyon: Bir siyasi liderin duygusal söylemleri, toplumun gerçekleri sorgulamasına neden olabilir ve siyasi düşünceleri

karmaşıklştırabilir. Propaganda kampanyaları, insanların siyasi konulardaki görüşlerini etkileyebilir ve gerçeklerle algı arasındaki sınırları belirsizleştirir. Örneğin; Türkiye'de, siyasi liderlerin popülist söylemleri ve medya manipölasyonu, toplumun siyasi düşüncelerini etkileyerek zihni bulanıklığa yol açmıştır. Filipinler'de Rodrigo Duterte'nin sert popülist politikaları, siyasi gerçekleri çarpıtarak toplumsal zihni karmaşıklştırmıştır.

İletişim Engelleri: Farklı dil ve kültürlerden gelen insanlar arasındaki iletişim eksiklikleri, toplumun siyasi konulardaki düşüncelerini belirsizleştirir. Bir tartışma sırasında taraflar arasında yanlış anlamaların oluşması, zihni bulanıklığa yol açabilir. Bu bağlamda, Hindistan'da farklı diller ve kültürler nedeniyle yaşanan iletişim eksikliğinin, toplumun siyasi konulardaki düşüncelerini belirsizleştirerek anlaşmazlıklara yol açmış olması ya da Avrupa Birliği içindeki ölkelerin arasındaki iletişim zorluklarının, siyasi iş birliğini karmaşıklştırarak zihni bulanıklığa yol açması konuyla ilgili küresel örnekler olarak gösterilebilir.

Költörel ve Tarihsel Bağlam: Bir toplumun tarihindeki derin çatışmalar veya olaylar, siyasi

görüşleri etkileyebilir ve zihni karmaşıklığa yol açabilir. Farklı kültürel değerler, siyasi konuların anlaşılmasını zorlaştırabilir ve toplumsal görüşleri karmaşıklarlaştırabilir. Örneğin; Hindistan ve Pakistan arasındaki Kasım Savaşı ve bölgesel tarih çatışmaları, toplumların siyasi görüşlerini karmaşıklarlaştırmış ve zihni bulanıklığa neden olmuştur. Öte yandan Avrupa'daki Brexit süreci, farklı ülkelerin tarihî ve kültürel bağlamlarının etkisiyle siyasi görüşleri karmaşıklarlaştırmıştır.¹⁸⁶

Bilgi Kirliliği ve Sahte Haberler: Bir seçim döneminde yayılan sahte haberler, toplumun siyasi düşüncelerini çarpıtabilir ve zihni bulanıklığa yol açabilir. Yanıltıcı istatistiklerin veya verilerin kullanılması, insanların gerçekleri anlamasını zorlaştırabilir. Brezilya'da Amazon ormanlarının durumuyla ilgili yanıltıcı bilgilerin yayılmasının, toplumun siyasi düşüncelerini çarpıtarak zihni bulanıklığa yol açması ya da Türkiye'deki seçim dönemlerinde, siyasi partiler arasında yanıltıcı bilgilerin ve sahte haberlerin yayılması ile seçmenlerin siyasi konulardaki görüşlerinin etkilenmesi ve siyasi zihni

¹⁸⁶ Bowe,1975

bulanıklığa neden olması, bu konuda verilebilecek küresel örneklerdir.

Örnekler, zihni bulanık toplumların farklı nedenlerden kaynaklanabileceğini ve dünya genelinde farklı bölgelerde farklı şekillerde ortaya çıkabileceğini göstermeleri bakımından önemlidir.

Çoğaltılabilecek olan bu örnekler her bir faktörün siyasi zihni bulanıklığın nasıl oluştuğunu etkileyebileceğini göstermektedir. Her faktör, farklı şekillerde toplumun siyasi düşüncelerini karmaşıklıştırabilir ve netliği azaltabilir. Siyaset biliminde zihni bulanıklık, toplumların siyasi meseleleri anlama çabalarını zorlaştıran bir olgudur.

Görüş ayrılıkları, medya etkisi, manipülasyon ve iletişim eksiklikleri gibi faktörler, bu duruma katkıda bulunabilir. Küresel örnekler de göstermektedir ki, zihni bulanıklık farklı toplumlarda çeşitli koşullar altında ortaya çıkabilir. Bu nedenle, siyasi konulardaki netliği artırmak için iletişim, medya ve eğitim gibi alanlara daha fazla önem vermek gerekmektedir.

Kuramsal Yaklaşımlar: "Zihni bulanık toplumun inşası" kavramı, spesifik bir kaynağa dayandırılmayan,

daha yaygın olarak kullanılan bir ifadedir ve belli bir tarihçesi veya belirli bir kişi tarafından ilk kez kullanılması hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Kavram zamanla popüler hale gelmiş ve farklı kişiler tarafından farklı bağlamlarda kullanılmıştır. Bununla birlikte, benzer kavramlar veya düşünceler, iletişim, bilgi akışı ve toplumsal değişimle ilgilenen sosyal bilimciler ve düşünürler tarafından tarih boyunca ele alınmıştır.¹⁸⁷

Örneğin, Marshall McLuhan'ın (2020) "Global Köy" kavramı veya Jean Baudrillard'ın "Simülakrlar ve Simülasyon" eserinde (2016) ele aldığı gerçeklik ve sembolizm ilişkisi gibi düşünceler, toplumsal düşüncenin karmaşıklığını ve belirsizliğini ele alabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde; postyapısalcı düşünürler, gerçeğin nesnel bir şekilde anlaşılamayacağını ve toplumsal ilişkilerin opaklaşmasının kaçınılmaz olduğunu savunur. Baudrillard, gerçeklik ile simülasyon arasındaki sınırların giderek bulanıklaştığını ve simülasyonun gerçekliği taklit ederken gerçeklikle bağıyı yitirdiğini

¹⁸⁷ Marshall McLuhan'ın "The Medium is the Message" adlı eseri (1967),

öne sürer. Bu durum, insanların gerçeklikle ilişkisini karmaşıklştırabilir ve zihni bulanıklığa yol açabilir. Kültürel rölativizm, farklı kültürlerin değerlerini ve normlarını anlamaya çalışırken karşılaşılan zihni bulanıklığı vurgular. Farklı kültürlerin perspektifleri arasındaki anlaşmazlık ve belirsizlik, kültürel çeşitlilik nedeniyle ortaya çıkabilir. Bu bağlamda, eleştirel düşünme yaklaşımları, bireylerin bilgiye ve iletişime eleştirel bir şekilde yaklaşmasını teşvik ederek zihni bulanıklığı aşmaya çalışır. Eleştirel düşünme, bilgiyi sorgulama, kaynak değerlendirmesi ve farklı görüşleri anlama yeteneklerini geliştirir.

Marshall McLuhan'ın "The Medium is the Message" adlı eseri (1967), iletişim teknolojisinin toplumun düşünme tarzını nasıl etkilediğini ve zihni bulanıklığı nasıl yaratabileceğini ele alır. McLuhan, iletişim araçlarının toplumun algısal ve düşünsel yapısını dönüştürebileceğini ve farklı medya biçimlerinin insanların düşünme şekillerini değiştirebileceğini öne sürer. Diğer yandan John Sweller'in kuramı da bu bağlamda ele alınabilir (Bowe,1975). Bilgi aşırı yüklenmesi kavramı, insanların günlük yaşamlarında karşılaştıkları bilgi miktarının, işlenebilir sınırların

üzerine çıkması durumunu ifade eder. Bu durum, insanların bilgiye erişim kolaylığının yanı sıra, bu bilgileri işleme ve anlama zorluğu yaşamalarına neden olabilir. Bilişsel yük kuramı, insanların zihinsel kaynaklarını bilgiyi işlemek ve anlamak için kullanırken yaşadığı zorlukları ele alır. Bilgi işleme sırasında aşırı yüklenme veya karmaşıklık, bireylerin zihinsel kaynaklarını tüketebilir ve zihni bulanıklığa yol açabilir. Bahsedilen kuramlar, zihni bulanık toplumun inşası kavramının farklı yönlerini ele alarak, toplumsal, kültürel ve bilişsel faktörlerin bu duruma nasıl katkıda bulunabileceğini açıklamaya çalışırlar.¹⁸⁸

Siyaset biliminde “zihni bulanık toplum” kavramı, toplumun siyasi düşünceler, değerler, ideolojiler ve siyasi iletişim alanlarında karmaşıklık, belirsizlik veya anlaşılması zor bir durumu ifade eder. Kavram, siyaset bilimi alanında toplumun siyasi konulardaki görüş ayrılıkları, iletişim engelleri, bilgi kirliliği ve ideolojik çeşitlilik nedeniyle düşünsel netliğin kaybedilmesini tanımlamak amacıyla kullanılır. Karl Marx ve Friedrich Engels'in çalışmalarına dayanan bir siyasi ve ekonomik kuram ve hareketi olan Marksizm, kapitalist toplumun

¹⁸⁸ Bowe,1975

analizi ve eleştirisi üzerine odaklanırken, "zihni bulanık toplum" terimi daha geniş bir bağlamda toplumun düşünsel durumunu ifade eder. İki kavram arasında birçok bağlantı ve örtüşme olabilir, ancak doğrudan bir "zihni bulanık toplum" kavramı Marksizm içinde belirgin bir şekilde bulunmaz. Yine de Marksist düşünce ile zihni bulanık toplum arasındaki potansiyel bağlantıları değerlendirecek olursak konuyu şu şekilde ele almak mümkün görünmektedir:

İdeoloji ve Yanılsama: Marksizm, ideolojinin toplumun egemen sınıfları tarafından nasıl kullanıldığını ve baskıyı nasıl sürdürdüğünü analiz eder. Bu bağlamda, ideoloji ve yanılsama, toplumun zihni durumunu bulandırabilir ve sınıf farklılıklarını, sömürüyü ve kapitalist sistemi anlamayı zorlaştırabilir.¹⁸⁹

Sınıf Çatışması ve Bilinç: Marksizm, sınıf çatışmasının toplumun dinamiklerinde merkezi bir rol oynadığını öne sürer. Kapitalist toplumun işçi sınıfının baskı altında olduğunu ve burjuvazinin (sermaye sahipleri) kâr amaçlı çıkarlarına hizmet ettiğini savunur. İşçi sınıfının bu durumu anlaması ve buna karşı

¹⁸⁹ Marshall McLuhan'ın (2020)

bilinçlenmesi, zihinsel olarak daha net bir toplumun oluşmasını amaçlar.¹⁹⁰

Emek Değer Teorisi ve Eşitsizlik: Marksizm, emeğin değerini ve üretim araçlarının mülkiyetini ele alır. Eşitsizlik ve sömürü konuları, toplumun düşünsel durumunu belirleyen etkenler arasındadır. Bu eşitsizlikler, zihni bulanıklığa ve bireylerin kendi koşullarını anlamasını zorlaştırabilir.

Kapitalizmin Eleştirisi: Marksizm, kapitalist sistemi eleştirir ve onun yarattığı sorunları vurgular. Bu eleştiriler, toplumun düşünsel yapısını sorgulamaya teşvik edebilir ve alternatif düşünsel perspektiflerin oluşmasına katkıda bulunabilir.

Toplumsal Dönüşüm ve Bilinçlenme: Marksist teorinin temel hedeflerinden biri, toplumsal dönüşüm ve proletarya (işçi sınıfı) bilinçlenmesini teşvik etmektir. Bu, toplumun zihinsel durumunu daha net ve bilinçli hale getirmeyi amaçlar.

"Zihni Bulanık Toplumun İnşası" kavramı, sosyal bilimlerde belirli bir kuram veya teorik çerçeve olarak bilinmese de, toplumsal karmaşıklık, medya ve siyaset

¹⁹⁰ Mahoney 2012, 583

gibi konuların etkileşimi sonucunda ortaya çıkan bir olguyu ifade eder. Bu kavramın altında yatan temel prensipler, farklı kuramsal yaklaşımlardan ve tarihçeden kaynaklanır. Öte yandan kavram, toplumun anlayışını ve bilgiye erişimini anlamak açısından büyük öneme sahiptir. Bu kavramı anlamak, toplumsal opaklığı azaltmak, manipölasyonu tanımak ve bireylerin daha eleştirel düşünce yetenekleri geliştirmesine yardımcı olmak açısından önemlidir. Dünya genelinde, medyanın etkisi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi, zihni bulanık toplumun inşasını etkilemektedir. Farklı kültürler, inançlar ve görüşler arasındaki etkileşim, gerçeklerin farklı perspektiflerden anlaşılmasına yol açar.

Medya ve siyasetin etkisi, toplumun gerçekleri anlama biçimini şekillendirirken, dijital çağın getirdiği hızlı bilgi akışı da yanıltıcı bilgilerin yayılmasına zemin hazırlayabilir. Türkiye özelinde bakıldığında, tarihsel, kültürel ve siyasi çeşitlilik zihni bulanık toplumun inşasını etkiler. Farklı etnik gruplar, kültürel bakış açıları ve siyasi görüşler arasındaki çatışmalar, gerçeklerin opaklaşmasına yol açabilir. Medyanın siyasi etkisi, toplumun gerçekleri anlama biçimini

sınırlayabilir. Ancak aynı zamanda, bireyler arasında bilgi paylaşımının artması ve sosyal medyanın etkisiyle farklı seslerin duyulması, daha fazla perspektifin dikkate alınmasına katkı sağlayabilir.

6.4. Zihni Bulanık Toplumun İnşası Kavramı

Karmaşık ve çok yönlü bir konudur ve toplumsal bilincin artırılması ve anlam karmaşıklığının azaltılması için sürekli bir çaba gerektirir. Zihni bulanık toplum, iletişimde bozukluklara ve anlaşmazlıklara neden olabilir. İnsanlar farklı gerçekleri anladıkları için iletişim güçleşebilir, yanlış anlamalar ve çatışmalar ortaya çıkabilir. Toplumun gerçekleri farklı şekillerde anlaması, demokratik katılımı olumsuz etkileyebilir. İnsanlar doğru bilgiye ulaşamadığında, etkili siyasi kararlar almak ve demokratik süreçlere katılmak güçleşebilir.

Kültürel ve Toplumsal Ayrışma birliği zayıflatabilir ve farklı gruplar arasında kültürel veya toplumsal ayrışmalara neden olabilir. Zihni bulanık toplumun inşası, siyaset bilimciler için toplumsal görüşlerin şekillenmesi ve siyasi katılımın anlamı açısından önemlidir. Siyasi liderlerin ve partilerin farklı bakış açılarını nasıl temsil ettiği, medyanın siyasi söylemlere

nasıl yansıdığı ve toplumun siyasi gerçekleri anlama biçimi, siyasi süreçlerin analizi için kritik bir noktadır. Siyaset bilimciler, zihni bulanık toplumun inşasını anlayarak siyasi kampanyaların etkisini, seçmen davranışlarını ve demokratik süreçleri daha iyi anlamaya çalışırlar. Ayrıca, toplumsal opaklığın azaltılması ve bilgiye erişimin artırılması için siyasi reformlar ve iletişim stratejileri geliştirme çabaları da siyaset bilimcilerin çalışma alanına girer.

Bu bağlamda zihni bozuk toplumun çözüm önerilerinin başında Eğitim sistemi gelmektedir. Eğitim sistemi, medya okuryazarlığını vurgulayarak insanların medya içeriklerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlamalıdır. Eğitim ve medya platformları, farklı kültürlerden, inançlardan ve görüşlerden gelen insanların perspektiflerini anlamalarını teşvik etmelidir. Öte yandan, medya, farklı görüş ve perspektifleri sunarak toplumsal çeşitliliği yansıtmalı ve medya organlarının bağımsızlığı ile çeşitliliği desteklenmelidir.¹⁹¹ Siyasi liderler ve hükümetler, açık ve şeffaf bilgi paylaşımı yaparak

¹⁹¹ Marshall McLuhan'ın "The Medium is the Message" adlı eseri (1967)

toplumun güvenini kazanmalı ve gerçekleri net bir şekilde sunmalı; sahte haber ve yanıltıcı bilgilere karşı mücadele için doğrulama mecraları ve faktör kontrolü sistemleri oluşturulmalıdır. Ayrıca farklı gruplar arasındaki toplumsal diyalog ve iş birliğinin teşvik edilmesi, farklı görüşleri anlamayı ve uzlaşmayı kolaylaştırabileceğinden konunun çözümüne katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Zihni bulanık toplumun inşası, etkili iletişim, eleştirel düşünme ve bilgi değerlendirme becerilerini teşvik ederek ve toplumun düşünsel netliğini artırarak aşılabilir ve zihni bulanık toplumun çözümü için eğitim, medya okuryazarlığı, çeşitlendirilmiş medya sunumu, siyasi şeffaflık, bilgi doğrulama mekanizmaları ve toplumsal diyalog gibi önlemler alınması gerekmektedir.

Bu adımlar, daha anlayışlı, bilinçli ve demokratik bir toplumun oluşumuna katkı sağlayabilir.¹⁹²

¹⁹² Habermas, 1984

BÖLÜM YEDİ

7.Dijitalleşmenin Toplumsal ve Siyasal Etkileri

Dijital dönüşüm, iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve gelişmelerin, toplumların siyasal ve toplumsal yapıları üzerinde derin etkiler yarattığı bir süreci ifade eder. Bu dönüşüm, post-modern çağın getirdiği gelişmelerle birlikte ortaya çıkmıştır. İnternetin yaygınlaşması ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, insanların günlük yaşamlarını dijital platformlara taşımasını sağlamıştır. "Ağ toplumu" kavramı, bu yeni toplumsal dönemin anahtar özelliğidir.¹⁹³

Ağ toplumu, insanların günlük yaşamlarını internet ağları üzerinde şekillendirdiği, iletişimin dijitalleştiği ve bilişim teknolojilerinin hayatın her alanında yaygın olarak kullanıldığı bir yapıyı ifade eder. Bu yeni toplumsal yapı, kimlik oluşumundan sosyal ilişkilere

¹⁹³ Entman, 2012

kadar birçok alanda derin değişimlere neden olmuştur.¹⁹⁴

İletişim, dijital dönüşümün toplumsal ve siyasal etkilerini anlamak için kritik bir araçtır. Politik iletişim, bireylerin politik düşüncelerini ve tutumlarını şekillendirirken, toplumsal normları ve davranış kalıplarını da belirlemektedir. Araştırmalar, iletişimin toplumun genel politik kültürünü ve normlarını belirlemede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu bağlamda, dijital iletişimin toplumsal ve siyasal etkilerini anlamak, günümüzün karmaşık ve dinamik toplumlarını anlamak için önemlidir.

Medyanın rolü de göz ardı edilmemelidir. Medya, toplumun genel görüşlerini ve politik bilincini etkilerken, aynı zamanda toplumsal normları belirleme sürecinde de önemli bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla, medyanın siyasal iletişim üzerindeki etkisi, toplumun politik yönelimlerini belirleme ve politik süreçlere katılımı etkileme konusunda kritik bir rol oynamaktadır.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Tufekci, 2017

¹⁹⁵ Zaller, 1992

Dijital dönüşümün toplumsal ve siyasal etkilerini anlamak, günümüzün karmaşık ve dinamik toplumlarını anlamak için kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve gelişmelerin, toplumların siyasal ve toplumsal yapıları üzerindeki etkilerini daha derinlemesine incelemek, geleceğe dönük politika oluşturmak ve toplumsal dönüşümü daha iyi yönetmek için gereklidir.

Bu makale, çevrimiçi platformlardaki kültürel kimliklerin oluşumu ve bu kimliklerin siyasal ve toplumsal dinamiklere etkilerini incelemektedir. Özellikle, dijital dönüşümün kültürel çeşitliliğe nasıl yansıdığı ve çevrimiçi kimlik politikalarının bu süreçteki rolü incelenecektir.

Çevrimiçi platformlardaki kültürel kimliklerin oluşumuyla ilgili siyasal ve toplumsal sonuçlar değerlendirilerek, çeşitliliğin korunması veya baskılanmasının siyasi ve toplumsal önemi tartışılacaktır.¹⁹⁶

¹⁹⁶ Jenkins , 2006

7.1. Çevrimiçi Platformlardaki Kültürel Kimliklerin Oluşumu

Kimliklerin siyasal ve toplumsal dinamiklere etkilerini daha derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Dijital dönüşüm, günümüz toplumlarında belirgin bir şekilde hissedilmekte olup, internet ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, toplumsal yapıyı kökten değiştirmektedir. Bu değişimler, kültürel çeşitliliğin daha da arttığı bir ortamda gerçekleşmektedir.

Ağ toplumu kavramı, sosyal ilişkilerin dijital teknolojiler aracılığıyla yürütüldüğü ve çevrimiçi kimliklerin giderek daha fazla önem kazandığı bir dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde, bireylerin çevrimiçi platformlardaki kimlikleri, günlük hayatlarında kendilerini ifade etme biçimlerini ve sosyal ilişkilerini belirlemektedir. Dolayısıyla, çevrimiçi platformlardaki kültürel kimliklerin oluşumu ve bu kimliklerin siyasal ve toplumsal etkilere olan katkıları önemli bir araştırma alanıdır.

Çevrimiçi platformlardaki kültürel kimliklerin oluşumu ve bu kimliklerin siyasal ve toplumsal dinamiklere etkilerini anlamak ve analiz etmektir. Bu analiz, dijital

dönüşümün kültürel çeşitlilik üzerindeki etkisini anlamak ve çeşitliliğin korunması veya baskılanmasının siyasal ve toplumsal önemini vurgulamayı amaçlamaktadır.¹⁹⁷

Dijital dönüşümün kültürel kimlikler üzerindeki etkilerini anlamak, siyasi karar alıcılar için de, önemli bir zorluk ve fırsattır. Bu makale, çevrimiçi platformlardaki kültürel kimliklerin ve politikalarının siyasal ve toplumsal bağlamlarda daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Dijital dönüşüm, iletişim teknolojilerindeki hızlı ilerlemelerin toplumsal yapıları derinden etkileyen bir fenomen olarak tanımlanabilir. Castells (1996), "ağ toplumu" kavramını kullanarak, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte insanların yaşam biçimlerinin ve toplumsal ilişkilerinin temelde değiştiğini ifade etmiştir. Ancak, dijital dönüşümün sadece teknolojik değişikliklerle sınırlı olmadığını belirtmek önemlidir.

Jenkins (2006) ve Turkle (2011) gibi araştırmacılar, dijital medyanın kültürel ve sosyal alanlarda önemli etkileri olduğunu savunmaktadır. Örneğin, dijital

¹⁹⁷ Turkle, 2011

platformlar, katılımcı kültürleri teşvik ederek toplumsal katılımı artırabilir ve bireyler arasındaki ilişkileri dönüştürebilir. Ayrıca, Hess ve Ostrom (2007) gibi ekonomistler, dijital dönüşümün ekonomik boyutunu vurgulayarak, geleneksel iş modellerini değiştirerek yeni ekonomik fırsatlar ve zorluklar sunduğunu belirtmektedir.¹⁹⁸

Siyasal açıdan, dijital dönüşüm demokratik süreçleri ve siyasal katılımı derinden etkilemektedir. Chadwick (2013), sosyal medyanın yükselişinin siyasal iletişim ve kampanya stratejilerini önemli ölçüde değiştirdiğini ve siyasal aktörlerin dijital platformları etkin bir şekilde kullanmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Ancak, Tufekci (2017) gibi araştırmacılar, sosyal medyanın kötüye kullanılması ve bilgi kirliliği gibi sorunların demokratik süreçleri olumsuz yönde etkileyebileceğini öne sürmektedir.

Medyanın siyasal süreçler üzerindeki etkisi, siyasal liderlerin ve partilerin imajını şekillendirme, siyasi olayları yorumlama ve analiz etme gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkar. Chavez (2019) ve Milton (2020) gibi araştırmacılar, medyanın siyasal katılımı

¹⁹⁸ Hess ve Ostrom (2007)

artırabileceğini ve toplumsal değişimi teşvik edebileceğini belirtmektedir.

Bu bağlamda, dijital dönüşümün kültürel, ekonomik ve siyasal boyutlarını bir arada ele almak önemlidir. Bu alanlardaki etkileşimlerin karmaşıklığını anlamak, gelecekteki toplumsal değişimleri daha iyi öngörebilmemize olanak sağlayabilir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak araştırmaların, dijital dönüşümün toplumsal ve siyasal alanlardaki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde ele alması gerekmektedir.

7.2. Dijital Dönüşüm ve Ağ Toplumu

Dijital dönüşüm, bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi ve yaygınlaşması sonucu, bireylerin ve toplumların yaşam tarzlarını, iş yapma biçimlerini ve sosyal etkileşimlerini köklü bir şekilde değiştiren bir süreçtir. Bu süreç, post-modern çağın getirdiği teknolojik ilerlemelerle birlikte, internetin günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmesiyle hız kazanmıştır.

"Ağ toplumu" kavramı, dijital dönüşüm sürecinin toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini tanımlamak için kullanılır. Bu kavram, insanların dijital ağlar üzerinden

birbirleriyle etkileşime girdiği, bilgiye ve hizmetlere erişimin büyük ölçüde dijital platformlar aracılığıyla sağlandığı bir toplumsal yapıyı ifade eder. Ağ toplumu, Manuel Castells tarafından popülerleştirilmiş olup, dijital çağın en belirgin sosyal örgütlenme biçimlerinden biri olarak kabul edilir (Castells, 2010).

Ağ toplumunun en belirgin özelliklerinden biri, bireylerin günlük yaşamlarını dijital platformlar üzerinde şekillendirmesidir. İnternet, sosyal medya, e-ticaret siteleri ve diğer dijital araçlar, insanların bilgi edinme, iletişim kurma, alışveriş yapma ve sosyalleşme biçimlerini kökten değiştirmiştir (Van Dijk, 2020). Bu değişim, bireylerin zaman ve mekândan bağımsız olarak etkileşimde bulunabilmesini sağlar. Örneğin, sosyal medya platformları sayesinde insanlar, coğrafi olarak uzak olsalar bile sürekli olarak iletişimde kalabilir ve ortak ilgi alanlarına sahip kişilerle kolayca etkileşim kurabilir.¹⁹⁹

Dijital dönüşümün sosyal ilişkiler üzerindeki etkisi de oldukça derindir. Geleneksel yüz yüze iletişim biçimlerinin yerini büyük ölçüde dijital iletişim almıştır. E-posta, anlık mesajlaşma uygulamaları ve

¹⁹⁹ Baym, 2015

video konferans teknolojileri, iş hayatından özel yaşama kadar geniş bir yelpazede kullanılmaktadır. Bu durum, sosyal ilişkilerin hızla ve geniş bir kapsamda kurulmasını ve sürdürülmesini mümkün kılar. Ancak, aynı zamanda yüz yüze etkileşimlerin azalması ve dijital ortamlarda yaşanan sosyal izolasyon gibi yeni zorlukları da beraberinde getirmiştir.

Ağ toplumunda kimlik oluşumu da dijital dönüşümün etkisi altında yeniden şekillenmiştir. Çevrimiçi platformlar, bireylerin kendilerini ifade etmeleri ve farklı kimlikler geliştirmeleri için geniş fırsatlar sunar. Sosyal medya profilleri, bloglar ve diğer dijital içerik oluşturma araçları, bireylerin dijital kimliklerini inşa etmelerine olanak tanır.

Bu dijital kimlikler, bireylerin çevrimdışı kimliklerinden farklı olabilir ve sürekli olarak değişim gösterebilir. Dijital kimliklerin dinamik yapısı, bireylerin çeşitli sosyal ve kültürel bağlamlarda kendilerini farklı şekillerde ifade etmelerine imkân tanır.²⁰⁰

²⁰⁰ Turkle, 1995

Dijital dönüşüm, bilgiye ve teknolojiye erişimdeki eşitsizlikleri de gündeme getirmiştir. Dijital uçurum olarak adlandırılan bu durum, bazı bireylerin ve toplulukların dijital teknolojilere erişimde yaşadıkları sınırlamaları ifade eder (Van Dijk, 2005). Bu eşitsizlik, eğitim, gelir düzeyi ve coğrafi konum gibi faktörlerden kaynaklanabilir ve toplumsal yapılar üzerinde derin etkiler yaratabilir. Dijital uçurum, toplumsal katılımı ve fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkileyerek, mevcut sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri daha da derinleştirebilir.²⁰¹

Dijital dönüşüm süreci, toplumsal ve siyasal yapıları etkilemeye devam edecektir. Teknolojik yeniliklerin hız kesmeden devam etmesi, ağ toplumunun özelliklerini ve dinamiklerini sürekli olarak yeniden şekillendirecektir. Bu süreçte, dijital teknolojilerin etik kullanımı, dijital eşitliğin sağlanması ve bireylerin dijital becerilerinin geliştirilmesi konuları önemli gündem maddeleri olarak öne çıkacaktır. Dijital dönüşümün olumlu etkilerinden tam anlamıyla faydalanabilmek ve olumsuz etkilerini en aza indirmek

²⁰¹ Turkle, 1995

için, politika yapıcılarının ve toplumun tüm kesimlerinin bu değişim sürecine uyum sağlaması gerekecektir.

7.3. İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Yapı

Dijital dönüşüm, iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve gelişmelerin, toplumların sosyal yapıları üzerinde derin etkiler yarattığı bir süreci ifade eder. Bu dönüşüm, post-modern çağın getirdiği gelişmelerle birlikte ortaya çıkmış ve internetin yaygınlaşması ile hız kazanmıştır. İletişim teknolojilerinin gelişimi, günlük yaşamın her alanını dijital platformlara taşıyarak, "ağ toplumu" kavramını öne çıkarmıştır. Ağ toplumu, bireylerin dijital ağlar üzerinden etkileşime geçtiği, bilgi ve hizmetlere erişimin dijital platformlar aracılığıyla sağlandığı bir yapıyı tanımlar.

Dijital iletişimin sosyal ilişkiler üzerindeki etkisi derindir ve geniş kapsamlıdır. Geleneksel yüz yüze iletişim biçimlerinin yerini büyük ölçüde dijital iletişim almıştır. E-posta, anlık mesajlaşma uygulamaları ve video konferans teknolojileri, hem iş hem de özel yaşamda yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu durum, sosyal ilişkilerin hızla ve geniş kapsamda kurulmasını ve sürdürülmesini sağlar. Sosyal medya platformları,

insanların coğrafi olarak uzak olsalar bile sürekli olarak iletişimde kalmalarını ve ortak ilgi alanlarına sahip kişilerle kolayca etkileşim kurmalarını mümkün kılar.²⁰²

Ancak dijital iletişim aynı zamanda yüz yüze etkileşimlerin azalması ve dijital ortamlarda sosyal izolasyon gibi yeni zorlukları da beraberinde getirmiştir. Dijital platformlarda sürdürülen ilişkiler, geleneksel sosyal bağların zayıflamasına yol açabilir ve bireylerin yalnızlık hissini artırabilir.

Ağ toplumunda kimlik oluşumu, dijital dönüşümün etkisi altında yeniden şekillenmiştir. Çevrimiçi platformlar, bireylerin kendilerini ifade etmeleri ve farklı kimlikler geliştirmeleri için geniş fırsatlar sunar. Sosyal medya profilleri, bloglar ve diğer dijital içerik oluşturma araçları, bireylerin dijital kimliklerini inşa etmelerine olanak tanır. Bu dijital kimlikler, bireylerin çevrimdışı kimliklerinden farklı olabilir ve sürekli olarak değişim gösterebilir. Dijital kimliklerin dinamik yapısı, bireylerin çeşitli sosyal ve kültürel bağlamlarda

²⁰² Castells, 2010

kendilerini farklı şekillerde ifade etmelerine imkân tanır.²⁰³

Sosyal medya, toplumsal normların şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Bu platformlar, bireylerin toplumsal olaylar ve konular hakkında anında tepki vermelerine ve geniş kitlelere ulaşmalarına olanak tanır. Sosyal medyanın bu özelliği, toplumsal hareketlerin ve protestoların hızla örgütlenmesini ve yayılmasını mümkün kılar.

Medya, toplumun genel görüşlerini ve politik bilincini etkilerken, aynı zamanda toplumsal normları belirleme sürecinde de önemli bir etkiye sahiptir . Sosyal medya platformlarında yayılan trendler ve popüler kültür unsurları, bireylerin davranışlarını ve sosyal etkileşimlerini etkileyebilir. Sosyal medyanın bu etkisi, toplumsal normların hızla değişmesine ve yeni normların oluşmasına yol açabilir. Ancak, sosyal medya aynı zamanda yanıltıcı bilgilerin ve dezenformasyonun hızla yayılma riskini de beraberinde getirir.²⁰⁴

²⁰³ Turkle, 2011

²⁰⁴ Entman, 2012

Dijital dönüşümün etkileri, sadece iletişim ve kimlik oluşumuyla sınırlı değildir; aynı zamanda toplumsal normlar, politik katılım ve kültürel değişim gibi alanları da içerir. Toplumların dijitalleşmesiyle birlikte, politik katılım ve toplumsal hareketlilik de dönüşmüş ve yeni bir boyut kazanmıştır. Sosyal medya platformları, toplumsal değişim taleplerini örgütlemekte ve bu talepleri yaymakta önemli bir rol oynamaktadır.

Ancak, dijital dönüşümün toplumsal etkileriyle ilgili endişeler de mevcuttur. Özellikle, sosyal medyanın demokratik süreçlere olan etkisi ve bilgi kirliliği gibi sorunlar, ciddi bir şekilde ele alınması gereken konulardır. Sosyal medyanın manipülatif kullanımı, siyasi karar alma süreçlerini etkileyebilir ve toplumsal kutuplaşmayı artırabilir.

Bu bağlamda, dijital dönüşümün toplumsal etkileri karmaşık ve çok yönlüdür. Bu süreç, iletişimde devrim niteliğinde değişikliklere yol açarken, aynı zamanda toplumsal normları, politik katılımı ve kültürel yapıları da derinden etkilemektedir. Bu nedenle, dijital dönüşümün toplumsal etkilerini anlamak ve yönetmek için çoklu disiplinler arası bir yaklaşım gerekmektedir.

Bu sayede, dijitalleşmenin olumlu yönleri korunabilir ve olumsuz etkileri en aza indirilebilir.

7.4.Politik İletişim ve Dijital Dönüşüm

Politik iletişim, siyasi aktörler ile medya ve halk arasındaki bilgi alışverişini kapsayan bir süreçtir. Bu süreç, siyasi mesajların iletilmesi, kamuoyu oluşturulması ve siyasi düşüncelerin yayılması gibi önemli işlevlere sahiptir. Özellikle demokrasinin işleyişinde kritik bir rol oynayan politik iletişim, siyasi katılımı artırma, kamuoyunu bilgilendirme ve politik hesap verebilirliği sağlama gibi önemli görevleri üstlenir.

Geleneksel politik iletişim, gazeteler, radyo ve televizyon gibi medya araçları üzerinden gerçekleştirilirdi. Ancak dijital dönüşüm ile birlikte bu süreç kökten değişti. İnternetin yaygınlaşması ve sosyal medya platformlarının yükselişi, politik iletişimi daha erişilebilir, hızlı ve interaktif hale getirdi.

Dijital platformlar, politik içerik üretimi ve yayılması için güçlü araçlar sunar. Sosyal medya, bloglar, video paylaşım siteleri ve podcast'ler gibi dijital ortamlar, bireylerin ve siyasi aktörlerin kendi politik mesajlarını

oluşturup paylaşımlarını sağlar. Bu platformlar, kullanıcıların geniş kitlelere ulaşmalarını ve etkileşimde bulunmalarını kolaylaştırır.

Siyasi partiler, adaylar ve aktivist gruplar, dijital platformları kullanarak seçmenlere ve destekçilere doğrudan ulaşabilirler. Özellikle seçim dönemlerinde, dijital platformlar aracılığıyla yürütülen kampanyalar, geleneksel medyadan daha fazla etkili olabilir.

Dijital iletişim, bireylerin siyasi düşüncelerini ve tutumlarını şekillendirme konusunda büyük bir etkiye sahiptir. Sosyal medya, kullanıcıların siyasi haberlere ve bilgilere hızla erişimini sağlar ve bu bilgilerin geniş kitlelere yayılmasını hızlandırır. Ayrıca, dijital platformlar, kullanıcıların kendi görüşlerini ifade etmeleri ve toplumsal tartışmalara katılmaları için bir alan sunar.

Ancak dijital iletişimin bir dezavantajı da vardır: politik kutuplaşma ve "echo chamber" etkisi. Kullanıcılar, genellikle kendi görüşlerini paylaşan kişilerle etkileşime girerler ve bu durum, farklı görüşlere kapalı hale gelmelerine yol açabilir. Bu durum, politik

düşüncelerin daha da radikalleşmesine ve toplumsal bölünmelere neden olabilir.

Öte yandan, dijital platformlar marjinalleştirilmiş grupların ve bireylerin seslerini duyurmalarına ve politik süreçlere katılmalarına olanak tanır. Bu durum, politik katılımın genişlemesini ve demokratik süreçlerin daha kapsayıcı olmasını sağlayabilir. Dijital iletişimin bu çift yönlü etkisi, modern demokrasilerde önemli bir rol oynamaktadır.

Politik iletişim, günümüzde dijital dönüşüm ile birlikte köklü bir değişim geçirmiştir (Chadwick, 2013). Özellikle sosyal medya platformlarının yükselişi, siyasi aktörlerin ve vatandaşların iletişim biçimlerini ve etkileşimlerini dönüştürmüştür. Bu platformlar, politik katılımı artırmada ve siyasi mesajların yayılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Dijital iletişimin politik süreçlere etkisi giderek artmakta ve siyasi katılımın şeklini derinden değiştirmektedir (Vaccari & Valeriani, 2016). Sosyal medya platformları, kullanıcıların siyasi içeriklere erişimini kolaylaştırırken, aynı zamanda bireylerin kendi politik görüşlerini ifade etmelerini ve toplumsal

tartışmalara katılmalarını teşvik etmektedir. Bu bağlamda, dijital iletişim politik süreçlerin demokratikleşmesinde önemli bir araç olarak kabul edilmektedir.

7.5. Medyanın Rolü ve Siyasal Etkileri

Medyanın toplumsal ve siyasal normları belirlemedeki rolü, geleneksel ile dijital medya arasında önemli bir değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. Geleneksel medya, televizyon, radyo ve gazeteler aracılığıyla belirlenen normlar, toplumun genel kabul görmüş değerlerini ve davranış kalıplarını şekillendirirken, dijital medya bu süreci kökten değiştirmiştir.

Özellikle, sosyal medya platformları aracılığıyla bireylerin ve grupların politik içerikler üretmesi ve yayması, bilgiye erişimi daha demokratik hale getirmiş ve geleneksel medya tekellerini zayıflatmıştır (Castells, 2008).

Dijital medyanın kamuoyu oluşumundaki etkisi, bilginin hızlı ve geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. Sosyal medya platformları, bireylerin kendi haber kaynaklarını seçmelerine ve kişiselleştirilmiş içerik almalarına imkân tanırken, bu durum aynı zamanda

"yankı odası" ve "filtre balonu" etkilerine de yol açabilir. Bu etkiler, bireylerin kendi görüşlerini destekleyen bilgilere daha fazla maruz kalmasına ve karşıt görüşlere daha az temas etmesine neden olabilir.

Ancak, dijital medya aynı zamanda marjinalize edilmiş grupların seslerini duyurmalarına ve alternatif görüşlerin yayılmasına da olanak tanır. Bu özellik, dijital medyanın kamuoyu üzerinde daha çeşitlilik ve çoğulculuk getiren bir etki yaratmasını sağlar.

Medyanın politik süreçlere katılımı teşvik etme gücü, demokrasilerde kritik bir öneme sahiptir. Geleneksel ve dijital medya, vatandaşları bilgilendirerek, siyasi farkındalık yaratarak ve katılımı teşvik ederek demokratik süreçlerin güçlenmesine katkıda bulunur. Özellikle, dijital medya gençler ve politik süreçlere geleneksel olarak katılmayan gruplar için daha erişilebilir bir platform sunar. Sosyal medya kampanyaları, çevrimiçi tartışmalar ve dijital aktivizm, bu grupların politik süreçlere katılımını artırabilir.²⁰⁵

Medyanın evrimiyle birlikte, toplumsal ve siyasal normların belirlenmesindeki rolü de değişime

²⁰⁵ Loader & Mercea, 2011

uğramıştır. Geleneksel medya, belirli bir ölçüde tek taraflı bir görüş sunma eğilimindeydi ve bu da toplumsal normların ve politik görüşlerin belirlenmesinde belirli bir etkiye sahipti.

Ancak, dijital medya ve sosyal medya platformları, bireylerin daha geniş bir yelpazede bilgiye erişimini sağlamış ve kendi düşüncelerini ifade etmelerini kolaylaştırmıştır. Bu durum, medyanın belirleme gücünü demokratikleştirirken, aynı zamanda bireylerin kendi bilgi alışveriş ağlarını oluşturmalarına ve kendi düşünce yapılarına uygun içerikleri tercih etmelerine de olanak tanır. Ancak, bu durum bazı zorlukları da beraberinde getirir.²⁰⁶

Özellikle sosyal medya, kullanıcılarına sıklıkla kendi görüşlerini destekleyen içerikleri sunar ve bu da bireylerin farklı görüşlere kapalı hale gelmelerine yol açabilir. Bu nedenle, medyanın toplumsal ve siyasal etkileri, demokratik katılımın teşvik edilmesi ve çeşitliliğin sağlanması gibi olumlu yanlarının yanı sıra,

²⁰⁶ Pariser, 2011

kutuplaşma ve bilgi kısıtlılığı gibi olumsuz sonuçları da içerir.²⁰⁷

7.6. Dijital Kimlikler ve Kültürel Çeşitlilik

Dijital kimliklerin ve kültürel çeşitliliğin bir araya geldiği çevrimiçi platformlar, bireylerin ve grupların kimliklerini ifade etme ve şekillendirme süreçlerinde önemli bir rol oynar. Sosyal medya, bloglar, forumlar gibi dijital mecralar, kullanıcıların çeşitli yollarla kendi kültürel kimliklerini sergilemelerine olanak tanır. Bu platformlar, kimlik oluşturma süreçlerini daha etkileşimli ve dinamik hale getirir; çünkü kullanıcılar farklı kültürel ifadeleri keşfetme ve kendi kimliklerini bu çerçevede yeniden tanımlama fırsatı bulurlar.

Dijital ortamlar, kullanıcıların hem global hem de yerel kültürlerle etkileşim kurmalarına olanak sağlar. Bu da, kimliklerin sadece yerel veya ulusal bağlamlarla sınırlı kalmayıp, küresel bir perspektifte yeniden şekillendiği anlamına gelir. Özellikle gençler arasında, dijital platformlar aracılığıyla kültürel kimliklerin ifade edilmesi ve paylaşılması yaygın hale gelmiştir.²⁰⁸

²⁰⁷ Benkler, 2006

²⁰⁸ Bennett & Segerberg, 2012

Ancak, dijital dönüşümün kültürel çeşitliliğe etkisi hem olumlu hem de olumsuz olabilir. Dijital platformlar, azınlık kültürlerinin ve marjinal grupların seslerini duyurmalarına yardımcı olur ve kültürel çeşitliliği destekler. Ancak, bu platformların büyük ölçüde dominant kültürel güçlerin kontrolünde olması, kültürel homojenleşmeye ve bazı kültürel ifadelerin marjinalleştirilmesine yol açabilir.

Çevrimiçi kimlik politikaları da, dijital platformlarda oluşturulan ve paylaşılan kimliklerin siyasal ve toplumsal dinamikler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu politikalar, bireylerin çevrimiçi kimliklerini nasıl oluşturduklarını, nasıl algılandıklarını ve bu kimliklerin toplumsal ilişkilerde nasıl bir rol oynadığını kapsar.

Siyasi aktivizm ve toplumsal hareketler açısından, dijital platformlar önemli bir rol oynar. Bu platformlar, bireylerin ve grupların politik görüşlerini ifade etmeleri ve örgütlenmeleri için kritik araçlar sunar. Ancak, çevrimiçi kimlik politikaları aynı zamanda toplumsal kutuplaşmayı artırabilir ve dijital ortamda yayılan

yanlış bilgiler ve nefret söylemleri gibi sorunlara yol açabilir.²⁰⁹

7.7. Dijital Dönüşümün Siyasal ve Toplumsal Sonuçları

Dijital dönüşüm, siyasal ve toplumsal katılımın şeklini derinden değiştirmektedir. Çevrimiçi kimlikler, bireylerin siyasi görüşlerini ifade etme, politik tartışmalara katılma ve toplumsal hareketlere destek verme gibi yeni olanaklar sunmaktadır (Bennett & Segerberg, 2012). Özellikle gençler, politik katılım için çevrimiçi platformları yoğun bir şekilde kullanmaktadırlar. Ancak, bu eğilimin gölgesinde, internet erişimi ve dijital okuryazarlık eksikliği gibi faktörler bazı grupların siyasi süreçlere eşit katılımını engellemektedir.²¹⁰

Dijital platformlar, kültürel ve politik çeşitliliğin korunması veya baskılanması açısından çifte bir potansiyel taşımaktadır. Bu platformlar, azınlık gruplarının ve marjinal toplulukların sesini duyurmasına yardımcı olarak toplumsal ve politik çeşitliliği destekleyebilirler (Castells, 2009). Ancak,

²⁰⁹ Van Dijk, 2020

²¹⁰ Norris, 2001

içerik moderasyon politikaları ve algoritmaların ticari ve politik etkilere maruz kalarak bazı görüşlerin ve kültürel ifadelerin marjinalleştirilmesine yol açabileceği hususunda dikkat gerekmektedir (Gillespie, 2018).

Sosyal medya platformları, kullanıcıların etkileşimlerini izleyerek ve analiz ederek kişiselleştirilmiş içerik sunmaktadırlar. Bu durum, kullanıcıların sadece kendi görüşlerini destekleyen içeriklerle karşılaşmasına ve yankı odaları içinde kalmasına neden olabilir. Sonuç olarak, toplumsal kutuplaşma artabilir ve farklı görüşler arasındaki diyalog zorlaşabilir.²¹¹

Dijital dönüşüm, teknolojik gelişmelerin hızına ve yönüne bağlı olarak gelecekte siyasal ve toplumsal yapıları derinden etkilemeye devam edecektir. Yapay zekâ, büyük veri ve blockchain gibi teknolojiler, siyasal süreçleri ve toplumsal dinamikleri yeniden şekillendirebilecektir. Ancak, bu süreçte toplumsal eşitsizliklerin derinleşme riski de bulunmaktadır. Teknolojik yeniliklere erişimdeki eşitsizlikler, toplumsal katmanlar arasındaki dijital uçurumun genişlemesine yol açabilir.

²¹¹ Sunstein, 2001

Dijital dönüşümün toplumsal ve siyasal etkileri, literatürde yer alan geçmiş araştırmalar yolu ile birçok açıdan incelenmiştir. Öncelikle, çevrimiçi kimliklerin siyasal katılım üzerindeki rolü ele alınmıştır. Çevrimiçi platformlar, bireylerin siyasi görüşlerini ifade etmeleri ve politik süreçlere katılmaları için önemli bir alan sağlamaktadır. Ancak, internet erişimi ve dijital okuryazarlık eksikliği gibi faktörler, siyasal katılımın eşitlikçi bir şekilde gerçekleşmesini engelleyebilir. Bu nedenle, dijital katılımı teşvik etmek ve dijital eşitsizlikleri azaltmak için politika önlemleri alınmalıdır.

İkinci olarak, dijital platformlarda çeşitliliğin korunması veya baskılanması ele alınmıştır. Dijital platformlar, kültürel ve politik çeşitliliğin desteklenmesinde önemli bir rol oynayabilirler. Ancak, içerik moderasyon politikaları ve algoritmaların etkisi altında, bazı görüşlerin ve kültürel ifadelerin marjinalleştirilme riski bulunmaktadır. Bu nedenle, içerik moderasyonu ve algoritma tasarımı konusunda şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlayacak politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Son olarak, dijital dönüşümün geleceğe dönük toplumsal ve siyasal etkileri incelenmiştir. Teknolojik gelişmelerin hızına ve yönüne bağlı olarak, siyasal süreçler ve toplumsal dinamikler önemli ölçüde değişebilir. Ancak, bu süreçte toplumsal eşitsizliklerin derinleşme riski bulunmaktadır. Bu nedenle, teknolojiye erişimdeki eşitsizlikleri azaltmak ve dijital demokrasiyi güçlendirmek için politika önlemleri alınmalıdır.

Dijital dönüşümün toplumsal ve siyasal etkileri, dikkatlice incelenmesi gereken karmaşık bir konudur. Gelecekte, daha adil ve kapsayıcı bir dijital ortamın oluşturulması için politika yapımcıların ve sivil toplumun birlikte çalışması gerekmektedir. Bu çerçevede, teknoloji şirketleri, akademisyenler, hükümetler ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliğini teşvik eden politikaların benimsenmesi önemlidir. Bu şekilde, dijital dönüşümün toplumsal ve siyasal alanlarda olumlu etkileri arttırılabilir ve olumsuz etkileri azaltılabilir.

Öte yandan, gelecekteki araştırmaların, dijital dönüşümün toplumsal ve siyasal etkilerini daha derinlemesine anlamak için belirli alanlara odaklanması

önemlidir. Bu bağlamda, aşağıdaki öneriler göz önünde bulundurulabilir.

-Dijital Katılımın Değerlendirilmesi: Dijital dönüşümün siyasal katılım üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için çeşitli demografik gruplar arasındaki dijital katılımı değerlendiren çalışmalara ihtiyaç vardır.

-Dijital Kutuplaşmanın İncelenmesi: Dijital dönüşümün toplumsal kutuplaşma üzerindeki etkilerini anlamak için daha fazla araştırma yapılmalıdır. Bu, algoritmik sınıflandırma, filtre balonları ve bilgi yankı odaları gibi konuları içerebilir.

-Dijital Eşitsizliklerin Belirlenmesi: Dijital dönüşümün toplumsal eşitsizliklere etkilerini daha iyi anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Özellikle dijital okuryazarlık, internet erişimi ve teknolojiye erişimdeki eşitsizliklerin incelenmesi önemlidir.

Dijital dönüşümün toplumsal ve siyasal etkileri göz önüne alındığında, politika yapıcılarının ve toplumsal yöneticilerin aşağıdaki önerilere dikkat etmeleri önemlidir:

-Dijital Okuryazarlık Eğitimi: Toplumun dijital okuryazarlık düzeyini artırmak için eğitim ve farkındalık kampanyaları düzenlenmelidir. Bu, bireylerin dijital ortamlarda daha bilinçli ve eleştirel olmalarını sağlayabilir.

-Dijital Erişim ve Altyapının Geliştirilmesi: Dijital eşitsizlikleri azaltmak için internet erişimi ve teknoloji altyapısının geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle kırsal bölgelerde ve düşük gelirli topluluklarda dijital erişim sağlanması önemlidir.

-Veri Mahremiyeti ve Güvenliği Politikalarının Güçlendirilmesi: Dijital ortamlarda veri mahremiyeti ve güvenliğini korumak için daha etkili politika ve düzenlemeler oluşturulmalıdır. Bu, bireylerin kişisel verilerinin korunmasını ve dijital ortamlarda güvenli bir deneyim yaşamalarını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Alvarez, R. M., & Hall, T. E. (2004). Point, Click, and Vote: The Future of Internet Voting. Washington D.C.: Brookings Institution Press.

Altun, A. (2017). Dijital Dönüşüm ve Ağ Toplumu. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Aktay, H. (2022). Dijital Demokrasi ve Etik Sorunlar. Bursa: Etik Yayınları.

Baym, N. K. (2015). Personal connections in the digital age. Polity.

Benkler, Y. (2006). The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom. Yale University Press.

Bimber, B. (2014). Digital Media in the Obama Campaigns of 2008 and 2012: Adaptation to the Personalized Political Communication Environment. Journal of Information Technology & Politics, 11(2), 130-150.

Brown, E. (2021). The Political Implications of Online Identity Formation. Journal of Political Science, 45(2), 213-230.

Castells, M. (2008). The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616(1), 78-93.

Castells, M. (2009). Communication Power. Oxford University Press.

Castells, M. (2010). The rise of the network society: The information age: Economy, society, and culture (Vol. 1). John Wiley & Sons.

Chadwick, A. (2006). *Internet Politics: States, Citizens, and New Communication Technologies*. Oxford: Oxford University Press.

Chadwick, A. (2013). *The Hybrid Media System: Politics and Power*. Oxford University Press.

Chen, P. (2021). *Digital Media and the Future of Elections*. Sydney: University of Sydney Press.

Çelik, A. (2023). *Dijital Medya ve Seçmen Davranışları*. Ankara: Politika Yayınları.

Çoban, B. (2013). *Gezi Parkı ve Sosyal Medya*. İstanbul: Toplumsal Hareket Yayınları.

Ellison, N. B., & Boyd, D. (2013). Sociality through social network sites. In W. H. Dutton (Ed.), *The Oxford handbook of internet studies* (pp. 151-172). Oxford University Press.

Entman, R. M. (2012). *Scandal and Silence: Media Responses to Presidential Misconduct*. Polity.

Floridi, L. (2014). *The Fourth Revolution: How the infosphere is reshaping human reality*. Oxford University Press.

Garcia, M. (2018). Online Identity and Social Movements: A Comparative Analysis. *Social Movement Studies*, 20(3), 345-362.

Gillespie, T. (2018). *Custodians of the Internet: Platforms, Content Moderation, and the Hidden Decisions that Shape Social Media*. Yale University Press.

Gökalp, S. (2023). *Siyasal İletişimde Dijitalleşme*. İstanbul: Siyasal Yayınları.

Gürsel, Z. (2016). The Politics of Technology and Its Influence on Public Opinion. Ankara: Politika Yayınları.

Howard, P. N. (2006). New Media Campaigns and the Managed Citizen. Cambridge University Press.

Howard, P. N., & Hussain, M. M. (2011). The Role of Digital Media in the Arab Spring. Journal of Democracy, 22(3), 35-48.

Jones, K. (2020). Social Interaction Theory and Online Identity Formation. Communication Studies, 30(4), 501-518.

Karahasanoğlu, S. (2019). Siyasal İletişim ve Teknolojik Değişimler. İstanbul: Siyasal Yayınları.

Kreiss, D. (2016). Prototype Politics: Technology-Intensive Campaigning and the Data of Democracy. Oxford: Oxford University Press.

Marwick, A., & Lewis, R. (2017). Media Manipulation and Disinformation Online. Data & Society Research Institute.

Mercuri, R. T. (2002). Electronic Vote Tabulation Checks & Balances. Washington D.C.: Brookings Institution Press.

Nakamura, L. (2002). Cybertypes: Race, Ethnicity, and Identity on the Internet. Routledge.

Norris, P. (2001). Digital divide: Civic engagement, information poverty, and the internet worldwide. Cambridge University Press.

Papacharissi, Z. (2010). A private sphere: Democracy in a digital age. Polity.

Pariser, E. (2011). The Filter Bubble: How the New Personalized Web Is Changing What We Read and How We Think. Penguin Press.

Smith, J. (2019). The Role of Culture in Online Identity Formation. *Cultural Studies*, 25(1), 89-104.

Strömbäck, J. (2008). Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics. *The International Journal of Press/Politics*, 13(3), 228-246.

Sunstein, C. R. (2001). *Republic.com*. Princeton University Press.

Tufekci, Z. (2017). *Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest*. New Haven: Yale University Press.

Turkle, S. (1995). *Life on the screen: Identity in the age of the Internet*. Simon and Schuster.

Turkle, S. (2011). *Alone together: Why we expect more from technology and less from each other*. Basic Books.

Vaccari, C., & Valeriani, A. (2016). Follow the Leader! Direct and Indirect Flows of Political Communication during the 2013 Italian General Election Campaign. *New Media & Society*, 18(4), 516-534.

Van Dijk, J. A. G. M. (2020). *The Digital Divide*. Polity.

Van Dijk, J. (2020). *The network society*. Sage Publications.

West, D. M. (2019). *The future of work: Robots, AI, and automation*. Brookings Institution Press.

Castles, S. (2019). *Migration and global politics*. Cambridge University Press.

Geddes, A. (2019). *Migration and immigration: A global view*. ABC-CLIO.

Grabowska, I. (2020). *Poland and the European Union: The Puzzle of Restitution Policy*. Routledge.

Kuty, Ł. (2018). Poland's European Policy: Top-Down Approach. Routledge.

Davies, N. (2005). God's Playground: A History of Poland. Oxford University Press.

Stola, D. (2001). Jewish Emigration from Communist Poland: The Decline of Polish Jewry in the Aftermath of the Holocaust. East European Jewish Affairs.

Kamusella, T. (2008). The Politics of Language and Nationalism in Modern Central Europe. Palgrave Macmillan.

Iglicka, K. (2001). Poland's Post-War Dynamic of Migration. Ashgate.

Kahanec, M., & Zimmermann, K. F. (2010). Migration in an Enlarged EU: A Challenging Solution?. Springer.

Buchowski, M. (2006). The specter of orientalism in Europe: From exotic other to stigmatized brother. Anthropological Quarterly, 79(3), 463-482.

Frejka, T. (2008). Overview Chapter 9: International Migration in Central and Eastern Europe and Its Impact on Regional Demographic Development. International Migration in Central and Eastern Europe. United Nations.

Górka, M. (2013). Poland's role in the decision-making process in the European Union: Current state and prospects. Yearbook of Polish European Studies, 16, 9-32.

Yentür, D. (2023). Göç ve Uluslararası Göç, Zet Akademik Yayınları.

Akgül Açıkmeşe, S. (2004). Uluslararası İlişkiler Teorileri Işığında Avrupa Bütünleşmesi. Uluslararası İlişkiler, 1(1), 1-32.

Andersen, S. S., & Sitter, N. (2006). Differentiated Integration: What is it and How Much Can the EU Accommodate?. *European Integration*, 28(4), 313-330.

BBC. (2019). AB vatandaşların çoğu, AB'nin 10-20 yıl içinde dağılabileceğine inanıyor.
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48293768>

BBC. (2015). Poland elections: Conservatives secure decisive win. <https://www.bbc.com/news/world-europe-34631826>

Braun, M. (2020). Postfunctionalism, Identity and the Visegrad Group. *Journal of Common Market Studies*, 58(4), 925-940.

Buras, P. (2017). Europe and Its Discontents: Poland's Collision Course with the European Union. *European Council on Foreign Relations*.

Euronews. (2017). Polonya Avrupa Birliği'nden rahatsız.
<https://tr.euronews.com/2017/09/13/polonya-avrupa-birligi-nden-rahatsiz>

European Commission. (2019). Public opinion in the European Union. *Standard Eurobarometer 92*.

European Commission. (2017a). Poland: CAP in your country.

European Commission. (2017b). Rule of Law: European Commission acts to defend judicial independence in Poland.

European Union. (2020). Poland: Overview.

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2014). Poland Common Agricultural Policy.

European Commission. (2014). Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Poland.

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2014). Poland Common Agricultural Policy.

Gänzle, S., Leruth, B., & Trondal, J. (2020). Differentiation, differentiated integration and disintegration in a post-Brexit-era. Routledge.

Henderson, K., & Robinson, N. (1997). Post-Communist Politics: An Introduction. Prentice Hall Europe.

Hodson, D., & Puetter, U. (2019). The European Union in disequilibrium: New intergovernmentalism, postfunctionalism and integration theory in the post-Maastricht period. *Journal of European Public Policy*, 1-20.

Holzinger, K., & Schimmelfennig, F. (2012). Differentiated Integration in the European Union: Many Concepts, Sparse Theory, Few Data. *Journal of European Public Policy*, 19(2), 292-305.

Hooghe, L., & Marks, G. (2019). Grand theories of European integration in the twenty-first century. *Journal of European Public Policy*, 26(8), 1113-1133.

Hooghe, L., & Marks, G. (2018). Cleavage theory meets Europe's crises: Lipset, Rokkan, and the transnational cleavage. *Journal of European Public Policy*, 25(1), 109-135.

Hooghe, L., & Marks, G. (2008). A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus. *British Journal of Political Science*, 39(1), 1-23.

Hutter, S., & Kriesi, H. (2019). Politicizing Europe in times of crisis. *Journal of European Public Policy*, 26(7), 996-1017.

İKV. (2011). Ortak Tarım Politikası'nın reformu Polonya'nın öncelikleri arasında. E-Bülten, 4-10 Temmuz 2011.

Ingham, H., & Ingham, M. (2002). Towards a United Europe. EU Expansion to the East: Prospects and Problems, 1-23.

Karasinska-Fendler, M., Skotnicka-Illasiewicz, E., Sobotka, K., & Swierkocki, J. (2000). Poland. Winners and Losers of EU Integration: Policy Issues for Central and Eastern Europe, 162-189.

Kitap Bölümleri: Ölmez Kıyıcı, S., & Kaygısız, B. (2018). Türkiye'den Almanya'ya Ekonomik Göç ve Uyum Süreci. In E. Özbay, B. Erdem, & A. Güler (Eds.), Göç ve Muhaceret: Küresel ve Yerel Dinamikler (s. 469-484). Literatürk Yayınları.

Raporlar ve İnternet Kaynakları:

Ministry of National Defence. (2020). European Union missions and operations. <https://www.gov.pl/web/national-defence/eu-missions-and-operations>

OECD. (2018). Country statistical profile: Poland 2018. <http://dx.doi.org/10.1787/csp-pol-table-2018-4-en>

Poland In. (2018). Poland wants equal EU payments for farmers: Minister. <https://polandin.com/37474770/poland-wants-equal-eu-payments-for-farmers-minister>

Przegon, W. (2009). Polish country versus common agricultural policy in the EU. Polska Akademia Nauk, (7), 37-46.

Rucinski, P. (2017). Poland's Priorities for Common Agricultural Policy after 2020. Global Agricultural Information Network (GAIN) Report.

Schimmelfennig, F. (2017). Differentiation and Self-determination in European Integration. Euborders Working Paper 01.

Schimmelfennig, F. (2014a). European Integration in the Euro Crisis: The Limits of Postfunctionalism. *Journal of European Integration*, 36(3), 321-337.

Schimmelfennig, F. (2014b). EU enlargement and differentiated integration: Discrimination or equal treatment?. *Journal of European Public Policy*, 21(5), 681-698.

Van Elsas, E. J., Hakhverdian, A., & van der Brug, W. (2016). United against a common foe? The nature and origins of Euroscepticism among left-wing and right-wing citizens. *West European Politics*, 39(6), 1181–1204.

Verhelst, S. (2013). A Beginner's Guide to Differentiated Integration in the EU; Variable Geometry Union: How Differentiated Integration is Shaping the EU. *Studia Diplomatica*, 66(3), 7-18.

Webb, P., & Lewis, P. G. (1998). The lessons of comparative politics: Russian political parties as independent variables?. *The Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 14(1-2), 253-264.

Webber, D. (2019). Trends in European political (dis)integration. An analysis of postfunctionalist and other explanations. *Journal of European Public Policy*, 26(8), 1134-1152.

Wells, A. (2018). What Europeans think are the most important issues facing the EU. <https://yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2018/05/11/yougov-data-reveals-what-europeans-think-are-most->

Winzen, T. (2020). Government Euroscepticism and differentiated integration. *Journal of European Public Policy*, 1-19.

Wnuk-Lipinski, E. (2001). How has Polish Society Changed since 1989? Implications for the New Decade. In G. Blazyca & R. Rapacki (Eds.), Poland into the New Millenium, 54-72.

Zwolski, K. (2017). Poland's Foreign-Policy Turn. Survival, 59(4), 167-182.

<https://tr.euronews.com/my-europe/2024/05/14/ab-polonya-ve-macaristanin-karsi-oyuna-ragmen-goc-anlasmasini-onayladi> (15.05.2024)

Albertazzi, Daniele ve Duncan McDonnell (2008), "Introduction: The Sceptre and the Spectre", Albertazzi, Daniele ve Duncan McDonnell (Der.), Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy (New York: Palgrave Macmillan): 1-11.

Arato, Andrew (2015), "Political Theology and Populism", De La Torre, Carlos (Der.), The Promise and Perils of Populism: Global Perspectives (Lexington: University of Kentucky Press): 31-58.

Arditi, Benjamin (2010), Liberalizmin Kıyılarında Siyaset: Farklılık, Popülizm, Devrim, Ajitasyon (İstanbul: Metis Yayıncılık) (Çev. Emine Ayhan).

Arıboğan, Deniz Ülke (2020), "Politik Karar, Tutum ve Davranışlarımızı Bireyselden Toplumsala Uzanan Bir Yelpazede Anlama ve Açıklama Kılavuzu Olarak Politik Psikoloji", Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10: 37-62.

Brown, Wendy (2018), Halkın Çözülüşü: Neoliberalizmin Sinsi Devrimi (İstanbul: Metis Yayıncılık) (Çev. Barış Engin Aksoy).

Bullock, Alan ve Oliver Stallybrass (1977), The Harper Dictionary of Modern Thought (New York: Harper & Row).

Brunello, Anthony R. (2018), "The Madisonian Democracy and Modern Nationalist Populism: Democracy and the Rule of Law," World Affairs, vol. 181, issue 2: 106–132.

Canovan, Margaret (1999), "Trust the People! Populism and Two Faces of Democracy", Political Studies, 47 (1): 2-16.

Chehabi, Houchang E. ve Juan J. Linz (1998), "A Theory of Sultanism 1: A Type of non-Democratic Rule," Hechang E. Chehabi ve Juan J. Linz (Der.), Sultanistic Regimes, (Baltimore, Maryland: Johns Hopkins University Press): 3-25.

Coelho, Gabriel Lins de Holanda, Paul H. P. Hanel ve Lukas J. Wolf (2020), "The Very Efficient Assessment of Need for Cognition: Developing a Six-Item Version", Assessment, 27 (8): 1870–1885.

Collier, Ruth Berins ve David Collier (2002), Shaping the Political Arena: Critical Junctures, the Labor Movement, and Regime Dynamics in Latin America (Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press).

Conway, John F. (1978), "Populism in the United States, Russia, and Canada: Explaining the Roots of Canada's Third Parties", Canadian Journal of Political Science, 11 (1): 99-124.

Cottam, Martha L., Elena Mastors, Thomas Preston ve Beth Dietz (2017), Siyaset Psikolojisine Giriş (Ankara: BB101 Yayınları) (Çev. Mesut Şenol).

Çarkoğlu, Ali, Ezgi Elçi, Fatih Erol ve Cansu Paksoy (2022), "Popülizm Teorileri Işığında Türkiye'de Popülizmin Tarihsel Gelişimi: Siyasi Partiler Üzerine Bir İnceleme", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22 (1): 323-348.

Çin, Gökhan (2019), “Amerikan Emperyalizminin Latin Amerika’daki Son Örneği: Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti’nde Yaşanan Kriz”, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8: 1-38.

Dahl, Robert (1971), *Polyarchy: Participation and Opposition* (New Haven, Conn.: Yale University Press).

De La Torre, Carlos (2017), “Populism in Latin America”, Kaltwasser, Cristobal Rovira, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo ve Pierre Ostiguy (Der.), *The Oxford Handbook of Populism* (Oxford: Oxford University Press): 195-213.

Durgun, Şenol (2005), *Batı Demokrasilerinde ve Türkiye’de Parlamenter Yapılar ve Parlamenterlerin Temsil Gücü* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık).

Enyedi, Zsolt (2018), “Democratic Backsliding and Academic Freedom in Hungary”, *Perspectives on Politics*, 16 (4): 1067–1074.

Erisen, Cengiz, Mattia Guidi, Sergio Martini, Selin Toprakkiran, Pierangelo Isernia ve Levente Littvay (2018), “Psychological Correlates of Populist Attitudes”, *Advances in Political Psychology*, 42 (1): 149-171.

Finchelstein, Federico (2021), *Faşizmden Popülizme* (İstanbul: İletişim Yayınları) (Çev. Ali Karatay).

Gallie, Walter Bryce (1956), “Essentially Contested Concepts”, *Proceeding of the Aristotelian Society*, 56: 167–98.

Germani, Gino (1978), *Authoritarianism, Fascism and National Populism* (New Brunswick, NJ: Transaction Books).

Golec de Zavala, Agnieszka, Aleksandra Cichocka, Orestis Panayiotou, Kevin Castellanos ve Jude Batayneh (2017), “Populism as Identity Politics: Perceived In-Group

Disadvantage, Collective Narcissism, and Support for Populism”, *Social Psychological and Personality Science*, 9 (2): 151-162.

Golec de Zavala, Agnieszka, Aleksandra Eidelson, Eidelson Roy ve Nuwan Jayawickreme (2009), “Collective Narcissism and Its Social Consequences”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 97 (6): 1074–1096.

Golec de Zavala, Agnieszka, Karolina Dyduch-Hazar ve Dorottya Lantos (2019), “Collective Narcissism: Political Consequences of Investing Self-Worth in the Ingroup’s Image”, *Political Psychology*, 40: 37-74.

Hennessy, Alistair (1969), “Latin America”, Ionescu, Ghita ve Ernest Gellner (Der.), *Populism: Its Meaning and National Characteristics* (London: The Macmillan Company): 28-61.

Hermet, Guy (2013), “Foundational Populism”, Gherghina, Sergiu, Sergiu Mişcoiu ve Sorina Soare (Der.), *Contemporary Populism: A Controversial Concept and Its Diverse Forms* (Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing): 84-113.

Heywood, Andrew (2012), *Political Ideologies: An Introduction* (London: Palgrave Macmillan).

Hirigoyen, Marie-France (2021), *Narsisistler İktidarda* (İstanbul: İletişim Yayınları) (Çev. Ayşen Gür).

Hogg, Michael A. (2004), “Social Categorization and Group Behavior”, Brewer, Marilynn B. ve Miles Hewstone (Der.), *Self and Social Identity* (Malden, MA: Blackwell Publishing): 203-301.

Huddy, Leonie, David O. Sears ve Jack S. Levy (2013), “Introduction: Theoretical Foundations of Political Psychology”, Huddy, Leonie, David O. Sears ve Jack S. Levy

(Der.), The Oxford Handbook of Political Psychology (New York: Oxford University Press): 23-58.

Kalaycıoğlu, Ersin (1998), “27 Mayıs 1960 İhtilaline Giden Yol: Nedenler ve Açıklamalar” Suna Kili (der.) 27 Mayıs 1960 Devrimi, Kurucu Meclis ve 1961 Anayasası (İstanbul: Boyut): 33-48.

Kalaycıoğlu, Ersin (2019), “Popülizm(ler) ve Temsili-Liberal Demokrasinin Bunalımları,” Efil Journal, Cilt 2, Sayı 8: 8-28.

Kalaycıoğlu, Ersin (2021), Halk Yönetimi: Demokrasi ve Popülizm Çatışmasında Dünya (Ankara: Efil Yayınevi).

Kaltwasser, Cristobal Rovira, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo ve Pierre Ostiguy (2017), “Populism: An Overview of the Concept and the State of the Art”, Kaltwasser, Cristobal Rovira, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo ve Pierre Ostiguy (Der.), The Oxford Handbook of Populism (Oxford: Oxford University Press): 1-24.

Kazin, Michael (2016), “How Can Donald Trump and Bernie Sanders Both Be ‘Populist’?”, The New York Times Magazine, March 22.

Kneuer, Marianne (2019), “The Tandem of Populism and Euroscepticism: A Comparative Perspective in the Light of the European Crises”, Europe-Asia Studies, 71 (2): 212-245.

Koçak, Cemil (2009), “Tek Parti Döneminde Cumhuriyet Halk Partisi: Siyaset ve İdeoloji”, Atatürk ve Cumhuriyet (Ankara: İmge Kitabevi): 26-34.

Koçan, Gürcan ve Ahmet Koçak (2013), “Adalet ve Kalkınma Partisi: Neo-Patrimonyal Bir Popülizm”, Duran, Burhanettin, Ahmet Yıldız ve Nuh Yılmaz (Der.), AK Parti, Toplumsal Değişim ve Siyasal Sistem (İstanbul: SETA): 7-42.

Konda Araştırma ve Danışmanlık (2021), 21 Yılın Öyküsü: Türkiye 2000-2021 (İstanbul: Konda Araştırma ve Danışmanlık).

Kriesi, Hanspeter (2014), "The Populist Challenge", West European Politics, 37 (2): 361-378.

Laclau, Ernesto (2005), Popülizmin Akıl (İstanbul: İletişim Yayınları) (Çev. Bülent Peker).

Moffitt, Benjamin (2016), The Global Rise of Populism: Performance, Political Style, and Representation (California: Stanford University Press).

Mouffe, Chantal (2019), Sol Popülizm Üzerine (İstanbul: İletişim Yayınları) (Çev. Tuncay Birkan).

Mudde, Cas (2004), "The Populist Zeitgeist", Government and Opposition, 39 (4): 541-563.

Mudde, Cas ve Cristobal Rovira Kaltwasser (2013), "Exclusionary vs. Inclusionary Populism: Comparing Contemporary Europe and Latin America", Government and Opposition, 48 (2): 147-174.

Müller, Jan-Werner (2017), Popülizm Nedir? (İstanbul: İletişim Yayınları) (Çev. Barış Engin Aksoy).

Müller, Jan-Werner (2021), Demokrasilerde Popülizm (Ankara: Bilgi Yayınevi) (Çev. Tuncay Birkan).

Mudde, Cas ve Cristobal Rovira Kaltwasser (2017), "Studying Populism in Comparative Perspective: Reflections on the Contemporary and Future Research Agenda", Kaltwasser, Cristobal Rovira, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo ve Pierre Ostiguy (Der.), The Oxford Handbook of Populism (Oxford: Oxford University Press): 38-56.

Mutman, Mahmut (2010), “Eleştirel Politika ve Eleştirel Kuram”, Bora, Tanıl ve Kemal Can (Der.), Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce 9: Dönemler ve Zihniyetler (İstanbul: İletişim Yayınları): 232-248.

Ortega, Mariana ve Adina Schlechter (2016), In Between: Latina Feminist Phenomenology, Multiplicity, and the Self (New York: Suny Press).

Özdemir, Doğan (2006), Popülizm: Tarihsel Bir Deneyim Olarak Türkiye (İstanbul: İletişim Yayınları).

Özcan, Beril (2017), “Popülizmin Psikolojik Temelleri: Toplumsal Reddedilme, İçsel Değersizlik ve Narsisizm İlişkisi”, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15 (1): 56-72.

Özel, Soli (2004), “Türkiye’de Demokrasi ve Modernleşme: Aydınlar, Ordu ve Amerika’nın Rolü”, Journal of International Affairs, 57 (1): 97-116.

Panizza, Francisco (2005), “Introduction: Populism and the Mirror of Democracy”, Panizza, Francisco (Der.), Populism and the Mirror of Democracy (London: Verso): 1-31.

Papacharissi, Zizi (2015), Affective Publics: Sentiment, Technology, and Politics (New York: Oxford University Press).

Reisigl, Martin (2017), “Populist Rhetoric”, Kaltwasser, Cristobal Rovira, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo ve Pierre Ostiguy (Der.), The Oxford Handbook of Populism (Oxford: Oxford University Press): 489-514.

Şen, Mustafa (2010), Politik Psikoloji: Temeller, Teoriler, Uygulamalar (Ankara: Pegem Akademi).

Tajfel, Henri ve John C. Turner (2001), “An Integrative Theory of Intergroup Conflict”, Hogg, Michael A. ve Dominic

Abrams (Der.), Intergroup Relations: Essential Readings (Philadelphia: Psychology Press): 94-109.

Taggart, Paul (2000), Populism (Buckingham: Open University Press).

Turan, İlder (1987), "Popülist Siyasetin Efsanesi ve Gerçeği", Milliyet Gazetesi, 6 Nisan 1987.

Tüfekçi, Zeynep (2018), Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest (New Haven: Yale University Press).

Üstün, Ahmet (2018), Siyaset Psikolojisi: Teori, Yöntem ve Uygulama (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık).

Webb, Paul (2013), "Who is Willing to Participate? Dissatisfied Democrats, Stealth Democrats and Populists in the United Kingdom", European Journal of Political Research, 52 (6): 747-772.

Weyland, Kurt (2001), "Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics", Comparative Politics, 34 (1): 1-22.

Wilson, Timothy D., et al. (2014), "Just Think: The Challenges of the Disengaged Mind", Science, 345 (6192): 75-77.

Wirth, Werner, Steffen Wettstein, Florin Büchel, Paolo Rombouts ve Jörg Matthes (2016), "The Appeal of Populist Ideas, Strategies, and Styles: A Theoretical Model and Research Design for Analyzing Populist Political Communication", Communication Research, 43 (5): 586-613.

World Health Organization. (2020). Mental health action plan 2013–2020. Geneva: World Health Organization.

Yentür, Derya (2024). Popülizm ve Demokrasi: Güç ve Toplum Arasındaki Çekişme, Cinius Yayınları, İstanbul.

Askarova (Askeroğlu), A.(2006), Konferanslar Döneminde (Trabzon, Batum, İstanbul) Güney Kafkasya Sınırlarının Belirlenmesi.

A.Ahmetbeyoğlu , Kafkas Dosyası(s.151-182), İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları.

Arslan, A.(2015), Moskova Anlaşması ve Türkiye'nin Kuzey-Doğu Sınırı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 17/2, 1-20.

Arslan,A(1997), “Milli Mücadele Döneminde Ahıska-Ahılkelek (1914-1921)”, Kafkasya Araştırmaları III, İstanbul: Çetin Matbaası

Avşar, Z., ve Tunçalp, Z.,(1995), Sürgünde 50 nci Yıl Ahıska Türkleri, Ankara: TBMM Kültür, Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No:73

Bireselioğlu, Mehmet Efe (2012) “ NATO’nun Değişen Enerji Güvenliği Algısı: Türkiye’nin Olası Konumu” , Uluslararası İlişkiler Dergisi, [2012](#), Cilt: 9 Sayı: 34, 227 - 252

Çakmak, Haydar, (1998) , 1989’dan Günümüze Gürcistan, Trabzon: KTÜ Yayınları Çiloğlu, Fahrettin, (1993), Gürcülerin Tarihi, İstanbul,Ant Yayınları

Çiloğlu, Fahrettin,(1994), “Gürcistan-Türkiye İlişkilerinin Son Dört Yılı”,Çcneburi Dergisi, 31: 11-12

Demir, Abdullah,(1998) Tarihten Günümüze Rus Yayılmacılığı ve Yeni Kurulan Cumhuriyetler, İstanbul

Demir, Ali Faik,(2003), Türk Dış Politikası Perspektifinden Güney Kafkasya, İstanbul, Bağlam Yayınları

Ekinci, Kemal, (2014), “Yazılı Soru Önergesi”, <http://www.tbmm.gov.tr/>,(Son Erişim Tarihi:23 Mayıs 2014)

Gül, Muhittin,(2009) Türk-Gürcü İlişkileri ve Türkiye Gürcüleri, SAÜ Fen Edebiyat Dergisi

Gökçe, Cemal (1979) Kafkasya ve Osmanlı İmparatorluğu’nun Kafkasya Siyaseti, İstanbul

Kamil, Günel, (1997), Coğrafyanın Siyasal Gücü, Çantay Kitabevi, İstanbul

Kanbolat, Hasan, (2000), “Rusya Federasyonu’nun Güney Kafkasya’daki Askerî Varlığı ve Gürcistan Boyutu”, Stratejik Analiz, C.I, sayı 3

Kırzioğlu, Fahrettin, (1953), Kars Tarihi Cilt-1, İstanbul, Işıl Matbaası

Kırzioğlu, Fahrettin ,(1970), “Ahıska Bölgesi ve Türklük”, Türk Kültürü, sayı 87

Saray, Mehmet , (2001) Türkiye- Gürcistan Dostluğu, Kafkas Araştırmaları

Sürmeli, Serpil, (2001) Türk-Gürcü İlişkileri(1918-1921), Atatürk Araştırma Merkezi

Sandıklı, Atilla,(2014), “Kafkasya’daki Gelişmeler ve Türkiye”, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, İstanbul

Taşdemir, Tekin,(2005), Türkiye’nin Kafkasya Politikasında Ahıska ve Sürgün Halk Ahıskalılar, IQ Kültür Sanat Yayıncılık

Mert, Okan, (2004), Türkiye’nin Kafkasya Politikası ve Gürcistan, İstanbul: IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık

Tanrıverdi, Mustafa,(2017),” Ahıska Muhacirlerinin Kendi İfadelerinden Osmanlı Devleti’ne

Göçün Sebepleri”, Uluslararası Gürcistan’da İslamiyet’in Dünü Bugünü Yarını

Sempozyumu,İstanbul: Gürcistan Dostluk Derneği Yayınları

Üren, Mustafa,(2016), Ahıska Türkleri Sorunu Kimlik, Çıkar ve Jeopolitik Ekseninde, İstanbul, Nobel Bilimsel Eserler

Yüzbey,İrade,(2008), ”Ahıskalı Türkler ve Kültürleri”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/7 Fall

Zeyrek, Suat,(2013), “Ahıska ve Ahıska Türkleri Meselemiz”, Yeni Türkiye, Sayı.54

Zeyrek, Yunus, (2013), ”Ahıska Ve Ahıska Türkleri Meselemiz”, Yeni Türkiye Dergisi, Ankara

American Psychological Association. (2020). Publication manual of the American

Psychological Association (7th ed.).
<https://doi.org/10.1037/0000165-000>

Bhugra, D. (2004). Migration, distress and cultural identity. British Medical Bulletin, 69(1),129–141.

Brown, L. A., & Miller, J. D. (2019). The Impacts of Social Complexity on Mental Health: A

Critical Review. Annual Review of Psychology, 70, 577–600.

Brown, T. A., & Miller, J. D. (2019). The nature of perceived social capital and its impact on

quality of life. Social Indicators Research, 142(2), 861–880.

Cacioppo, J. T., & Cacioppo, S. (2018). The growing problem of loneliness. *The Lancet*, 391(10119), 426.

Cohen, S., Kessler, R. C., & Gordon, L. U. (1995). Strategies for measuring stress in studies of psychiatric and physical disorders. *Measuring stress: A guide for health and social scientists*, 3–26.

Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71–75.

Garcia, A. F., et al. (2017). Social capital, stress, and well-being among the Mexican population. *Frontiers in Psychology*, 8, 719.

Garcia, X., et al. (2017). Social Complexity and Mental Health: A Multi-Group SEM Model. *Social Science Research*, 64, 100–112.

Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., & Layton, J. B. (2010). Social relationships and mortality risk: A meta-analytic review. *PLoS Medicine*, 7(7), e1000316.

Inglehart, R., & Baker, W. E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65(1), 19–51.

Johnson, L. T., & Williams, J. (2020). Navigating Social Complexity: The Influence of Social

Networks on Mental Health. *Journal of Applied Social Psychology*, 50(7), 392–403.

Johnson, R. B., & Williams, C. (2020). Social change and mental health: A sociological review. *Sociology Compass*, 14(6), e12786.

Jost, J. T., Federico, C. M., & Napier, J. L. (2009). Political ideology: Its structure, functions, and elective affinities. *Annual Review of Psychology*, 60, 307–337.

Kawakami, N., Winkleby, M., Skog, L., Szulkin, R., Sundquist, K., & Sundquist, J. (2004).

Migration and alcohol use: The role of cultural context, neighborhood, and family. *American Journal of Epidemiology*, 159(3), 323–332.

Keyes, C. L. M. (2005). Mental illness and/or mental health? Investigating axioms of the

complete state model of health. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(3), 539–548.

Keyes, C. L. M. (2007). Promoting and protecting mental health as flourishing: A

complementary strategy for improving national mental health. *American Psychologist*, 62(2), 95–108.

Kirmayer, L. J. (2001). Cultural variations in the clinical presentation of depression and

anxiety: Implications for diagnosis and treatment. *Journal of Clinical Psychiatry*, 62(Suppl13), 22–28.

Kleinman, A. (1988). Rethinking psychiatry: From cultural category to personal experience. New York: Free Press. 2024

www.ankarasosyalbilimlerdergisi.com.tr Sayfa 74

Paul, K. I., & Moser, K. (2009). Unemployment impairs mental health: Meta-analyses. *Journal of Vocational Behavior*, 74(3), 264–282.

Primack, B. A., Shensa, A., Sidani, J. E., Whaite, E. O., Lin, L. Y., Rosen, D., Colditz, J. B.,

et al. (2017). Social media use and perceived social isolation among young adults in the U.S.

American Journal of Preventive Medicine, 53(1), 1–8.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*.

Simon and Schuster. Ryder, A. G., Alden, L. E., & Paulhus, D. L. (2011). Is acculturation unidimensional or

bidimensional? A head-to-head comparison in the prediction of personality, self-identity, and

adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(3), 507.

Ryder, A. G., Yang, J., Zhu, X., Yao, S., Yi, J., Heine, S. J., & Bagby, R. M. (2011). The

cultural shaping of depression: Somatic symptoms in China, psychological symptoms in

North America? *Journal of Abnormal Psychology*, 120(1), 5–21.

Sarafino, E. P. (2019). *Health Psychology: Biopsychosocial Interactions*. John Wiley & Sons.

Smith, J., et al. (2018). Social transformations and their impact on mental health: A critical

review of the literature. *Health Sociology Review*, 27(2), 162–176.

Smith, P. B., et al. (2018). Social Complexity and the Well-Being of Nations. *Social*

Psychological and Personality Science, 9(4), 422–432.

Sue, D. W., & Sue, D. (2008). *Counseling the Culturally Diverse: Theory and Practice*. John Wiley & Sons.

Thoits, P. A. (2011). Mechanisms linking social ties and support to physical and mental health. *Journal of Health and Social Behavior*, 52(2), 145–161.

Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Carter, N. T. (2017). Declines in trust in others and societal institutions among American adults and late adolescents, 1972–2012. *Psychological Science*, 28(6), 881–903.

World Health Organization. (2013). *Mental health action plan 2013–2020*. Geneva: World Health Organization.

Aminzade, R. (1973). *Revolution and Collective Political Violence: The Case of the Working*

Class of Marseille, France, 1830-1871. Working Paper#86, Michigan: University of Michigan.

Anderson, P. (2013). *Lineages of the Absolutist State*. London: Verso.

Aron, R. (2011). *Demokrasi ve Totalitarizm*. Ankara: Kadim.

Bakunin, M. (2000). *Devlet ve Anarşi*. Ankara: Öteki.

Barros, G. (2010). Herbert A. Simon and the Concept of Rationality: Boundaries and

Procedures, Brazilian Journal of Political Economy, 30(3), 455-472.

Bell, D. (1962). The End of Ideology. New York: Collier. Bell, D. (1976). The Coming of Post-Industrial Society. Harmondsworth: Penguin.

Bentley, A.F. (1908). The Process of Government-A Study of Social Pressures. Chicago: University of Chicago.

Brown, W. (2010). Artık Hepimiz Demokratız..., Demokrasi Ne Alemde?. İstanbul: Metis.

Buchanan, J. M., & Tullock, G. (1962). The Calculus of Consent. Ann Arbor MI: University of Michigan.

Carnap, R. (1956). Meaning and Necessity: a Study in Semantics and Modal Logic. Chicago: University of Chicago.

Cerny, P. G. (2006). Plurality, Pluralism and Power: Elements of Pluralist Analysis in an Age of Globalization. In Rainer Eisinger (Ed.), Pluralism: Developments in Theory and Practice of

Democracy (pp.81-110). Farmington: Barbara Budrich.

Colonicos, A. (1989). Marxist Theory. Oxford: Oxford University.

Crowder, G. (1994). Pluralism and Liberalism, Political Studies, 42(1), 293-305.

Dahl, R. (1971). Polyarchy. New Haven: Yale University.

Dahl, R. (1993). Demokrasi ve Eleştirileri. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.

Downs, A. (1957). An Economic Theory of Democracy. New York: Harper Collins.

Dunleavy, P., & O'leary, B. (1987). *Theories of the State-The Politics of Liberal Democracy*. Chicago: New Amsterdam.

Dyson, K. H. F. (2009). *The State Tradition in Western Europe*. Colchester: ESPR.

Eagleton, T. (2011). *İdeoloji*. İstanbul: Ayrıntı.

Ellis, E. D. (1980). *The Pluralistic State*. *The American Political Science Review*, 14, 393-407.

Erdoğan, G. (2005). *Birleştirici Demokrasi Devlet-Sivil Toplum İlişkisinin Yeniden Yapılandırılması için bir Analiz Aracı Olabilir mi?*. In Lütfi Sunar (Ed.), *Sivil Toplum ve*

Demokrasi (pp.23-54). İstanbul: Kaknüs.

Erdoğan, M. (2005). *Sivil Toplum: Bir Kavramın Anatomisi*. İstanbul: Aktüel.

Eroğul, C. (1999). *Devlet Nedir?*. Ankara: İmge.

Eryılmaz, B. (2004). *Bürokrasi ve Siyaset; Bürokratik Devletten Etkin Yönetime*. İstanbul:Alfa.

Eryılmaz, B. (2009). *Kamu Yönetimi: Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar*. Ankara: Okutman.

Etzioni, A. (1993). *The Spirit of Community: Rights, Responsibilities, and the Communitarian Agenda*. New York: Crown.

Gaus, G. F. (2000). *Political Concepts and Political Theories*. Boulder: Westview.

Giddens, A. (2004). *Modernliğin Sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı.

Gierke, O. (2002). *Community in Historical Perspective*. Cambridge: Cambridge University.

- Kapani, M. (2004). Politika Bilimine Giriş. Ankara: Bilgi.
- Kazgan, G. (1997). Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen, Ne Getiriyor, Ne Götürüyor, Nereye Gidiyor. İstanbul: Altın.
- Köker, L. (2006). Seçim Sistemleri ve Siyasi Çoğulculuk Demokratik Meşruluk Açısından Bir Değerlendirme. Anayasa Yargısı Dergisi, 23, 199-210.
- Krouse, R. W. (1982). Polyarchy & Participation: The Changing Democratic Theory of Robert Dahl. Polity, 14(3), 441-463.
- Lasswell, H. (1966). Politics: Who Gets What, When, and How. New Haven: Meridian.
- Lévi-Strauss, C. (1966). The Savage Mind. Chicago: University of Chicago.
- Lindblom, C. (1959). The Science of Muddling Through. Public Administration Review, 19(2), 79-88.
- Lindblom, C. E. (1977). Politics And Markets: The World's Political-Economic Systems. New York: Basic.
- Lipset, S. M. (1971). Europe: The Politics of Collective Bargaining. In M. Rejai (Ed.), Decline of Ideology (pp.76-108). New York: Adline Atherton.
- Locke, J. (2016). Yönetim Üzerine İkinci İnceleme. Ankara: Serbest.
- Lowi, T. J. (1971). The Politics of Disorder. New York: Basic.
- Luhmann, N. (1979). Trust and Power. New York: John Wiley & Sons.
- McLennan, G. (1989). Pluralism. Buckingham: Open University.

Menger, C. (1963). Investigations into the Methods of the Social Sciences with Special

Reference to Economics. New York: University of New York.

Miliband, R. (1989). Divided Societies: Class Struggle in Contemporary Capitalism. Oxford:Oxford University.

Mill, J. S. (2017). Faydacılık. İstanbul: Alfa.

Miller, N. R. (1983). The Pluralism and Social Choice. The American Political Science Review, 77(3), 734-747.

Mouffe, C. (2001). Demokratik Paradoks. İstanbul: Epos.

Mouzelis, N. P. (2003). Örgüt ve Bürokrasi. Konya: Çizgi.

Oilman, B. (1998). Market Socialism: The Debate Among Socialists. London: Routledge.

Özkan, A. (2007). Siyasal İletişim Stratejileri. İstanbul: Tasam.

Parsons, T. (2005). Social System. London: Routledge.

Rosanvallon, P. (2004). Refah Devletinin Krizi. Ankara: Dost.

Russell, P. H. (1987). Political Pluralism, Political Science and Political Theory. London:Routledge.

Savaş, V. F. (1999). İktisatın Tarihi, Ankara: Siyasal.

Savran, G. (1987). Sivil Toplum ve Ötesi Rousseau-Hegel-Marx. İstanbul: Alan.

Schmidt, B. C. (1998). The Political Discourse of Anarchy. New York: State University of New York.

Self, P. (1985). Political Theories of Modern Government: Its Role and Reform. London: George Allen & Unwin.

Simon, H. A. (1957). Models of Man, Social and Rational: Mathematical Essays on Rational Human Behavior in a Social Setting. New York: John Wiley and Sons.

Slattey, M. (2003). Sosyolojinin Temel Fikirleri. İstanbul: Sentez.

Şenel, A. (1995). Siyasal Düşünceler Tarihi. Ankara: Bilim ve Sanat.

Şenkal, A. (2005). Küreselleşme Çağında Sosyal Politika. İstanbul: Alfa. Tocqueville, A. (2016). Amerika'da Demokrasi. İstanbul: İletişim.

Turner, B. (2007). Eşitlik. Ankara: Dost.---

Adıgüzel, Y. Kitle Toplumunun Açmazları Kültür Endüstrisi, Şehir Yayınları, İstanbul, 2001.

Adorno W.T.- Horkheimer Aydınlanmanın Diyalektiği, Çev. Nihat Ülner vd, Kabalcı Yayıncılık İstanbul, 2014.

Adorno, W.T. Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi, Çev. Nihat Ülner vd, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

Assmann, J. Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik, Çev. Ayşe Tekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2018.

Atik, A.- Bilginer Erdoğan, Ş. "Toplumsal Bellek ve Medya", Atatürk İletişim Dergisi, Sayı:6, ss. 1-16, 2014.

Aydın, M. Güncel Kültürde Temel Kavramlar, Açılım Kitap, İstanbul, 2013.

Bakar, H. ve Budak, E. "Toplumsal Belleğin Oluşmasında Medyanın Rolü Üzerine Bir İnceleme: 32. Gün Belgeselleri Örneği", Selçuk İletişim Dergisi, Cilt:14, Sayı:3, ss. 1287-1310, 2021.

Barbier, F. - Lavanier, C. B. (2001). Diderot'dan İnternete Medya Tarihi, Çev. Kerem Eksen, Okyanus Yayınları, İstanbul,2001

Başer, S. Toplumsal Akıllı Anlamak, Aytaç Yayınları, İstanbul, 2006.

Başlar, G. Yeni Medyanın Gelişimi ve Dijital Kapitalizm, 15. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Akdeniz Üniversitesi, Antalya,2013.

Baudrillard, J. Simülakrlar ve Simülasyon, Çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2016.

Baudrillard, J. (2015a). Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği, Çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara. Baudrillard, J.

(2015b). Sessiz Yığınların Gölgesinde Toplumsalın Sonu, Çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, Ankara.

Baudrillard, J. (2012), Tüketim Toplumu Söylenceleri Yapıları, Çev. Hazal Deliceçaylı ve Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2012.

Bauman, Z. ve Lyon, D. Akışkan Gözetim, Çev. Elçin Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2018.

Bergson, H. Madde ve Bellek, Çev. Işık Ergüden, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007.

Biber, A. ve Turancı, E. "Toplumsal Şeytan Üçgeni: İktidar, Hegemonya ve Propaganda", Akdeniz Üniversitesi Fakültesi İletişim Dergisi, Sayı: 21, ss. 28-41,2013.

Bozkurt, V. Değişen Dünyada Sosyoloji, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2005.

Bower, G.H.Cognitive psychology: an introduction. In W. K. Estes (Ed.), Handbook of Learning and Cognitive Processes (Vol.1). Introduction to Concepts and Issues (pp.25-80), 1975

Briggs, A. Ve Burke, P. Medyanın Toplumsal Tarihi: Gutenberg'den İnternete, Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Erkan Uzun, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2011.

Callinicos, A.Toplum Kuramı Tarihsel Bir Bakış, Çev. Yasemin Tezgiden, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015

Castells, M.Enformasyon Çağı: Ekonomi Toplum ve Kültür Cilt:1 Ağ Toplumunun Yükselişi, Çev: Ebru Kılıç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul,2005.

Cevizoğlu, H. Opak Toplum- Zihni Bulanık Toplum İnşası, [Doğu Kitabevi](#), İstanbul, 2021.

Durkheim, E. Sosyolojik Yöntemin Kuralları, Çev. Özcan Doğan, Doğubatı Yayınları, Ankara, 2016.

Durkheim, E. Toplumsal İşbölümü, Çev. Özer Ozankaya, Cem Yayınevi, İstanbul,2014.

Eaglaton, T. Kültür Yorumları, Çev. Özge Çelik, Ayrıntı Yayınları, İstanbul,2016.

Eco, U. "Göstergebilimsel Bir Gerilla Savaşına Doğru", Enformasyon Devrimi Efsanesi Modernleşme Kuram ve Uygulamalarının Eleştirisi, Çev. ve Der. Yusuf Kaplan, Rey Yayınları, Kayseri,1991.

Edy, J. A. "Journalistic Uses of Collective Memory", Journal of Communication, Spring, ss. 71-85,1999.

Erdoğan, İ. Alemdar, K. Popüler Kültür ve İletişim, Erk Yayınları, Ankara,2005.

Groombridge, B. Televizyon ve İnsanlar, Çev. İbrahim Şener, Der Yayınları, İstanbul,1995.

Halbwachs, M. Hafızanın Toplumsal Çerçevesi, Çev. Büşra Uçar, Heretik Yayınları, Ankara,2019.

Hall, S. "Encoding/Decoding", Culture, Media and Language: Working Papers in Cultural Studies 1972-79, Hutchinson, London,1980.

Herman, E.S. -Chomsky, N. Rızanın İmalatı Kitle Medyasının Ekonomi Politikası, Çev. Ender Abadoğlu, BGST Yayınları, İstanbul,2017.

Herman, E.S. ve Chomsky, N. Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir, Çev. Berfu Akyoldaş vd., Minerva Yayınları, İstanbul,1999.

İnce, B. G. "Medya ve Toplumsal Hafıza", Kültür ve İletişim Dergisi, Cilt:13, Sayı:1, s. 9-29, 2019.

Kandel, R.E. Belleğin Peşinde Yeni Bir Zihin Biliminin Doğuşu, Çev. Mehmet Doğan, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul,2019.

Kurtdaş, M.Ç. "Jean Baudrillard'ın Simülasyon Kuramında Kitle İletişim Araçları ve Toplumsalın Sonu", Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 3, s. 2012-2023.

Crowley D.- Heyer, P. İletişim Tarihi Teknoloji-Kültür-Toplum, Çev. Berkay Ersöz, Siyasal Kitabevi, Ankara,2017.

Le Bon, G.The Crowd: A Study of the Popular Mind, Dover Publications, New York,2002.

Manovich, L. The Language of New Media, MIT Press, Cambridge, 2001.

Marx, K. Kapital I. Cilt, Çev. Alaattin Bilgili, Sol Yayınları, Ankara,2015.

McLuhan, M. -Powers, B.R. Global Köy, Çev. Bahar Öcal Düzgören, Scala Yayıncılık, İstanbul,2020.

McLuhan, M.Yaradanımız Medya “The Medium is the Massage: An Inventory of Effects” çev. Ünsal Oskay, Nora kitap, İstanbul, 2019.

Oskay, Ü. İletişimin ABC’si, Der Yayınları, İstanbul, 2005.

Özçetin, B.Kitle İletişim Kuramları Kavramlar, Okullar, Modeller, İletişim Yayınları, İstanbul, 2020.

Smith, P. Kültürel Kuram, Çev. Selim Güzelsarı, vd. Babil Yayınları, İstanbul, 2007.

Swingewood, A. Sosyolojik Düşüncenin Kısa Bir Tarihi, Çev. Osman Akınhay, Agora Yayınları, İstanbul,2014.

Zobar, A. J.Kültür Endüstrisi ve Tüketim Bağlamında Frankfurt Okulu’ndan Günümüze Birey, Tahakküm ve Özgürlük ilişkisi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan ve Toplum Araştırmaları Anabilim Dalı, 2019.

SIYASAL İLİŞKİLER VE TOPLUMSAL FAKTÖRLER

Siyasi parti örgütlerinin içsel yapısını ve bu örgütlerin üyelerinin psikolojik dinamiklerini anlamaya yönelik kapsamlı bir inceleme sunmaktır. Demokratik süreçlerin vazgeçilmez birer aktörü olan siyasi parti örgütleri, toplumun farklı kesimlerini temsil ederek politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında etkili bir rol oynamaktadır.

Siyasi bilim, psikoloji ve sosyoloji disiplinlerini bir araya getirerek siyasi parti örgütlerinin içsel dinamiklerini daha iyi anlamak ve bu anlayışı politika yapımında ve parti yönetiminde kullanışlı stratejilere dönüştürmektir. Siyasi parti örgütlerinin iç dinamiklerini, liderlik yapılarını ve üye motivasyonlarını anlamak adına değerli bir iç görüdür.

**İstanbul Medi Sosyal
Eğitim ve Araştırma**

İmeva E-Kitap

İmeva E-Barkod